کلیات اشعار ترکی شهریار

بانضمام حیدربابایه سلام

محمدحسین شهریار

کلیات دیوان ترکی

(بانضمام «حیدربابایا سلام»)

با مقدمه، تصحیح و تعلیقات
دکتر پرفسور حمید محمدزاده

انتشارات نگاه انتشارات زرّین

تهران - ۱۳۶۸

انتشارات نگاه

انتشارات زرّین

کلیات دیوان ترکی

سید محمد حسین شهریار

مقدمه و توضیح و تعلیقات دکتر پروفسور حمید محمدزاده

چاپ دوم ۱۳۶۸

حروفچینی احمدی

چاپخانه ارژنگ

تیراژ ۵۷۰۰ نسخه

انتشارات نگاه: خیابان انقلاب، فروردین ـ تلفن: ۶۴۰۸۹۷۱

انتشارات زرین: خیابان بهار ـ شهید کارگر (مزین‌الدوله) ـ پلاک ۵۳

محمد حسین شهریار

تورکی دیوانی کلیاتی

(«حیدربابایا سلام» منظومه‌سی ایله)

دکتر پرفسور حمید محمدزاده‌نین
مقدمه، رداکته و ایضاحلاری ایله

انتشارات نگاه   انتشارات زرّین

تهران ــ ۱۳۶۸

شهریارین آنا دیلینده شعرلری

اوتوز آلتی ایل بوندان اول، ۱۳۳۲ـ نجی ایلین اسفند آییندا، نوروز قاباغی آذربایجان خلقی ئوز شاعریندن اونودولماز بیرهدیه آلدی. بو، استاد شهریارین «حیدر بابایا سلام» اثـری ایدی. حجمجه کیچیك، مضمونجا دولغون اولان بواثرین نشری ایچون او وقتکی تبریزین بوتون فرهنگی و پولیقرافیك گوجوندن و امکانلاریندان استفاده اولونموشدی- خطینیمیرزا طاهرخوشنویس یازمیشدی، شکللرین رسام مرتضی نخجوانی چکمیشدی، گراورلرینی میرزاعبدالوهاب شعاری حاضرلامیشدی، حسین آقا زفیرینین چاپخانا سیندا چـاپ اولونموشدی، حسن تقویمی چاپین بوتون وسایلینی حاضرلامیشدی، مهدی روشن ضمیر، عبدالعلی کارنگ هربیری آیـریلیقدا مقدمه یـازمیش، شهریارین ئـوزوده خلاصه شکلده اثرین یارانماسی حقینده ایضاحات وئریب اونـو آذربایجانلیلارا تقدیم ائتمیشدی.

شهریار بـوگوزل منظومه‌نی یـازماقدان هله چوخ - چوخ اول

ئوزونون زنگین یـارا دیجیلیغی ایله ایراندا شهرت قـازانمیش ، حقلی اولاراق معاصردورین‌حافظی لقبی کیمی‌عالی بیرمقام صاحبی‌اولموشدی. بوندان سونرا شـاعر بیر سیرا عـامللرین تأثیری آلتیندا و ها میدان اول آنـا سنین آرزو وایستگی ایله «حیدر بابایـا سلام» منظـومه سینی قلمه آلمیشدی.

«حیدر بابایا سلام» شمس‌قیس رازی‌نین افاده‌سیله دئسه‌ك «خوش طالع ایله دوغولمو شدی». اثرین نشری‌ایله دیللرازبری اولماسی، عموم خلق محبتی قازانماسی ، سرحد لری آشیب تورك دیللی خلقلر آراسیندا یاییلماسی ، یوزلرله نظیرلرله قـارشیلانماسی ، ماهینلار قـوشولماسی، عاشیقلارین‌سازیندا، مغنی لرین آوازیندا اوخونماسی‌بیراولدی. بو ادبی حادثه دن ایللر ئوتوب کچندن‌سونرا شهریار آنا دیلینده اونلارلاینی اثر یازدی، فقط باخیب گوردو که ، هچ بیریسی «حیدر بابایا سلام» بویونا گلیب‌چاتمادی. چوخ احتمال که، شاعرآشاغیداکی مصراعلاری یازماقلا بو حقیقتی اعتراف ائتمه‌لی اولدی:

باخ که (حیدربابا)افسانه تك اولموش بیرقاف
مـن کیچیك بیر داغی سرمنزل عنقا ائله دیم.

دوغرودان دا (حیدر بابا) داغی بو اثرده افسانه‌وی بیرداغا چه وریلدی، شاعر اوغلونو قوینونا آلیب «سرمنزل عنقا» اولان بیرقاف کیمی باشینی گوگلره اوجالتدی.

بومعجزه‌یه اوخشار اثر ائله بیرزمان‌یاراندی که، طاغوتی‌قانونلار بویوك بیرخلقین دیلینه قیفیل وورموش،آذربایجان دیلینده یازماق یاساق ائدیلیب ، باغیشلانماز جرم سـاییلیردی. ایران خلقلری آراسیندا نفـاق

سالانلاردا بوظلمی «وحدت ملی» ئورتوگو آلتیندا گیزلتمك و بیرنوع توجیه ائتمگه چالیشیردیلار. بئله بیر ئولوم سکوتی‌نی شهریارین «حیدر بابایا سلام» منظومه‌سی سیندیردی. بو، (حیدر بابا) نین سیماسیندا قولو زنجیرلی‌وطنه وئریلن‌سلام‌ایدی، قارانلیقلاری یاران، سحرین مژده‌سینی وئره‌ن سلام ایدی، بوسلاما هرطرفدن علیك‌السلام سسی گلدی.

آذربـایجان ادبیاتی ایچون شهریـار هرشیدن اول «حیدر بابا» شـاعری دیر. بو اثرین یارانماسی هم شـاعرین ئـوز حیاتیندا دونوش نقطه‌سی، هم ده ادبیاتیمیزدا ینی مرحله‌نین باشلانغیجی اولدی. بوئولمز بدیعی اثـرین میدانا گلمه‌سی‌نی شهریارین حیـاتیندا و یارادیجیلیغیندا اوناگوره دونـوش نقطه‌سی حساب ائـدیریك کـه، شهریـارین حقیقی استعدادی بو منظومه‌ده تام‌گوجو ایله چاغلامیشدیر. محض بواثری ایله شهریار ئوز یوردوندا گنیش شکلده تانینماغا باشلادی ، خلق آراسیندا درین وسارسیلماز محبتنی بواثری ایله قازاندی.

ائله جه ده «حیدر بابایا سلام» منظومه سی‌نی معـاصر آذربایجان ادبیاتیندا اوناگوره دونوش نقطه سی، ینی مرحله‌نین باشلانقیجی‌حساب ائدیریك‌که محض بواثرین میدانا گلمه سیله ادبیاتیمیزدا سوزون حقیقی معناسیندا مثلسیز بیر جانلانما، دیرچلمه عمله گلدی. معاصر آذربایجان ادبیاتی تاریخینده یقین‌که، «حیدربابایا سلام» منظومه‌سی واونون تأثیری گله جکده مستقل بیربولمه‌ده تحقیق اولوناجاق. بوئولمزاثرین یارانما- سنیدان سونرا‌آنادیللی ادبیاتا ماراق و دقت آرتدی. جـوان شاعرلردن توتموش قوجامان سوز اوستالارینا قدر بواثره‌سس وئرمگه باشلادیلار. «سهنده مکتوب» اثرینده شاعر بومطلبه بئله اشاره ائدیر:

«سنی «حیدربابا» اول نعره‌لر ایله چاغیراندا
اوسفیل‌دارداقالان،تولکی‌قوو‌ان‌شیرباغیراندا
شیطانین‌شیلاغا قالخان قاطری‌نوخدا قیراندا
«دده قورقود» سسین آلدیم، دیدیم آرخامدی، اینانديم
آرخا دوردوقدا سهندیم، ساوالان تك هاوالاندیم
سئله قارشی قاوالاندیم.
جوشقونون دا قانی جوشدی، منه بیر هایلی‌سس اولدی
هر سسیز بیرنفس اولدی.
باکی داغلاری دا های وئردی سسه، قیها اوجالدی،
اوتایین نعره لری سانکی بو تایدان دا باج آلدی.
«قورخما گلدیم» دئیه سسلرده منه «جان» دئدی قارداش
منه «جان، جان» دئیه‌رك دشمنه «قان - قان» دئدی قارداش»
بویوك نظامی ئوز شعریندن و شاعرلر آراسیندا توتدوغو مقامدان
دانیشارکن «خسرو وشیرین» اثرینده خلق آراسیندا گنیش یاییلمیش بیر
مثلدن استفاده ائتمیشدیر. روایته‌گوره، گویا عرشده اولان بیرخوروز ئوز
بانی‌ایله یئر اوزونده اولان خورزولاری‌یوخودان اویادیر، اونون سسینه
سس وئره‌ن خوروزلار سحرین آچیلماسینی خبر وئریرلر. نظامی
ئوزونو عرشین خوروزونا بنزتمیشدی. بومثلی‌شهریارین «حیدر بابایا
سلام» منظومه‌سی حقینده سویله سك، ظنیمزجه یانیلماریق.
شهریارین «حیدر بابایا سلام» اثری آشاغیداکی مصر اعلارلا
باشلانیر:
حیدربابا، ایلدیریملار شاخاندا
سئللر، سولار شاقیلدایوب آخاندا،

قیزلار اوناصف باغلیوب باخاندا،
سلام اولسون شوکتوزه، ائلوزه،
منیم ده بیر آدیم گلسین دیلوزه.

بومنظومه‌دن‌سونراشهریارین یالنیز آدی‌دیله گلمه‌دی، اونون ئوزو نوده محبت رشته‌لری‌چکیب آنا یوردوناگتیردیلر، حسرتله(حیدربابا)داغیندان سوز آچـان، خیالاً اوشاقلیق دورونه قاییدیب، اونون یاشیل اتکلرینده گزیشن شاعری ئوز دوغماکندینه آپاردیلار. بو قاییدیشلا«حیدربابا»نین ایکینجی حصه‌سی یاراندی. دییلنلره گوره، شهریـار (حیدربابا) داغینی اوزاقدان گورن کیمی بداهتاً بومصر اعلاری سویله‌دی:

حیدربابا، چکدین منی گتیردین،
یوردوموزا، یوواميزا یتیردین،
یوسیفیوی اوشاق ایکن ایتیردین،
قوجا یعقوب، اتمیشسم‌ده تاپیبسان،
قوولاییب‌قوردآغزیندان قاپیبسان!

بو اولدیقجا معنالی و دوشوندریجی بیر حقیقتدیر. قوجا یعقوب (آذربایجان) ئوز یوسیفین (شهریاری) اوشاق ایکن ایتیردی، آنجاق بو یوسف دشمندن‌بتر قارداشلارین‌سالدیغی قویودا قالمادی، اونون‌یوسفین حسنیندن داها آرتیق گوزه للیگه مالك اولان شعرینین، صنعتنین شهرتی بوتون ئولکه‌نی بورودی.
«حیدربابا» نین بیرینجی‌حصه‌سینی اوخویاندا بیزه ائله گلیردی که شاعریالنز اوشاقلیق ایللرنیی‌خاطرلامیش، قوجاغیندا بویاـ باشاچاتمیش

کندین گوزه‌ل طبیعی منظره لرینی مینیاتور لـوحه لرده ترسیم ائتمك نیتینده اولموشدور. آنجاق اثرین ایکینجی حصه‌سی بوتصورین یانلیش اولدوغونو ثبوتا یتیردی. معلوم اولدی که، شهریار بوگوزه‌ل شعر اینجی لرینی یاراتدیغی وقت اونلاری ساپا دوزوب اوجـلارینی بیرلشدیرمك، یاراشیقلی بیر بویونباغی ائتمك، مکمل منظومه یاراتماق ایسته میشدیر. «حیدربابا» نین ایکینجی حصه‌سی بیرینجی کتابـدا طرح اولـونموش یاریم دائره‌نی تماملادی، ایلك باخیشدا پراکنده گورونن بشلیکلاری واحد سوژه اطرافیندا بیرلشدیردی.

بیرینجی حصه ده شاعر ئوز دوغما یوردونو خـاطرلاییر. بورادا شهریار (حیدر بابا) داغینین گللی ـ چیچکلی اتگینده ئوز یاشید لاریله اوینا ییر، چوبانلارین توتك سسینه، بولاقلاریـن زمزمه سینه، دالیسیندا فره‌سی اولان کهلیکلارین آوازیناقولاق آسیر، مکتبده ملاابراهیم دن‌درس آلیر، رخشنده‌نین قارا گوزلری، ننه قیزین شیرین سوزلری اونی واله ائدیر، سرین سویونی ایچدیگی (داشلی بـولاغین) داش ـ قـومنان دولماماسینی، باخجالارین ـ باغلارین سارالیب سولماماسینی، ائل ـ اوبانین شن حیات کچیرمه‌سینی، شاعر اوغلو شهریارین اونودولماماسینی آرزو لاییر. ایکینجی حصه ده بویالار بیرقدر توتقونلاشیر، شاعرین خیالیندا بیرنوع ایده‌آللاشان کند ایله ره‌آل حیاتداکی کند اصلا اویغون گلمیر، نه (شنگل آوا) یوردونون عاشیق آلماسیندان بیرایـزوار، نـه ده آیین ـ شایین اوتلاییب قریروقلارینی قاتلایانقریون سورولری گورونور. شاعر باخیب گورور که، کندین:

آهیلاری یتمیش کفن چورودوب،
جاهیلاری دنیا غمی کیریدیب ،
قیز- گلینلر ات- جانلارین اریدیب ،
بس رخشنده‌ایله ننه‌قیز نئجه اولوب؟
رخشنده‌نین نوه توتور الینی،
ننه قیزین کوره کنی ، گلینی .

قیش گجه لرینده بیریئره ییغیشیب شبچره یین ، ناغیل دئیه‌ن، عاشقلارین سازینی ، سوزونی دینله‌ین کندلیلارین حالی نئجه‌دیر ؟ شاعر جواب وئریر:

کندلی یازیق چراغ تاپمیر یاندیرا ،
گوروم سیزین برقیز قالسین آندیرا ،
کیم بوسوزی اربابلارا قاندیرا :
ندیر آخی بو ملتین گناهی ؟
توتسون سیزی گوروم مظلوملار آهی !

بونونلابئله شاعرین امیدی قیریلمیر . او ، ذهنینده جنت کیمی برلی - بزه‌کلی ترسیم ایتدیگی یوردونی داغیلمیش ، ازیلمیش ، تاپدالانمیش ، تحقیر اولونموش گوردیکده اونابسله دیگی سه‌وگی نه‌اینکه آزالمیر، عکسینه‌بوآتشین‌محبته درین‌بیر قایغی‌دا علاوه‌اولونور، شاعر آرزوائدیر:

ائل ده گولسون ، مرادینا یتیشسین ،
اوره‌کلرین یارالاری بیتیشسین .

هله اوتوز ایل بوندان قاباق «ادبیات واینجه صنعت» روزنامه سنیده شهریار و اونون وحیدربابا منظومه‌سی حقینده درج ائتدیردیگیمیز

مقاله ده بو اثرین معاصر آذربایجـان ادبیاتیندا مهم یئر توتدوغونـی ، علامتدار ادبی حادثه اولدوغونی قیدائدیب، ادبیاتمیزدا ینی بیر مرحله‌نین باشلانماسینی خبر وئرمیشدیك. ایندی معین بیر زمان کئچدیکدن سونرا بئله بیرادعانین ثبوتونا هچ بیراحتیاج دویولمور. شاعرین یارادیجیلیغی وادبی سیماسی حقینده یالنیز ئوزوطنینده دگیل، بیرنئچه خارجی مملکتده مقاله‌لــر ، تدقیقلر، مونوگرافی‌لر یازیلمیشدیر. بونلارین هر بیر یسینده شاعرین صنعتکارلیقی یوکسك قیمتلند یــریلمیش ، « حیدر بابایا سلام » اوزرینده خصوصی بحثلر آچیلمیش و اونون عموم‌خلق‌محبتی قازانماسی سرلرینین آچیلماسنیاسعی گوستر یلمیشدیر. بوشهرت و محبتی بعضیلری بومنظومه نین ساده خلق دیلینده یازیلماسی ایله، بعضیلری اونون‌موسیقی و آهنگی ایله، بیرپاراسی اوشا قلیغین شیرین خاطره لرینی یادا سالماسی ایله، کند حیاتنین جانلی‌منظره‌لرینی‌یاراتماسیله‌ایضاح ائدیرلر. بونلارین هر بیرینده معین‌حقیقت‌وار.

بیزجه، «حیدر بابایا سلام» اثرنین، ائله جه‌ده شهریارین عمومیتله یارادیجیلقنین گوجی‌اونون خلقی‌لیگینده دیر. شاعرین‌عموم خلق‌محبتنی قازانماسنین اساس سببی‌اوندادرکه، او، سوزون حقیقی معناسیندا خلقی ایله یاشاییر، اونون کیمی‌دوشونور، اونون کیمی‌محرومیت‌چکیر، اونون کیمی‌عذاب‌چکیر، اونون کیمی کدرله‌نیراونون‌کیمی‌غضبله‌نیر، اونونلا بیر-لیکده‌دوگوشور، اونونلابیرلیکده‌سه‌و ینیر، خلقین دیلینده اولوب‌دوداـ غیناگتیره بیلمه‌دیگی آرزو ونیسگیللری‌تام جسارتله، مثلسیزقطعیت و اینا-ملا ترنم ائدیر:

حیدربابا، غیرت قانین قاینارکن،
قارا قوشلارسندن قوپوپ قالخارکن،
اوسیلدیریم داشلاریناناوینارکن؛
قوزان منیم همتیمی اورداگور،
اوردان اگیل قامتیمی درداگور!

همتی داغلاردان اوجا، قامتی داردا اولان خلق یالنیزسیسنی اوجالدیب موجود و ضعیتی د گیشملک، ال ـ قولونا دولاشان اسارت زنجیرلرینی قیرماق ایچون بئله بیر عصیانکار سؤاللا بوتون بشریت و کائنات قارشیسیندا چیخیش ائدیب دئیه‌ر:

بیرسوروشون بوقارقینمیش فلکدن،
نه ایسته‌ییربوقوردوغی کلکدن؟
دینه کچیرت اولدوزلاری الکدن،
قوی توکولسون، بویئراوزی داغیلسین،
بوشیطانلیق قورغوسی بیریئغیلسین!

شهریار دردی‌دییب‌سیزلایان،ظلمی، حقسیزلیگی گوروب آغلایان شاعرلردن دگیل، او، درده درمان آختاران، ظلمی کوکوندن قیرماق، ظالمی ییخماق‌یولونی‌تاپیب‌گوسترن ،قارانلیق ایچینده،ظلمت قوینوندا ئوزونو ایتیرمه‌ین، اوزاق افقلره بویلانان، ایشیق گلن سمتی هامیدان تز گورن، نورلی گله‌جگه‌ایناناندشاعردیر. وطنین گوگاریتی هرطرفدن‌دومان بورویند‌ه شهریار خلقینی بیرلیگه چاغیریر، چاخنا شماماغا، بیرـبیرینین آیاغیندان چکمه مگه، بیر ـ بیرینه قـارشی اینامسیزلیق گوسترمه مگه چاغیریز:

حیدر بابا، گوگلر بوتون دوماندی،
گونلریمیز بیر-بیریندن یاماندی،
بیر-بیریزدن آیریلمایین، آماندی!
یاخشیلیقی الیمیزدن آلیبلار،
یاخشی بیزی یامان گونه سالیبلار!

بئله بیر آغیر گونده شاعر هر شیدن و هر کسدن اول آیری دوشدیگی ائلیندن سوراغ توتور، اونونلا دردلشمك ایسته‌ییر:

بیر اوچایدیم بوچیرپینان یئلنن
باغلاشایدیم داغدان آشان سئلنن
آغلاشایدیم اوزاق دوشن ائلنن
بیر گوریدیم آیریلیغی کیم سالدی؟
ئولکه میزده کیم قیریلدی، کیم قالدی؟

شهریارین شعرینده یوردومـوزون گوزه‌ل طبیعتی نین، زحمت سه‌وه‌ر انسانلارینین ماهر رسام فیرچاسیله ایشلنمیش مینیاتورلرینی گورنده یقین ائدیریك که، اگر او، بو منظره لری او شاقلیغین ایتی، حساس، تزقاواریان، گئنج اونودان باخیشلاری ایله ذهنینده حك ائتمه‌سیدی، بو قدر رنگارنگ طبیعت تصویرلرینی، کند حیاتنین اینجه لیکلرینی ترنم ائده بیلمزدی. اگر آذربایجان طبیعتینی، اونون گوگلره باش قالدیران داغلارینی، شاقیلداییب آخان چایلارینی، گوزیاشی کیمی دومدورو بولاقلارینی، زحمت سه‌وه‌ر امکچیلرینی، بیر سوزله، یوردوموزون و خلقیمیزین ره آل وارلیغینی، اونون عادتینی، عنعنه‌سینی، سه‌وینجینی، کدرینی، آرزوسونی، دیلگینی گورمك و بیلمك ایسته‌ییرسنیزسه، شهریارین اثرلرینه مراجعت ائدین:

بایرام اولوب قیزیل پالچیق ازللر
ناقیش ووروب اطاقلاری بزللر
طاخچالارا دوزمه‌لری دوزللر
قیز گلینین فندیقچاسی، حناسی
هوسلنر آناسی، قایناناسی.

شهریارین یارادیجیلیغینداکی خلقی‌لیك یالنیز اونون دوغما ائللی ووطنی ایله محدودلاشیب قالمیر، اونون گوروش دایره‌سی یارادیجیلیغی کیمی وسعتلی وودرین دیر. شاعر ئوزخلقینی، ملی‌مدنیتنی دنیا خلقلاری و مدنیتلرینین عمومی مقدراتیندان آییرمیر، بـو حقیقتی تام آیـد ینلیغی ایله‌بیلیر که، ایندیکی‌زماندا هیچ بیرخلق ئوزونودنیانین‌اجتماعی‌سیاسی، ادبی ـ مدنی حادثه‌لریندن‌تجریدائده بیلمز. اگر دنیانین بیرگوشه‌سینده عموم‌بشرمدنیتی و آزادلیغی‌ایچون تهلکه توره‌نیبسه، اونا قارشی عمومی مبارزه‌ضروری‌دیر. بوناگوره‌ده‌ایکینجی دنیا محاربه‌سی‌ایللرینده شهریار تردداًتمه دن ضدفاشیست جبهه‌ده دایاندی، ئوزکسکین‌قلمی ایله‌بومقدس مبارزه ده اشتراك ائتدی.

شهریارین‌یارادیجیلیغیندا بین‌الملل‌چیلیك‌روحی اولدیقجاگوجلی دیر. اونون بویوك عالم انشتینه خطاباً یازدیغی منظوم مکتوب بوجهتدن خصوصی‌اهمیته مالکدیر. معاصرعلمین‌ان بویوك کشفنین اساسینی‌قویان عالمه آفرینلر سویله دیکدن سونرا علاوه ائدیرکه، افسوسلار اولسون، سنین کشفیندن‌گورنئجه سوء استفاده اولوندی، سنین آرزونون عکسینه، بوکشفدن‌بشریتین خیرینه دگیل،اونون‌کتله‌وی قیرغینی ایچون آتم‌بمبی حاضرلاندی، محاربه اژدهاسی یاراندی، جهنم‌دهشتلی کامینی آچدی...
بونونلابئله شاعرئوزنیك‌بین‌لیگنی ایتیرمیر، اینانماق ایسته‌ییرکه،

بشریت‌ئوز دوزگون یولونو تاپاجاق، علمی کشفیات انسانلیغا خدمت ائده‌جك، دلی ـ دیوانه‌لرین الینده سلاحا چه‌وریلمیه‌جك...

شهریارین دیلی سوزونون اصل معناسینده خلقی دیر. اونون یار ادیجیلغینده ائله سوزلر واردیر که، خلقین گونده‌لیك دیلینده ایشله‌ندیگی حالدا هله‌لیك لغت کتابلارینا دوشمه ییبدیر. بوجهتدن شاعرین خلقین دیل خزینه سیله قیریلماز باغلیلیغی خصوصی قیدائدیلمه لیدیر. شهریار بیر پاراسوزلری یازیلی ادبیاتدا اولدوغو کیمی دگیل قصداً جماعت آرسیندا ایشله‌ندیگی کیمی یازیر. بوخصوصیت اثرلرینین نشرینده‌دقتله قورونوب ساخلانمالیدیر.

شفاهی خلق ادبیاتی شهریارین بهره‌لندیگی قایناقلاردان دیر. اونون مصراعلارینده خلق آراسیندا شایع اولان مثل‌لره تز ـ تزراست گلیریك. ائله‌جه‌ده بعضی مصراعلاری خلق‌مثل‌لرینه چه‌وریلمیشدیر، شاعرین بایاتی وقوشماطرزینده‌یازدیقلاری اثرلرده اونون‌شفاهی خلق ادبیاتی ایله‌یاخیندان باغلیلیغنی آیدین گوستریر.

بونو دا علاوه‌ائده‌ك که،شهریارین آنادیلینده یاراتدیغی شعرلرین چوخی سهل و ممتنع خصوصیتی‌نه مالك دیر. بوشعر لری اوشاقلی ـ بویوکلی آسانلیقلا اوخویور، هرکس ئوزونه‌گوره‌اوندان بیرپای آلیر. آداما ائله‌گلیر که، ایندیجه قلمی گوتوروب اونون کیمی یازابیلر. فقط، هیهات! بوقدر نظیره‌دن و استقبالدان هیچ بیریسی«حیدر بابا» نین توزونا چاتا بیلمه ییبدیر.

بوتون بو مزیتلرین شهریارین شعرینده درین کوکلری واردیر. اوستالیقلا یاراتان ساده‌لیك یالینز اووقت‌ممکن اولور که، شاعرئوزوندن اولکی ادبی‌ارثی درینـدن منیمسه‌میش اولسون، ئوز ینی لیگینی کچمیش

نائلیتلارین دوامی کیمی تقدیم ائتسین. یوخسا هر بیرناشیلیغی و یولدان چیخیب آزماغی ینی‌لیك‌آدی ایله جامعه یه‌تحمیل ائتمك ممکن دگیل. شهریارین یارادیجیلیغی اونون درین مطالعه‌سینی، تکجه فارس ، تورك، عرب ادبیاتی دگیل، دنیا ادبیاتینین بیرچوخ کلاسیك اثرلریله تانیش اولدوغونو گوستریر.

شهریارین زنگین ادبی ارثی حقینده بوندان سونرا داها چوخ اثرلر یازیلاجاق، اونون انسان پرور ، عموم بشری افکاری یالنیز ئوز وطنینده دگیل، دنیا خلقلری آراسیندا داها گنیش یاییلاجاق و شاعر ایچون ابدی شهرت قازاندیرا جاقدیر.

شعرلرینین بیرینده مجنون حقینده ائل آراسیندا یاییلمیش بیر بیته ایکی بیت علاوه ائده‌ن شاعرسانکی ئوز سرنوشتینی خلاصه شکلده سویله میشدیر:

مجنون ایله من مکتب عشق ایچره اوخوردیق
من مصحفی ختم ائتدیم، او واللیل ده قالدی
بیرگونده ائشیتدیك که‌دو شوب‌چوللره‌مجنون
واللیل اولوب وردی، جوانکن ده قوجالدی
بیرگون ده خبرگلدی که، واللیلی‌سی ایله
جان وئردی، جهان ایچره‌یامان ولوله سالدی.

***

استاد شهریارلا ۱۳۶۶ نجی ایلین یاییندا تبریزده ئوزائـوینده گوروشنده(افسوس که، بوگوروش‌بیرینجی و آخرینجی اولدی) صحبت

آراسیندا بئله بیر آرزودا اولدی که ، آنا دیلینده یاز دیغی شعرلری بیر یئره تـوپلانسین، مقـدمه، توضیحـات و تعلیقاتلا اوخوجولارا تقدیم ائدیلسین. بوندان اوتوزایل اول‌ده‌شهریارین یارایجیلیغی ایله‌جدی‌شکلده مشغول اولوب سعیلریمه گوره استادین تشکرینی و تشویقینی قازاندیغیم ایچون ئبله بیر آغیر وظیفه‌نی منه محول ائله دی، یگـانه اوغلو آقای هادی ـ یه تاپشیردی کـه، الیازمالارینی منیم اختیـاریمدا قویسون وینی نشرده هچ بیرتحریفه یول وئریلمه‌سین. استادین مرضنین گوندن ـ گونه شـدتلنـمه‌سی بو ایشین سـرعتله باشا چـاتدیریلـماسین ایجاب ائدیردی. فقط امانسیز ئولوم سعیمیزین سونا چاتماسینا مجال وئرمه دی، بیر پارا سؤالارجوابسیزقالدی، بیرنئچه‌مشکلمیز آچیلمادی، بعضی آرزولاریمیز یرینه یئتمه دی. لاکن استادکتابین ترتیبینی گوروب بگندی و بوجهتدن بیزی آرخایینلاشدیردی.

بوندان اول ده شهریارین آذری تـورکجه سینده یازدیغی شعرلر دفعه لرله هم ایـراندا، هم ده قـونشو ئولکه لرده مقدمه وشرحلـرله نشر ائدیلمشدیـر . البته کچمیش نشرلرین هر بیریسی‌نین ئوز نـوبه سینده شاعرین اثرلرینین یاییلماسیندا معین خدمتی اولموشدیر. آنجاق کچمیش نشرلرین‌هچ بیریسی‌مکمل اولا بیلمزدی. اوناگوره که، شهریارعمرونون سون‌گونلرینه دك قلمی‌یئره قویمامیش، الهام پریسی‌اونو سون نفسینه دك تـرك ائتمه میشدیر. بـوجهتدن ده همین نشرین کچمیش نشرلره گوره مکمل چیخماسی طبیعی‌دیر. ائله جه‌ده شاعرین اثرلرینین بوندان اولکی نشرلری‌ایله الیازمالارینی توتوشدوردیقداچوخلی‌تحریفلره و نقصانلارا راست‌گلدیك که، بودا ینی نشرین‌ضرورتنیی بیر داها تصدیق ائتدی.

بو نشرین تعلیقـاتینی ترتیب ائـدرکـن شهریـارین ئـوزونون
«حیدربابایا سلام» اثرینین ایلك نشرینه یازدیغی ایضا حاتدان، ائله‌جه ده
شاعرین یاخین دوستو و سرداشی آقای بیوك نیك اندیشین ۱۳۶۰-نجی
ایل نشری ایچون «شأن‌نزول» عنوانیله ویردیگی معلومات وقیدائتدیگمیز
نشرین توپلایانی محترم شاعر آقای یحیی شیدا طرفیندن قلمه آلینمیش
معلوماتدان استفاده اولونموشدور.

شعرلرین‌هانسی تاریخده یازیلماسینی معینلشدیرمك، شبهه‌سیز که،
اوخوجو ایچون فایدالی اولاردی. هرچند که، بوجهت معاصر دورده
اورتالیغا چیخمیش وکلاسیك شعریمیزده مرسوم دگیلدی، لاکن اثرین
یارانما تاریخی بیر پارا مسئله‌لرین دوزگون حلینه چوخ کمك ائـدیر .
بونونظره آلاراق شعرلرین یازیلماتاریخی قیدائدیلمیشدیر. فقط بعضی سینین
یارانما تاریخی یـوخدور واونلاری معینلشدیرمك ده ممکن اولمادی،
آنجاق بیرپاراسی ئوز مضمونوناگوره تاریخینی تعیین ائتمگه امکان‌وئریر.

شهریارا چوخلی منظوم مکتوبلار یازیلمیشدیر، بونلارین‌بعضی-
سینه جواب وئرمیشدیر . بو نشرده یالنیز جوابینی وئردیگی مکتوبلار
کتابین سونوندا ضمیمه شکلینده تقدیم ائدیلمیشدیر.

۱۰ مهر ۱۳۶۷ - دکترحمید محمد زاده

حیدر بابای شهریار

بقلم دانشمند محترم آقای مهدی روشن ضمیر

ما بخاطر زیبائی است که این بارگران زندگی را بدوش ناتوان می کشیم، وگرنه یك خوروخواب که باین همه عذاب نمی‌ارزد.

آنکه مفتون زیبائی است گرد زشتی و نادرستی نمی گردد و دلی که ازذوق وصفالبریز شد جائی برای کینه وجفا ندارد.

اما زیبائی ظاهرهمچون رؤیای جوانی وبهارزندگانی درگذراست وتنها جمال معنی است که پایدارمی‌ماند وبدل بستن میارزد.

ولی افسوس که هرچشمی بدیدن این زیبائی‌ها توانا نیست وما در این سیروصفا بیشترمدیون هنرمندان هستیم.

اگر باغبان هنر نبود احساسات لطیف میپژمرد، و اگر احساسات لطیف نبود آدمی ازببروپلنگ مخوفتروخونخوارترمی گردید.

آقای شهریار ـ به نظر من فرقی که بین ما مردم معمولی و شما هنرمندان هست این است که درسینمای زندگی آنچه را که ما می بینیم ویا نمی‌بینیم شما میتوانید بگوئید وشرح بدهید، و آنچه را که ما بیك آن

حس‌می‌کنیم شما آن‌را سرمدی وجاودان می‌سازید.

(پیر کورنی) آن شاعر نامدار فرانسوی گاهی که دلبر ستمگرش نیم نگاهی را از وی دریغ می‌داشت لب بعتاب می‌گشود که این همه به‌طنازی خود مناز، و مرا بدیدهٔ تحقیر منگر، شعر من است که جمال‌ترا لایزال می‌سازد.

راستی‌اگر (هوگوها) و(رنسارها) نبودند امروز بعدازصدها سال (ژولی‌ها) و (هلن‌ها) خودنمائی نمی‌کردند، و اگر شهریار نبود کسی حیدربابا را نمی‌شناخت.

مثل اینست که باعینك‌نازك بین شما هنرمندان‌دنیا را بهترورو‌شنتر می‌بینیم وهمه‌چیزوهمه‌کس‌را تحمل‌کردنی ودوست داشتنی می‌یابیم.

آری ــ لیلی‌را باید ازدریچهٔ‌چشم مجنون نگریست وجمال‌جهان را با عینك هنرمندان.

دیگرازخصایص هنرانتخاب وآرایش است. همه بخاطرداریم‌که دردوران‌کودکی چه‌بسا که برسرهیچ باهمبازی‌های خود به‌جنگ‌وستیز برخاسته‌ایم، و چه بسا که مادر و خواهر به هوس‌های کودکانهٔ ما وقعی ننهاده ودل‌نازك مارابدردآورده‌اند، ولی‌درقطعهٔ خیال‌انگیزحیدربابااثری ازاینهمه خودخواهی نمی‌یابید، هرچه هست ملوس ومحبوبست ولودرد واندوه باشد. علت این‌امرتنها یك‌اصل مسلم روانشناسی نیست‌که چهرهٔ دیـروز را درآینهٔ امروز طنازتر نشان می‌دهد وبه‌زیبائی‌گذشتهٔ رویائی می‌افزاید، بلکه همان‌طور که‌گفتیم‌کارهنرمند برگزیدن وآراستن است و چیزی ازروح خود به‌طبیعت بیجان بخشیدن...

به‌همین‌جهت یك‌اثرهنری بااینکه ازطبیعت تقلید شده است بیشتر

از خـود طبیعت مجذوبمـان مـی کند . اینجاست که باصطلاح (اصل) تحت‌الشعاع (تقلید) قرار می گیرد وشعرحیدربابا از کوه حیدربابا بالاتر می‌شود وگرنه یك‌مشت سنگ و شن که روح ندارد...

من‌هروقت فرصتی دست دهد برای رهائی از گل‌ولای زندگی به مردم هنری پناه می‌برم وتا شعری ازسعدی ومولوی‌نخوانم دست و دلم بکارنمی‌رود. آری لذت هرچه آسمانی‌تربهتر...

ازاین‌روهروقت شهریاررا دیدم کودك‌وار به‌دامنش آویختم که من ازاین‌حیات بی‌روح به‌ستوه‌آمده‌ام، لالائی‌حیدربابا رابگوتا نرم نرمك به‌خواب روم، و اندك‌اندك غم‌هستی را از یاد برم. شهریارا ــ شیداتر و شوریده‌ترازایندل نخواهی یافت. بگووجانمرا بسوز.

از برای تجربت چندی مرا دیوانه کن
گربه از مجنون نباشم باز عاقل کن مرا

برای کسی که یك‌عمربا شعروخیال‌بسربرده‌وسرانجام برف‌پریشان سیرپیری برسررویش نشسته است شوریدن و نالیدن کار آسانی نیست ولی شعرشما بقدری رقت‌انگیزاست که تصورنمی کنم کسی آنرا یك‌بار بخواند وصدبارنگرید. باوجود این‌تنها رقت ولطافت بیان شما نیست که ما را بگریه وامیدارد بلکه در خواندن حیدر بابای شما بیشتربه‌روزگار حسرت‌بار خود اشك می‌ریزیم: به‌آن‌آرزوهای نشدنی، به‌آن‌گذشته‌ای که بازآمدنی‌نیست، به‌آن دردهائی که دردل‌نهفته و به‌کس نگفته‌ایم، به یاران عزیزترازجان‌که مارا درنیمه راه زندگی تنهاگذاشته وگذشته‌اند...

شخصی به (ویکتورهوگو) ایراد گرفت که چرا همیشه از خود می‌گوئی؟مرد وارستهٔ جهاندیده لبخندی‌زد وگفت: «رفیق ــ وقتی‌ازخود

سخن می‌گویم درحقیقت ازتوسخن گفته‌ام».

کیست که این نکته را ازشعرحیدربابادرك نکند؟ کیست که گذشتهٔ خودرا درآن نه‌بیند؟ به ازآن رقت و لطافت! گوئی هرچه زیبائی است شاعربه‌یك‌جا گردآورده و این قطعهٔ شیوارا ساخته است، نسل آینده باور نخواهد کرد که یك شاعرایرانی فقط یك‌شعربه‌لهجهٔ آذربایجانی بگوید آن هم به‌این رقت وروانی...

شاعری اززبان معشوقه‌اش گفته است: «مرا بخاطرچهرهٔ گلگون و چشمان خمار پرفسون دوست مدار، چه می‌ترسم که روزی دوران اینها بسرآید وآتش توبسردی گراید. مرادوست بداربی آنکه‌علتش‌رابدانی...»

من هم نمی‌دانم چرا شعر حیدر بابا را این همه دوست می‌دارم. شاید چون به زبان مادری سروده شده است. لطایف و دقایقش را بهتر می‌فهمم. شایدازآن‌روبدل‌می‌نشیند که ازدل‌شوریده برون تراویده‌است، شاید نموداردردهای ماست که این‌قطعه را همچون نگاه شرمگین و آواز حزین شیرین ودلنشین ساخته است...

حیدربابا آینیهٔ تمام نمای زندگی است: اغلب‌گریه است وگاهی خنده. اما همانطوریکه (مولیر) دربعضی کمدی‌هایش ازکنارتراژدی رد شده است، خندهٔ حیدر بابا نیز همیشه اشگ‌آلود است. علت این امرنه برای این‌است‌که ما به‌روزگارگذشته ونعمت ازدست رفته‌با دیدهٔحسرت می‌نگریم بلکه به‌علت این‌است‌که خود شاعرطبعاً واساساًملول ومحزون است وخواننده این‌چهرهٔ غمزدهٔ وی‌را تقریباً همه‌جا می‌بیند:

زندگانلیق بیرقرانلوق زندان در؛	تمدنون اویدوخ یالان سوزینه؛
بوردابیرشیر داردا قالوب باغریر	مـروتسیـز انسانلاری چـاغریر؛

دینه منیم شاعـر اوغلوم شهـریـار بیر عمر در غـم اوستنه غم قالار؛

و شاید همانطور که گفته شد همین قصه‌های پرغصه است که این شعر شهریار را بمذاق‌ما شرقیهای رنج کشیدهٔ دردپرورشیرین‌تر از شکر کرده است.

گاهی شاعر بیادگذشته چنان بی‌تاب‌می‌شودکه براستی دل سنگ را آب می‌کند:

کاش قایدوب بیرده اوشاق اولیدیم
بیر گل آچوب اوندام صورا سولیدیم
آی اؤزیمی او ازدرن گـونلریـم
آغاج مینوب آت گز درن گونلریم

گاهی از ناپداری‌روزگار کج‌رفتار مویه‌ها می‌کند ومویهامی‌کند (حیدر بابـا دنیا یالان دنیـا دی ؛) (بیر بیلیدیـم آیریلغـی کیم سالدی) (افلاطوندان بیرقوری آدقالوبدور.....)

تعبیرات و تشبیهات‌وکنایه‌ها واستعاره‌هائی که‌دراین شاهکار ادبی به‌کار برده شده بقدری لطیف وظریف است که تاب ترجمه ندارد.

قوی قوزولار آیین شایین اوتلاسین.

شما هرانـدازه مترجم توانـا باشید اصطلاح (آیین شایین) را چگونه می‌توانید به‌زبان دیگر بیاوریدکه همان لذت‌را درشنونده ایجاد بکند؟!

همین طور است : آغ بولوت لار کوینك لریـن سخاندا، و یا

ایـله بیلین منیـم روحیم اوردادر
کهلیك کیمی باتوب قالوب قاردادر

تنها همین یك بیت در نظر من یك دیوان بلکه یك جهان ارزش دارد، وگمان نمی کنم گیراتر از این بتوان شعر گفت....

دیگر ازمزایای حیدربابا سادگی وروانی آنست که به‌حد اعجاز رسیده ومثل گفتهٔ سعدی سهل وممتنع شده است. همه می‌دانیم که شعر برای ابراز احساسات است نه اظهار معلومات واز اینرو بیان هرچه‌ساده‌تر بهتر:

دفتر صوفی سواد و حرف نیست
جز دل اسپید همچون برف نیست

راستی چه هنری بالاتر از این که شعر حیدربابا را هم عوام می‌فهمند و هم خواص می‌پسندند، واز شنیدن آن هم بچهٔ هفت‌ساله بشور وطرب در می‌آید وهم پیر هفتاد ساله.

ازحیث سادگی وروانی حیدربابا واقعاً غیرقابل تقلید است وبهمین دلیل است که به‌یك خواندن درخاطرها می‌ماند.

حیدر بابا نه‌نه قیزین گوزلری
رخشنده نین شیرین‌شیرین سوزلری
ترکی دیدیم اوخوسونلار اؤزلری
بیلسونلر که آدام گیدر آدقالار
یاخشی پیسدن آغزدا بیرداد قالار

ویا:

بالام دورون قویاخ گیداخ امزه

ویا:

اتی ییوب باشی آتوب یا تالار

کسی و لو صدسال‌در تبریز بماند تصور نمی کنم‌ساده‌تر و سلیس‌تر ازاین بتواند حرف بزند، کجا رسد که شعر بگوید. ای کاش شاعر حیدر بابا که دیوانها به‌زبان‌فارسی ساخته و پرداخته است، این قطعه‌را به‌همان زبان نیز در می‌آورد تا سایر هم میهنان ما هم از این لذت سهمی بسزا می‌بردند...

دیگر از مزایای حیدربابا اینکه باساز (عاشق) سازگـار می‌شود. می‌دانید که درهرجا ساززنهای‌دوره‌گردی وجوددارند که کوبکو ودیار بدیار می گردند ودر ازای لقمه نانی جان می‌بخشند، در دیار ما اینها را (عاشق) می‌نامند که به‌آهنگ مخصوص ساز و آواز می‌خوانند. شاعر حیدربابانمی‌دانم از روی‌عمد یا برسبیل‌تصادف بحری‌را برای شعرخود انتخاب کرده است که بااین آهنگ کاملا وفق می‌دهد و شاید باتوجه به همین موضوع بوده که خود گفته است:

عاشقلرین سازلارینداسوزیم‌وار

چنانکه‌ازهم‌اکنون (عاشقهای)بستان‌آباد وقراچمن درقهوه‌خانه‌ها وگذرگاهها اشعار حیدربابارا می‌خوانند وسینه به‌سینه‌بیادگارمی‌سپارند.

چیزیکه درحیدر بابا فراوان یافت می‌شود مناظر طبیعی وزندگی روستائی است. همانطوری که می‌دانیداین قطعه هفتاد بند دارد و هر بند چند تابلوی خیال‌پرور. کسانی که‌روزگار طفولیت خودرا دردهات بسر برده‌اند از تماشای این مناظر لذت فراوان خواهند برد و نگاه حسرت‌باری بقفا کرده وخواهندگفت:

ای عهد طفولیت من باز تـو باز آی

ای دورهٔ عیش وطرب وناز تو باز آی

یک‌منظرهٔ روستائی نمانده که شاعر برای آن تابلوئی نساخته باشد:

نـوروز گلی قارچچگی چخاندا
بایرام یلی چارداخلاری یخاندا؛
سوری قالخوب دولائیدن آشاردی
بایدا لارین سودی آشوب داشاردی

کوتاه‌سخن: اگربنا بشود که لامارتین را(شاعر دریاچه) وسولی پرودوم‌را (سازندهٔ گلدان شکسته) و نیمارا (سرایندهٔ افسانه) و حجازی‌را (نگارندهٔ باباکوهی) بنامیم به‌نظرمن شهریاررا باید (شاعرحیدر بابا) نامید.

برای اینکه در داوری شتاب نکرده باشم بـار دیگر از لابلای کتابها به‌سیر وسیاحت پرداختم و هرجا خاطرات کودکی یافتم به دقت خواندم و اکنون به جرئت می‌توانم بگویـم که نه (توماس هود) و نه (تئودورد بانویل) ونه (شاتوبریان) ونه (هوگو) و نه‌حتی (لامارتین)چه در کمیت‌وچه در کیفیت‌هیچکدام به‌پای‌حیدربابا نمی‌رسند وشاعرتوانای ایران دراین میدان‌گوی سبقت را ازهمگان ربوده است.

اگرباور ندارید حساب کمیت‌آسان است: شایدشاعری‌را سراغ نداشته باشید که به یاد زادگاه خـود اینهمه شعر گفته باشد . امـا راجع به‌کیفیت: من تاجائی که می‌توانستم وفرصت اجـازه می‌داد اندکـی از زیبائی‌های آنرا نشان دادم . گرچه این کار ضرورتی هم نداشت و هر صاحبدلی به‌یک نگاه حیدر بابا چنان مست می‌شود که دامنش از دست می‌رود...

اما پژوهش دراینکه شاعر درسرودن این‌شعر ازکدام مکتب‌ادبی پیروی کرده است‌به‌عقیدهٔ‌من رنج بیهوده‌ایست طایراندیشهٔ شاعری چون

شهریار حد وسد نمی‌شناسد و هرجـا دلش خواست بی‌محابـا می‌رود همانطوری که روح بی‌بندوبار (موسه) بهیچ قاعده وقانونی گرفتارنبوده است و آنچه دلش گفت بگو گفته است.

همینطور بحث وفحص دربارهٔ (فیلولوژی) و (فلکور) را به‌اهل قال می‌گذارم وخود به‌ذوق وحال می‌پردازم ومی‌گویم: صاحبدلی که هم منصف باشد وهم مطلع وبخواهد خاطرات کودکی گویندگان شرق و غرب رابه‌یك‌جا گرد آورد، بیگمان حیدربابارا قدرخواهد شناخت وبرصدر خواهد نشاند.

ممکن است به‌مرور زمان کوه حیدربابا باخاك یکسان شود و از دیده‌ها نهان گردد، ولی تادلی ازمردم حساس آذربایجان درتنگنای سینه می‌طپد شعر شهریار همچنان پایدار خواهد بود و این ذخیرهٔ ملـی را همچون‌ورق زر دست به‌دست‌خواهند برد ونسل به‌نسل بیادگار خواهند داشت.

بعداز این صاحبنظران ودل دادگانی که از جادهٔ قراچمن عبور خواهندکرد، درآن دورا دور به‌نقطه‌ای اشاره‌کرده‌وخواهندگفت آنجا راه خشگناب است، آنجا کوه حیدربابا و زادگـاه شهریار است ، آن وادی لیلی است ومجنون...

باری این اثر به‌ظاهر کوچـك که امروز به دست شما می‌رسد حاصل زحمت چهارهنرمند بزرگ یعنی یك‌شاعر ویك‌نقاش ویك‌خطاط ویك‌گراورساز است که همگی‌از تبریز شورانگیز ما برخاسته واین‌دسته گل‌را آراسته‌اند.

حیدر بابایا سلام

۱ حیدر بابا، ایلدریملار شاخاندا،
سللر، سولار شاقلیدایوب آخاندا،
قیزلار اونا صف باغلیوب باخاندا.
سلام اولسون شوکتوزه، ائلوزه
منیم ده بیر آدیم گلسین دیلوزه.

۲ حیدر بابا، کهلیکلرون اوچاندا
کول دیبیندن دوشان قالخوب، قاچاندا،
باخچالارون چیچکلنوب آچاندا،
بیزدن ده بیر ممکن اولسا، یاد اله
آچیلمیان اورکلری شاد اله.

۳ بایرام یئلی چارداخلاری ییخاندا،
نوروز گلی، قارچیچگی چیخاندا،
آغ بولوتلار کوینکلرین سیخاندا
بیزدن ده بیریادایلیه‌ن ساغ اولسون
دردلریمیزقوی دیکلسون داغ اولسون.

۴ حیدر بابا، گون دالیوی داغلاسین
اوزون گولسون، بولاخلارون آغلاسین
اوشاخلارون بیر دسته گل باغلاسین
یئل گلنده وئر گتیرسین بویانا
بلکه منیم یاتمیش بختیم اویانا.

۵ حیدر بابا، سنون اوزون آغ اولسون!
دورت بیریانون بولاغ باغ اولسون!
بیزدن سوراسنون باشون ساغ اولسون!
دنیا قضو ـ قدر، ئولوم ـ ایتیمدی!
دنیا بویی اوغولسوزدی، یتیمدی!

۶ حیدر بابا، یولوم سنن کج اولدی،
عمروم کچدی، گلممه‌دیم گج اولدی،
هئچ بیلمه‌دیم گوزللرون نج اولدی
بیلمـزدیم دنگه لروار، دونوم وار،
ایتگین لیك وار، آیرلیق وار، ئولوم وار.

۷ حیدر بابا، ایگیت امك ایتیرمز،
عمر کچه‌ر، افسوس بره بیتیرمز،
نامرد اولان عمری باشا یتیرمز.
بیزده، واللاه، اونوتماریق سیزلری،
گورممسك حلال ائدون بیزلری.

۸ حیدر بابا، میراژدر سسلننده،
کند ایچینه سسدن ـ کویدن دوشنده،

عاشیق رستم، سازین دیللندیرنده،
یادونـدادی نه هولسك قاچاردیم؟
قوشلار تکین قاناد چالیب اوچاردیم؟

۹ شنگل آوا یوردی عاشیق آلماسی،
گاه دا گئدوب اوردا قوناق قالماسی،
داش آتماسی، آلما، هیوا سالماسی،
قالیب شیرین یوخی کیمی یادیمدا.
اثـر قویوب روحیمدا، هر زادیمدا.

۱۰ حیدر بابا، قوری گولون قازلاری،
گدیکلرون سازاخ چالان سازلاری،
کت ـ کوشنین پاییزلاری، یازلاری،
بیر سینما پـرده‌سی‌در گوزومده،
تك اوتوروب، سیرائدیـرم ئوزومده.

۱۱ حیدر بـابـا، قره چمـن جاداسی،
چووشلارین گله‌رسسی ـ صداسی،
کربـلیـا گئدنلریـن قـاداسی،
دوشسون بوآج‌یولسوزلارین‌گوزونه،
تمدنـون اویدوخ یـالان سوزونه!

۱۲ حیدر بابا، شیطان بیزی آزدیریب،
محبتـی اور کـلـردن قازدیریب،
قره‌گونون سرنوشتین یازدیریب،
سالیب خلقی‌بیر ـ بیرینون جانینا!

باریشیغی بلشدیروب قانینا!

۱۳ گوز یاشینا با خان اولسا، قان آخماز!
انسان اولان خنجر بئلینه تاخماز!
اما حیف، کور توتدوغون بوراخماز!
بهشتمیز جهنم اولماقدا در!
ذیحجه میز محرم اولماقدادر!

۱۴ خزان یئلی یارپاخلاری توکنده
بولوت داغدان ینیب کنده چوکنده.
شیخ الاسلام گوزل سسین چکنده
نسگللی سوز اورکلره دیردی،
آغاشلاردا آللاها باش ایردی.

۱۵ داشلی بولاخ داش- قومونان دولماسین!
باخچالاری سارالماسین، سولماسین!
اوردان کچن آتلی سوسوز اولماسین!
دینه بولاخ، خیرون اولسون آخارسان،
افقلره خمار ـ خمار باخارسان!

۱۶ حیدربابا، داغین داشین سره سی،
کهلیك اوخور، دالیسیندا فره سی.
قوزولارین آغی ، بوزی ، قره سی.
بیر گئدیدیم داغ دره‌لراوزونی ،
اوخویدیم، «چوبان، قیتر قوزونی»،

۱۷ حیدربابا سولی یرین دوزنده،

بولاخ قینر چای ـ چمنین گوزونده،
بولاغ اوتی، اوزه ر سویون اوزونده،
گوزل قوشلار اوردان گلیب گچللر،
خلوتلیوب ، بولاخدان سوایچللر .

۱۸ بیچین اوستی، سنبل بیچن اوراخلار،
ایله بیل که زلفی دارار داراخلار،
شکارچیلار بیلدیرچینی سوراخلار،
بیچین‌چیلـر آیرانلارین ایچللر،
بیرهوشلانیب،سوندان‌دوروب‌بیچللر.

۱۹ حیدر بابا، کندین گونی باتاندا،
اوشاقلارون شامین ییوب یاتاندا،
آی بولوتدان چیخوب‌قاش ـ گوز آتاندا!
بیزدن ده بیر سن اولارا قصه ده ،
قصه میزده چوخلی غم و غصه ده.

۲۰ قاری ننه گئجه ناغیل دینده،
کولك‌قالخیب، قاب ـ باجانی دوینده،
قـورد گئیچنین شنگلیسین ییندە،
من قاییدیب، بیرده اوشـاق اولیدیم!
بیرگل آچیب، اوندان سورا سولیدیم!

۲۱ عمه جانین، بال بلله سین یيه ردیم،
سوندان‌دوروب،اوس‌دونومی گییه‌ردیم،
باخچـالاردا تیرینگنی دییه‌ردیم ،

آی ئوزومـــی او ازدیرن گونلریم!
آغاج مینوب، آت گزدیرن گونلریم!

۲۲ هچی خالا چایـدا پالتار یوواردی،
ممـد صـادق داملارینی سوواردی،
هچ بیلمزدیك داغدی،داشدی،دوواردی
هریان گلدی، شیلاغ آتوب آشاردیق،
الله، نه‌خوش، غمسیز-غمسیز یاشاردیق!

۲۳ شیـخ الاسلام، مناجاتـی دییـه‌ردی،
مشد رحـیـم لبـاده‌نـی گـیـیــه‌ردی،
مشد آجلی بوز باشلاری یه‌ردی،
بیزخوشودوق خیرات اولسون، توی اولسون،
فـرق ایله‌مز، هـرنولاجاق، قوی اولسون!

۲۴ ملـك نـیـاز ورنـدلیـن سالاردی،
آتین چاپوپ، قیقاجیدان چالاردی،
قیرقی تکین، گدیك باشین آلاردی،
دولائـیـا قـیـزلار آچیپ پنجـره،
پنـجـره‌لـرده نـه گـوزل منظـره!

۲۵ حیدربابا، کندین تویون توتاندا،
قیز ـ گلینلر حنا، پیلته ساتاندا،
بیك گلینه دامنان آلمـا آتاندا،
منیم ده او قیزلاروندا گوزوم وار،
عاشیقلارین سازلاریندا سوزوم وار.

۲۶ حیدر بابا، بولاخلارین یارپیزی،
بوستانلارین گلبسری، قارپیزی،
چرچیلرین آغ نباتی، ساققیزی،
ایندی ده وار داماغیمدا، داد وره‌ر،
ایتگین گئدن گونلریمدن یادوره‌ر.

۲۷ بایرامیدی، گئجه قوشی اوخوردی،
آداخلی‌قیز بیك‌جورابین توخوردی،
هر کس شالین‌بیرباجادان سوخوردی،
آی نه گوزل قایدادی شال ساللاماق!
بیك شالینا بایراملغین باغلاماق!

۲۸ شال ایسته‌دیم، من‌ده ائوده آغلادیم،
بیر شال آلیب، تئز بئلیمه باغلادیم،
غلام گیله قاشدیم، شالی سالّلادیم،
فاطمه خالا، منه جوراب باغلادی،
خان ننه‌می، یادا سالیب آغلادی!

۲۹ حیدر بابا، میرزممدین باخچاسی،
باخچالارین تورشا_ شیرین آلچاسی،
گلینلرین دوزمه‌لری، طاخچاسی
هی دوزولور گوزلریمین رفینده!
خیمه وورار خاطره‌لر صفینده!

۳۰ بایرام اولوب، قیزیل پالچیق ازللر،
ناقیش وورو‌ب، اتاقلاری بزللر،

طاخچالارا دوزمه‌لری دوزلر،
قیز ـ گلینن فندقچاسی، حناسی،
هوسلنه‌ر آناسی، قایناناسی.

۳۱ باکی چنین سوزی، سووی ، کاغذی،
اینکلرین بولاماسی، آغزی،
چرشنبه نین گردکانی ، مویزی،
قیزلار دییه‌ر : آتیل-باتیل چرشنبه،
آینا تکین بختیم آچیل چرشنبه!

۳۲ یومورتانی، گویچك، گلی بویاردیق،
چاقیشدیریب، سینانلارین سویاردیق،
اوینامااقدان بیرجه مگر دویاردیق؟
علی منه یاشیل آشیق وئرردی!
ارضا منه نوروز گلی درری!

۳۳ نوروز علی خرمنده ول سورردی،
گاهدان ینوب، کولشلری کورردی،
داغدان دا بیر چوبان ایتی هورردی،
اوندا گوردون الاخ ایاخ ساخلادی،
داغا باخیب، قولاخلارین شاخلادی!

۳۴ آخشام باشی ناخیریلان گلنده ،
قودوخلاری چکیب، وواردیق بنده!
ناخیر گچیب ـ گئدیب یتنده کنده،
حیوانلاری چلپاق‌مینوب قوواردیق ،

سوزچیخسیدی،سینه‌گریب‌سوواردیق.

۳۵ یاز گئجه‌سی چایدا سولار شاریلدار،
داش ـ قیه‌لر سلده آشیب، خاریلدار،
قارانلیقدا قوردون گوزی پاریلدار،
ایتلر،گوردون، قوردی سئچوب، اولاشدی،
قورددا، گوردون، قالخیب، گدیکدن آشدی.

۳۶ قیش گئجه‌سی، طوله‌لرین اتاغی،
کتلیلرین اوتراغی، یاتاغی،
بخاریدا یاناراوتون یاناغی،
شبچره‌سی ، گردکانی ، ایده‌سی،
کنده باسار گولوب، دانشماق سسی.

۳۷ شجا خال‌اوغلونون باکی سوقتی،
دامدا قوران سماواری، صحبتی،
یادیمدادی شسلی قدی ـ قامتی.
جونمگون‌تویی‌دونوب، یاس‌اولدی،
ننه‌قیزین بخت آیناسی کاس اولدی.

۳۸ حیدربابا، ننه قیزین گوزلری،
رخشنده‌نین‌شیرین ـ شیرین سوزلری،
ترکی دئدیم، اوخوسونلار ئوزلری،
بیلسینلر که، آدام گئدر آدقالار،
یاخشی ـ پیسدن آغیزدا بیرداد قالار.

۳۹ یاز قاباغی، گون گونئی دوینده،

کنداوشاغی قارگوللەسین سوینده،
کورکچیلر داغدا کورك زوینده ،
منیم روحوم ایله بیلون اوردا دور،
کهلیك کمین باتیب، قالیب قاردادور.

۴۰ قاری ننه اوزادانـدا ایشینی،
گون بولوتدا ایرردی تشینی،
قورد قوجالیب، چکدیرنده دیشینی،
سوری قالخیب، دولائیدان آشاردی
باید الارین سوتی آشیب ـ داشاردی.

۴۱ خجه سلطان عمه دیشین قیساردی
ملا باقر عمواوغلی تئز میساردی .
تندیر یانیب، توستی ائوی باساردی.
چایدا نمیز ارسین اوسته قایناردی،
قوورقامیز ساز ایچنده اویناردی .

۴۲ بستان پوزوب، گتیریردیك آشاغی،
دولدوریردیق ائوده تاختا ـ طاباغی،
تندیرلرده پیشرردیك قاباغی ،
ئوزون ییوب، تخملارین چیتداردیق،
چوخ یمکدن، لاپ آزقالاچاتداردیق .

۴۳ ورزغانان آرموت ساتان گلنده،
اوشاقلارین سسی دوشردی کنده.
بیزده بویانان اشیدیب بیلنده

شیللاق آتیب، بیرقیشقریق سالاردیق،
بوغدا وئریب، آرموتلاردان آلاردیق.

۴۴ میرزا تاغی‌نان گئجه گتدیك چایا.
مـن باخیرام سلده بوغولموش آیا!
بیردن ایشیق دوشدی اوتای باخچایا
ای‌وای دئدیك قورددی، قیتدیك قاشدیق،
هچ بیلمه‌دیك نه‌وقت گدیکدن آشدیق.

۴۵ حیدربابا، آغاجـلارون اوجالـدی،
اما، حیف، جوانـلارین قوجالـدی!
توخلیلارین آریخلیوب، آجالـدی!
کولگه‌دوندی، گون‌باتدی،قاش‌قرلدی!
قوردون گـوزی قارانلیقـدا برلدی!

۴۶ اشیتمیشم، یـانیـر آلـلاه چراغی،
دایـر اولوب مسجدزون بـولاغی.
راحت اولوب کندین ائوی‌ـاوشاغی،
منصور خانین الی‌ـقولی‌وار اولسون،
هاردا قالسا، آللاه، اونا یار اولسون!

۴۷ حیدربابا، ملا ابراهیم وار، یا یوخ؟
مکتب آچار، اوخوراوشاقلار، یایوخ؟
خرمن اوستی مکتبی باغلار، یا یوخ؟
مندن آخـونـدا یتیـررسن سلام
ادبـلـی بیرسلام مـالا کـلام.

۴۸ خجـه سلطان عمـه گئدیب تبریزه،
امـا نـه تبریز کـه، گلممیر بیزه.
بالام، دورون قویاخ گئداخ ائممیزه؛
آقـا ئولـدی، تفاقمیـز داغیلـدی،
قویون اولان، یاد گئدوبن ساغیلدی.

۴۹ حیدر بابا، دنیـا یـالان دنیـا دی،
سلیماندان، نوحدان قـالان دنیا دی.
اوغول دوغان، درده سالان دنیا دی
هر کیمسیه هر نـه وئریب، آلیبدی،
افلاطوندان بیر قوری آد قالیبدی.

۵۰ حیدر بابا، یارـ یولداشلار دوندولر،
بیرـبیر منی چولده‌قویوب، چوندولر،
چشمه لریم، چراغلاریم، سوندولر.
یامان یئرده گون‌دوندی، آخشام‌اولدی!
دنیـا منـه خرابـهٔ شام اولـدی!

۵۱ عـم اوغلینان گئـدن گئجه قیپچاغـا،
آی که چیخدی، آتلار گلدی اویناغا؛
دیرماشیردیق داغدان، آشیردیق داغا.
مش ممی‌خان گوی آتینی اویناتدی،
تفنگنـی آشیـردی، شاقیلداتدی.

۵۲ حیدر بابا، قـره گـولـون دره‌سی
خشگنابین یولی، بنـدی، بره‌سی؛

اورادادوشه‌ر چیل کهلیگین فره‌سی
اوردان گئچر یوردوموزون ئوزونه
بیزده گئچك یوردوموزون سوزونه.

۵۳ خشگنابی یامان گونه کیم سالیب؟
سیدلردن کیم قیریلیب، کیم قالیب؟
آمیرغفار دام ـ داشینی کیم آلیب؟
بولاخ گنه گلیب، گولی دولدورور؟
یاقورویوب، باخچالاری سولدورور؟

۵۴ آمیرغفار، سیدلرین تاجیدی؛
شاهلار شکاراتمه‌سی قیقاجی دی.
مرده‌ـشیرین، نامرده چوخ آجیدی.
مظلوملارین حقی اوسته اسردی.
ظالملری قلیش تکین کسردی.

۵۵ میر مصطفی دایی، اوجا بوی بابا؛
هیکللی، ساققاللی، تولستوی بابا.
ایلردی یاس مجلسینی، توی بابا
خشگنابین آبروسی، اردمی،
مسجدلرین، مجلسلرین گورکمی.

۵۶ مجدالسادات، گولردی باغلار کیمی.
گورولداردی، بولوتلی‌داغلار کیمی،
سوز، آغزیندا، اریردی یاغلار کیمی؛
آلنی آچیق، یاخشی درین قاناردی،

یاشیل گوزلر، چراغ تکین، یاناردی.

۵۷ منیم آتام، سفره لی بیر کیشیدی،
ائل الیندن دوتماق اونون ایشیدی.
گوزللرین آخره قالمیشیدی،
اونداْن سورا دونـرگه‌لر دوندولر،
محبتین چـراخلاری سوندولر.

۵۸ میر صالحین ده‌لی سؤلیق اتمه‌سی،
میر عزیزین شیرین شاخسی گتمه‌سی،
میر ممدین قورولماسی، بیتمه سی،
ایندی دئسك، احوالاتدی، ناغیلدی،
گچدی، گئتدی، ایتدی، باتدی، داغیلدی.

۵۹ میر عبدلون آینادا قاش یاخماسی،
جوجیلاریندن، قاشینون آخمـاسی،
بویلانماسی، دام ـ دوواردان باخماسی،
شـاه عباسین دوربینی، یـادش بخیر!
خشگنابین خوش گونی، یادش بخیر!

۶۰ ستـاره عمه نـزیکلری یاپاردی،
میر قادر ده هردم بیرین قـاپاردی،
قاپوپ ییوب، دایچاتکین چاپاردی،
گولمه لیـدی اونـون نزیك قـاپپاسی،
عمه مین ده، ار سیننون شاپپاسی.

۶۱ حیـدر بابا، آمیر حیـدر نینیور؟

یقین گنه سماورای قینیور؟
دای قوجالیب، آلت انگینه‌ن چینیور،
قولاخ باتیب، گـوزی گیریب قاشینا،
یازیق عمه، هاوا گلیب باشینا!

۶۲ خـانم عمه، میرعبـدلون سوزونی
ائشیدنده، ایه ر آغـزی ـ گوزونی،
ملکامدا وئـرر اونـون ئـوزونی،
دعـوالارین شوخلوغیلان قاتاللار،
اتی ییوب، بـاشی آتوب یاتاللار.

۶۳ فضه خـانم، خشگنا بین گلییـدی،
آمیر یحیی، عمقـزینون قولییدی،
رخسـاره، آرتیستییدی، سوگلییدی،
سید حسین میرصـالحی یـانسیلار،
آمیر جعفـر غیرتلیدیر قـان سالار.

۶۴ سحر تئزدن، نـاخیر چیلار گلـردی،
قـویـون ـ قوزی، دام باجادا ملردی،
عمه جـانیم کـوریه لـرین بلـردی،
تندیر لـرین قاوزاناردی توستوسی،
چورکلرین، گوزل ایبی ـ ایستیسی.

۶۵ گویر چینلر، دسته قالخیب اوچاللار،
گـون ساچاندا، قیزیل پرده آچاللار!
قیزیل پرده آچیب، ییغیب، قاچاللار،

گون اوجالیب، آرتار داغین جلالی،
طبیعتین جوانلانار جمالی.

۶۶ حیدربابا قارلی داغلار آشاندا،
گئجه کروان یولون آشیب چاشاندا،
من هاردا سام، تهراندا یا کاشاندا
اوزاقلاردان، گوزوم سئچر اونلاری،
خیال گلیب، آشیب گئچر اونلاری.

۶۷ بیر چیخیدیم دام قیه‌نین داشینا،
بیر باخیدیم گچمیشینه، یاشینا،
من ده اونون قارلاریلان آغلاردیم،
قیش دوندوران اورکلری داغلاردیم.

۶۸ حیدربابا، گل غنچه سی خنداندی
اما، حیف، اورك غذا سی قاندی،
زندگانلیق بیر قارانلیق زنداندی،
بیرگوریدیم نه‌لرگلیپ باشینا ؟
بو زندانین دربچه سین آچان یوخ!
بودارلیقدان بیرقورتولوب‌قاچان‌یوخ!

۶۹ حیدربابا، گویلر بوتون دوماندی،
گونلریمیز بیر ـ بیریندن یاماندی،
بیر ـ بیروزدن آیریلمایون، آماندی!
یاخشیلیغی الیمیزدن آلیبلار!
یاخشی بیزی یامان گونه سالوبلار!

۷۰ بیر سوروشون بـو قارقینمش فلکدن،
نـه ایستیور، بوقوردوغی کلکدن،
دینه، گچیرت اولدوزلاری الکدن،
قوی‌توکولسون، بویئر یوزی‌داغیلسین،
بو شیطانلیق قـورقوسی بیر یغیلسین!

۷۱ بیر اوچیدیم بـو چـرپینان یئلینن،
باغلاشیدیـم داغدان آشان سئیلنن،
آغلاشیدیـم اوزاق دوشن ائلینن،
بیر گوریدیم آیـریلیغی کیم سالدی!
اولکه میزده کیم قیریلدی، کیم قالدی!

۷۲ من سنون تك داغا سالدیم نفسی،
سن‌ده قیتر، گویلره سال بوسسی،
با یقوشون دا دار اولماسین قفسی؛
بوردا بیر شیر داردا قالیب باغیریر،
مـروتسیز انسانلاری چـاغیریـر!

۷۳ حیدربابا، غیرت قانون قاینارکن،
قره قوشلار سنن قوپوب قالخارکن،
اوسیلدیریم داشلارینان اوینارکن،
قوزان، منیم همتمی اوردا گـور،
اوردان ایبل، قامتمی داردا گور!

۷۴ حیدر بابا، گئجه دورنـا کئچنده،
کوراوغلونون گوزی قارا سئچنده،

قیر آتینی مینوب، کسیب، بیچنده،
من‌ده بوردان تئز مطلبه چاتمارام!
عیوض گلیب چاتمیونجان، یاتمارام!

۷۵ حیدربابا، مرد اوغوللار دوغگینان،
نـامردلـرین بورونلارین اووگینان
گدیکلرده قوردلاری توت بوغگینان،
قوی قوزولار آیین ـ شایین اوتلاسین،
قویونلارون قویروقلارین قاتلاسین!

۷۶ حیدربابا، سنون گویلون شاد اولسون!
دنیاوارکن، آغزون دولی داد اولسون!
سنن گئچن تانیش‌اولسون، یاداولسون،
دینه: منیم شـاعر اوغلوم شهریار
بیر عمردور غم اوستونه غم قالار!

ایکنجی «حیدربابا یاسلام»

۷۷ حیدر بابا ، گلدیم سنی یـوخلیـام،
بیرده یاتام ، قوجاغوندا یوخلیام ،
عمری قووام ، بلکه بوردا حاخلیام ،
اوشاقلیغا دییه‌م ، بیزه گلسن بیـر!
آیدین گونلر، آغلاریوزه گولسن بیـر.

۷۸ حیـدر بابا ، چکدون منی گتیردون،
یـوردوموزا ــ یوواميزا یئتـردون ؛
یـوسفوی اوشاقیکـن ایتیـردون ؛
قوجا یعقوب، ایتمیشسمده ، تاپوبسان
قوواليوب، قوردآغریندان قاپوبسان!

۷۹ بوردادوشن کروان‌چاتوب،کوچوبدی،
آیـریلیغیـن شربتینـی ایچوبـدی؛
عمرموزون کوچی بوردان کوچوبدی،
کوچوب گئدوب، گئدرگلمز یوللارا،
توزی قونوب بوداشلارا ،کوللارا!

۸۰ بـوردا شیریـن خـاطره‌لریاتوبلار؛
داشلاریلان باشی ـ باشا چاتوبلار؛
آشنـالیغین داشین بیردن آتوبلار،
من باخاندا، قاوزانیللار، باخیللار،
بیرده یاتوب، یاندیریللار، یاخیللار.

۸۱ گئدنلریـن یری بـورداگـورونور،
خانـم ننه‌م آغ کفنین بـورونور،
دالیمجادور، هـاراگئدم سورونور،
بالا گلدون، نیه بیلـه گـژ گلدون،
صبریم سنن گولشدی، سن گوژ گلدون.

۸۲ قبیله‌میز بـوردا قـوروب اوجاغی،
ایندی‌اولموش‌قورت‌قوشلارین‌یاتاغی،
گون باتاندا، سونر بوتون چراغی،
و بـلـدة لـیس لهـا انـیس،
الاالـــــــیعـافیـر و الاالعـیس؛

۸۳ روزگارین دگیرمانـی فیر لا نیر؛
مخلوق اونون دیشلرینه توللانیر،
باخ کـه، بشر گنه نجه آللانیر:
همیشه لیك شادلیق اومور ئوزونه،
قبری‌گورور، توزقوندورمور اوزونه.

۸۴ کهنه‌لرین سورـ سوموگی‌دارتیلوب،
قورتولانین‌چولـ‌چوخاسی‌ییرتیلوب،

ملاابراهیم لاپ اریپوب، قورتولوب،
شیخ‌الاسلام،سهمان‌قالیب،قیوراخدی،
نوروزعلی، قاچاق‌گچیب، قوچاقدی!

۸۵ آهیللارون ، یتیمش کفن چورودوب ،
جاهیللاری دنیـا غمـی کیریدوب ،
قیزگلین لر ، ات‌ـ‌جانلارین اریدوب،
رخشنـده نین نوه دوتـور الینی ،
ننـه قیـزیـن کوره کنـی ـ گلینی.
چوخ شکروار، گنه گلدوخ گوروشدوخ،
ایتنلـردن ، بـیتنلـردن سـوروشدوخ،
کوسموشدوخ دا، آللاه قویسا، باریشدوخ،
بیر ده گـوروش قسمـت اولا ، اولمایـا،
عمـرلـرده فـرصـت اولا ، اولمـایـا.

۸۶ بودامالاردا چوخلی جیزیخ آتمیشام،
اوشاقلاریـن آشیقلارین اوتموشام،
قور قوشوملی سققه آلیب‌ـ ساتمیشام،
اوشاق نئجه هچ زادینان شاد اولار!
ایـنـدی بیزیم غمی دوتمور دنیالار.

۸۷ بو طوله ده ساری اینك دوغاردی،
خـانـم ننـه‌م اینکلـری ساغاردی،
آناایسی دام ـ دوواردان یاغاردی،
من بزووی قوجاخلاردیم ، قاچماسین،

دییه‌ردی: باخ، بایدادو لسون داشماسین.

۸۸ بوردا خیال میدانلاری گنیش‌دی،
داغلار ـ داشلار بوتون مننن تانیشدی،
گورجك منی ، حیدر بابا دانیشدی:
بو نه سسدی، سن عالمه سالوبسان!
گل بیر گورك ئوزون هارداقالوبسان؟

۸۹ کجاویله بو چایدان چوخ گچمیشیك
بوچشمه‌دن سرین سولار ایچمیشیك،
بو یونجالیقلاردا اکیپ بیچمیشیك،
چپیشلری قیدیخلیان گونلریم!
چپیش کیمی اویناخلیان گونلریم!

۹۰ خانم ننه‌م ناخوش اولان ایلیدی،
قیش وارایکن کولك ایدی، یئل ایدی،
قیش داچیخدی، یاغیشیدی، سئلیدی،
یوك ـ یاپنی‌هی چاتیردوق که گئداخ!
سئل کوشگورور، مجبوراولدوخ قییداخ.

۹۱ نیسان‌دوشدی، بیزده دوشدوخ یاغیشا،
هی دییر دوخ ، بلکه یاغیش ییغیشا،
کیم باشاریر سئللرینن بوغوشا؟!
بالا کیشی ، فایتونچی میز گلمیشدی!
اماـمیه قهوه سینده قالمیشدی.

۹۲ بوخرمنده «آرادان خیر» اوینار دوخ ،

جومالاشیب، قاریشقاتك قایناردوخ،
یواش-یواش باغچالارا آغناردوخ،
آغاشلاردان چلینك آغاج کسردوخ،
قوروقچونون قورخوسیندان اسردوخ!

۹۳ بـوباغچادا آش ترەسی اکردیك ،
هی‌سو آچیپ، کردییه گوزتیکردیك ،
چیخماق همین دریب، آشا توکردیك .
فینتلیش‌لـر قـاشیقلاردان آسلانی !
یاغلی دئسەم، قوری آغزون ایسلانی!

۹۴ مکتب قالیر ، اوشاقلار درس آلیللار،
هی یـازیللار ، هی‌پوزیللار ، یالیللار،
ملا ابراهیم ، ئوزی - ائوی قالیللار،
امابیزیم یولداشلاردان قالان یوخ !
بونلاردان بیر بیزی یاداسالان یوخ!

۹۵ بومکتبده، شعرین شهدین داد میشام،
آخوندون آغریندان‌قاپوب، اودموشام،
گاهدان دابیر، آخوندی آللاتمیشام،
باشیم آغریردییوب، قاچیب گتمیشم!
باغچالاردا گئدیب، گوزدن ایتمیشم!

۹۶ آزاد اولاندا ، مکتبـدن چیخاردیق،
هجوملا بیر - بیریمیزی سیخاردیق ،
یولدا هرنه‌گلدی، ووروب ییخاردیق،

اوشاق دئمه ، ایپین قیرمیش دانادئه!
بیــردانــا دا دئمه ، اوتــوزا دانادئه!

۹۷ دئدیم : بالام ، اوممدسن نولوبدی؟
معلوم اولان، طفیل بــالا ئولوبدی؟
نه‌وار، نه‌وار، بورنوندانقان گلوبدی،
بیریئل اسیر، باخیرسان ممدسن یوخ،
بو کتده بیر بورون قانی کسه‌ن یوخ؟

۹۸ ملك‌نیاز، ایتگین گئدیب یوخ اولوب.
میراصلان‌خان،سکته ائدیب ییخیلوب.
هر کس سینوب بیردمکده سیخیلوب،
چورك غمی چیخوب خلقیــن آیینا!
هــره قــالیب ئوز جــاننین هایینا!

۹۹ کتدی یــازیق چراغ تاپمیر یاندیرا،
گوروم سیزون برقوزقالسین آندیرا،
کیــم بــوسوزی اربابلارا قاندیرا ،
نــه دور آخــر بــوملتیــن گناهی،
توتسون،گوروم،سیزی‌مظلوملار آهی!

۱۰۰ هــرنــه آلار ، باهاوئــرر قیمتــی ،
اوجوز ـ فقط اکینچنیــن زحمتــی.
بیتــه‌نیننن آرتیق بیچه‌نینین اجرتی،
کند اوشاغــی گئدیر یــولدا ایشلیه
اوردا ، بــلکه ، قندی تاپا دیشلیه!

۱۰۱ کتدی گلین کیمی دنیانی بزەر ،
ئوز عورتـی یـاماق ـ یاماقا دوزەر.
اینه بزەر خلقی، ئوزی لـوت گزەر،
ایندی دەوار چارشابلاری آلباقدی!
اوشاقلارین قیش ـ پاچاسی چیلپاقدی!

۱۰۲ خلورچیلـر بوردا خـلور داشیردی.
بوکوللو کدن اولاخـلاردیرماشیردی.
سئللرکیمی، نعمت آشوب ـ داشیردی.
هر ایش دئدون، هر کیمسییه گورردی،
جان درمانی ایسته سیدون ، وئرردی.

۱۰۳ ایندی بشر آژقود تکین اودوخوب،
چومبلنتی گوزقیجیردوب،دوروخوب.
باخیللارکی گورسونلر کیم سینیخوب،
توکولسونلر، اونونلشین یرتسینلار!
هره بیردیش انسەسیندن قیرتسینلار!

۱۰۴ بودوشلرده ، قـوزولاری یـایاردوق!
آخماسینلار،اولدوزتکین سایاردوق!
قوش قووانی چکیب داشا دایاردوق!
قوش قووان دا ایله بیل کی قاباندی!
قورد، اوزاقدان دییربس کی چوباندی.

۱۰۵ بـوزەمیده گئدوب گـوزدن ایتردیك،
تونقال قوروب، سوتوللری اوتردیك!

دییوب ـ گولمك مرادینا یتردیك!
ائل ده گولسون ، مرادینا یتیشسون!
اورکلارین یارا لاری بیتیشسون!

۱۰۶ حیدر بابا ، سنده دفینه‌لر وار ،
داغلار ودیعه سی خزینه لر وار ،
آما سنه بنزه‌ر ده سینه‌لر وار ،
بو سینه‌لر داغلار ایله دانیشیر ،
داغلار کیمی گوگلر ایله قونوشیر .

۱۰۷ گور هاردان من سنه سالدیم نفسی ،
دئدیم قایتار سال عالمه بوسسی،
سن ده یاخشی سیمرغ ائتدین مگسی ،
سانکی قاناد وئردین یئله ، نسیمه ،
هر طرفدن سس وئردیلرسسیمه .

۱۰۸ حیدربابا ، سنی وطن بیلمیشدیم ،
وطن دییب، باش گوتوروب گلمیشدیم،
سنی گوروب گوز یاشیمی سیلمیشدیم،
حالبوکی لاپ غملی غربت سنده ایمیش،
قارا زندان، آجی شربت سنده ایمیش.

۱۰۹ کیم قالدی که، بیزه بوغون بورمادی،
آلتدان ـ آلتدان بیزه کلك قورمادی،
بیر مرد اوغوال بیزه هاوار دورمادی،
شیطانلاری قوجا قلاییب، گزدیز سیز ،

انسانلاری آیـا قلاییب ازدیز سیز.

۱۱۰ دیوار اوجالدی، گون بیزه‌دوشمه دی،
زندانقرالدی، گوز ـ گوزوسئچمه‌دی،
گوندوز گوزی منیم لامپام کئچمه‌دی،
سئلده باسدی، امیزدو لوب گول اولدی،
چوخ یازیغین ائوی چونوب چول اولدی.

۱۱۱ اول باشی مندن استقبال ائتدیـز ،
سوندان چونوب ایشیمیده اخلال ائتدیز،
ئوز ظنیزجـه استادی اغفال ائتدیز ،
عیبی یوخدیر، کئچر گئدر ، عمر در،
قیش دا چیخار، اوزو قارا کومور در.

۱۱۲ منیم یـولوم محبت جـاده سیدی ،
سون سوزلریـم حقین اراده سیدی ،
محبتین رسـالت وعـده سیدی ،
یوخسا منده بیر کس ایله غرض یوخ ،
سیاست آدلی منده بیر مرض یوخ .

۱۱۳ حق نه دییر؟ کفره قارشی گئتمه یز ،
نوردان چیخیب ظلمت ایچره ایتمه یز ،
فیریلداغا فـرفـراتك بیمتـه‌یـز،
گوردوزده‌کی اولمادی کفرین دیبی ،
پول دا وئرسه، آلماغاتیکمیش جیبی.

۱۱۴ شیطان بیزیم قبله میزی چـوندروب،

آللاه دیین یولدان بیزی دوندروب ،
ایلانلی چشمه یه بیزی گونـدروب ،
منت قویورکی آرخنیز نهر اولوب،
بیزگورورو‌ك‌سولار بیزه زهر اولوب.

۱۱۵ حیدربـابـا ، گیلیلیکدن نه چیخار ؟
ظلمون ائوین صبر و تحمـل ییخار ،
درویش‌اولان صبرین‌الین‌برك سیخار ،
گل قاییداق ، چیخاق آقـا دوزونه ،
کئچـه‌ك گنه محبتین سوزونـه .

۱۱۶ دینه اوشاق بیر ــ بیریله ساز اولسون،
بلکه بوقیش‌بیرده‌چونوب یاز‌اولسون،
چای‌ـچمنلر‌اوردك‌اولسون،قازاولسون،
بیزده باخیب فرحله‌نیب بیر اوچاق،
سنیق ــ سالخاق قانادلاری بیرآچاق.

۱۱۷ بـو باخچادان آلچالاری درردیك،
قیش آدینا چیخیب دامـدا سرردیك
هی‌ده چخیب یالاندان چوندرردیك،
قیش زومارین یایدا یه‌ییب دویاردیق
بیرکلـی ده منت خلقـه قویاردیق.

۱۱۸ ائولر قالیر ، ائو صاحبی یوخ ئوزی
اوجاقلارین آنجاق ایشیلدیرگوزی،
گئدنلرین آز ــ چوخ قالیبدیرسوزی،

بیزدن‌ده بیرسوز قالاجاق، آی امان!
کیملربیزدن سوز سالاجاق، آی امان!

۱۱۹ بیزدن سونرا کرسی لرین تووندا،
کندین ناغیلارینندا، سوز ـ سوووندا،
قاری ننه‌نین چاخماغیندا، قووندا،
حیدربابا ئوزون قاتار سوزلره،
ایچگی کیمی خمار وئره‌ر گوزلره.

۱۲۰ عاشیق دئیه‌ر: بیرنازلی‌یار وارایمیش،
عشقیندن اودلانیب یانار وارایمیش،
بیرسازلی‌ـسوزلی شهریار وارایمیش
اودلارسونوب،اونون‌اودی‌سونمه‌ییب،
فلك‌چونوب، اونون‌چرخی‌چونمه‌ییب.

۱۲۱ حیدربابا آلچاقلارون کوشك‌اولسون
بیزدن سورا، قالانلارا عشق اولسون،
کچمیشلردن، گلنلره مشق اولسون،
اولادیمیز، مذهبنی دانماسین!
هرایچی بوش سوزلره آلانماسین!

تورکون دیلی*

تورکون‌دیلی تک‌سوگلی، ایستکلی دیل اولماز
ئوزگه دیله قاتسان ، بو اصیل‌دیل، اصیل اولماز
ئوز شعرینی فارسا ـ عربـه قـاتماسا شاعر
شعری اوخویـانلار، ائشیدنلـر کسیل اولماز
فارس شاعری چوخ سؤزلرینی بیز دن آپارمیش
«صابر» کیمی بیر سفره لی شاعر ، پخیل اولماز
تورکون مثلی ، فولکلوری دنیادا تک دیـر
خان‌یورقانی ، کند ایچره مثل‌دیر ، میتیل اولماز
آذر قـوشونی ، قیصر رومی اسیر ائتمیش
کسری سؤزودیر بیر بئله تاریـخ ناغیل اولماز
پیشمیش کیمی،شعرین‌ده‌گرک‌داد-دوزی‌اولسون
کند اهلی بیلر لر کـی دو شابسیز خشیل اولماز
سؤزلـرده جواهر کیمی دیر ، اصلی بدلدن
تشخیص وئرن اولسا بوقده‌ر زیر-زیبیل اولماز

---

* اصلنده: (اصیل اولماز)

شاعر اولا بیلمزسن ، آنـان دوغماسا شاعر
مس‌سن، آبالام، هرساری کؤینک قیزیل اولماز
چوق قیسا بوی اولسان اولیسان جن کیمی شیطان
چوق‌دا اوزون اولما که اوزوندا عقیل اولماز
مندن ده نه ظالم چیخار، اوغلوم، نه قصاص چی
بیر دفعه بونی قان کی ایپکدن قزیل اولماز
آزاد قوی اوغول عشقی طبیعتـده بولونسون
داغ - داشدا دوغولموش‌ده‌لی‌جیران‌حمیل‌اولماز
انسان اودی دوتسون بـو ذلیل خلقین الیندن
آللاهـی سؤرسن ، بئله انسان ذلیل اولماز
چوق داکی‌سرابون سویی وار یاغ - بالی‌واردیر
باش عرشه ده چاتدیرسا ، سراب اردبیل اولماز
ملت غمی اولسا، بوجوجوقلار چؤپه دؤنمز*
اربـابلار یمیزدان دا قـارینلار طبیل اولماز
دوز واختا دولار تـاختا - طاباق ادویـه ایله
اوندا کـی ننم سانجیلانار زنجفیل اولمـاز
بو «شهریار» ین طبعی کیمی چیممه‌لی چشمه
کوثـر اولا بیلسه دئمیرم ، سلسبیل اولماز
[۱۳۴۸]

---

* اصلنده: بیر ذره مساوات اولا، شاعر چپه دنمز.

بهجت آباد خاطره سی

اولدوز سایاراق گؤزله میشم هر گئجه یاری
گج گلمه‌ده دیر یار، یئنه اولموش گئجه، یاری
گؤزلر آسیلی، یوخ نه قارالتی، نه‌ده بیر سس
یاتمیش قولاغیم، گؤر نه‌دؤشورمکده‌دی‌داری
بیرقوش «آییغام!» سویلیه‌رك، گاهدان ایلده ر
گاهدان اونودا یئل‌دئیه لای-لای هوش آپاری
یاتمیش‌هامی، بیر آللاه اویاقدیر، داها بیرمن
منّدن آشاغی کیمسه یوخ، اوندان‌دا یوخاری
قورخوم بودی یار گلمه‌یه، بیردن یاریلا صبح
باغریم یاریلار، صبحوم آچیلما، سنی تاری!
دان‌اولدوزی‌ایسته‌رچیخا، گؤزیالواری چیخما
اوچیخماسادا، اولدوزومون‌یوخدی‌چیخاری
گلمز، تانیرام بختیمی، ایندی آغارار صبح
قاش بیله آغاردیقجا، داها باش‌دا آغاری

عشقین کی قرارینده وفا اولمیاجاقمیش
بیلمم کی طبیعت نیه قویموش بوقراری؟
سانکی خوروزون سون بانی، خنجردی سوخولدی
سینه مده أورك وارسا، کسیب قیردی داماری
ریشخندله قیرجاندی سحر، سویله‌دی: دورما
جان قورخوسی وار عشقین، او توزدون بوقماری*
اولدوم قره گون، آیریلالی اوساری تئلدن
بونجا قره گونلردی ایدن رنگیمی ساری
گؤز یاشلاری هر یئردن آخارسا، منی توشلار
دریایه باخار، بللی دی، چایلارین آخاری
ازبس منی یاپراق کیمی هجرانلا سارالدیب
باخسان اوزونه سانکی قیزیل گولدی، قیزاری
محراب شفقده ئوزومی سجده ده گؤردوم
قان ایچره غمیم یوخ، اوزوم اولسون سنه‌ساری
عشقی واریدی «شهریار» ین گللی ـ چیچکلی
افسوس، قارا یل اسدی، خزان اولدی بهاری

* اصلینده: جان قورخوسی وار، هر کیم اوتوزمیش بوقماری.

دؤگو نمه ـ سؤیو نمه

بیر قرن ده قارداشدان اوزاخلاشماق اولورموش؟
قارداش دئیه، بیرعومر، سوراغلاشماق اولورموش؟
بیردنده، بوقارداشلا، قوجاقلاشماق اولورموش؟
بونلار بئله کی عرض ائلەدیم ،گلدی و اولدی
من هر نه محال فرض ائلەدیم ،گلدی و اولدی
بیز آیریلالی قرن ایدی ، قارداشلاریمیزدان
لش لرکیمی آیری دوشەلی باشلاریمیزدان
اوزموش الی قافقازلی قاریندداشلاریمیزدان
گور من نه حال اولام بوقیزیل گللری تاپسام
رستم علی اوف تک گل بلبللری تاپسام
قارداش ! گؤزوم آختارمادا قوی بیرسنی تاپسین
عشقیم ، طلیسیم داغلاری فرهاد کیمی چاپسین
دشمن واریسه امجگینسی ، تندیره یاپسین
حسرت قالالی بیز سیزه ، بیر قرن یاریم دیر
آغلار گؤزومون شاهدی ، شعریم ، سەتاریم دیر

اوورەش«قاش آلان‌حلمه»گۆزو قاشدان آییرمیش
جلاد قمه سیله ، بدنی باشدان آییرمیش
جاندان‌جیگری، قارداشی ــ قارداشدان‌آییرمیش
بیر ملته دنیا بویی ، بیر فاجعه دوغموش
بیز ائللرین او قهرمان احساسینی بوغموش

یاتسین یاوا گۆزلر ، هله لیك بختی اویاتدیم
ائل ــ آرخاما چاتدیقدا بوگون آرزیما چاتدیم
قارداش سنی تاپدیقدا ، غمی غصه نی آتدیم
سانکی باکی‌نی ، گنجه‌نی وئردین منه قارداش
تاپدیم ائلیمی ــ آرخامی ، قوربان سنه قارداش

سن تحویل آلیرسان منی ، قارداش‌دا سانیرسان
مین‌لر یاد ایچینده منی گۆرجکده تانیرسان
قلبیمده ، دیلیمده نه سۆزوم وارسا قانیرسان
« رستم » باکیدان سویله منه ، جان سنه قوربان
تبریز سنه لایق نسه ؟ تهران سنه قوربان !

قارداش یئنه سنسن کی دالیمدا دایانیب‌سان
قارداش یاتا بیلمزسه ، اویوبکن ، اویانیب‌سان
من هر اودا یانمیشسام ، اونا سن‌ده یانیب‌سان
یاد قارداش اولانماز بیزه ، قارداش‌دا یاد اولماز
قلبیم سن ایله شاد اولی، سن سیزده شاد اولماز

سیزلرجه بۆیوك انقلابیز ، خلقی آییتدی
چاپقین مال‌اولان، مال ــ داوار اولسون‌داقاییتدی

آمما بیزیم انسانلاریمیز گئتدی کی گئتدی !
قاقفاز قاییدیب دؤنمه‌دی ئوز کؤ مدارینداﻥ
قسمت هله یوخ شهریارا « بختیار » یندان
«رستم» ، سنه قوربان ! بوسلامی گؤتوررسن
او قهرمان ائللرده گزر کن ، یئتیره‌رسن
اوردان دا گلنده ، بیزه شادلیق گتیره‌رسن
دئینه « دومورول » بورجینی دوشمان ییخا بیلمز
قارداش نه قدر یادلاشا ، یاددان چیخا بیلمز
سارقینه‌دی اوسوسنلره سونبوللره کؤنلوم
بولبول کیمی قاندیر ، او قیزیل گوللره کؤنلوم
« واحد » لره «قابیل» لره «بولبول» لره کؤنلوم
شاعر اولالی بورجلودی « صابر » لره روحوم
« وورغون » دی «سلیمان» کیمی ساحرلره روحوم
«راحیم»لی «سلیمان»لی گؤروم «بختیار» اولسون
«گولگون» باجیم « آذر » قادینی برقرار اولسون
«عثمان»-«نبی»-«کورچایلی»-«رسول»-«توده»وار اولسون
فرصتده « سهند » ایله سیزه گول سپه‌ریك بیز
هر گؤز سیزی گؤرموشسه، او گؤزدن أوپه‌ریك بیز
عشقینده کؤنول گؤز یولاتیکمیش ، یاری گؤزلر
کونلوم یار ایتیرمیش، آرایوب ـ آختاری گؤزلر
دیل صبر ائله‌ییب دینمه‌سه‌ده ، یالواری گؤزلر
عاشق گؤزودیر ، چشمه‌ی زمزمده دئیه‌رلر

هجـران اودودیر ، نـار جهنم ده دئیه‌رلر
بیر گون اولی کی، فاتحه بیزساغ ـ سولاوئرریك
دنیا هامی بیرملت اولوب قول ـ قولاوئرریك
دشمن‌ده محبت تاپـا ، بیزلـر یولاوئرریك
قارداش اوزونه خسرت اولوب چکمم اوگون آه
خلقی اودا یاندیرماغا ، بیر تك قالـی آللاه
[۱۳۴۹/۹/۱۲]

استاد شهریارین جوابی:

سهندیم!

شاه داغیم ، چال پاپاغیم، ائل دایاغیم، شانلی سهندیم،
باشی طوفانلی سهندیم.
باشدا حیدر بابا تک قارلا ـ قیروولا قاریشیب سان،
سون ایپک تئللی بولود لارلا افقده ساریشیب سان،
ساواشارکـن باریشیب سان.

گؤیدن الهام آلالی سرری سماواته دئیه‌رسن،
هله آغ کورکی بورون، یازدایاشیل دونداگئیه‌رسن،
قورادان حالوا ایئیه‌رسن.

دؤشلرونده صونالار سینه‌سی تک شوخ ممه‌لرده،
نه شیرین چشمه لرین‌وار.
اویاشیل تئللری، یئل هؤرمه ده آینالی سحرده،
عشوه‌لی ائشمه لرین‌وار.
قوی یاغیش یاغسادا یـاغسین،

سئل اولوب آخسادا آخسین،
یانلاروندا دره لروار.
قوی قلمقاشلارین اوچسون فره‌لرله، هامی باخسین،
دوشلروندە هئره‌لروار،
او، اتکث لرده نه قیزلار یاناغی لاله لرین‌وار ،
قوزولار اوتلایاراق، نی ده نه خوش ناله لرین‌وار،
آی کیمی هاله لرین وار.

گول چیچکدن بزه ننده، نه‌گلین‌لر کیمی نازین،
یئل اسنده اوسولاردا نه‌ده‌رین راز ـ نیازین،
اوینایار گوللو قوتازین.
تیتره ییر ساز تئلی تکث شاخه‌لرین چایدا ـ چمنده ،
یئل او تئللرده‌گزه‌نده، نه‌کور اوغلی چالی سازین،
أورده‌گون خلوت ائدیب گؤلده پری لرله چیمنده،
قول ـ قاناددان اونا آغ حوله آچار غمزه‌لی قازین.
قیش گئدر ، قوی گله یازین.
هله نوروز گولی‌وار، قارچیچگین‌وار، گله جکلر،
سئل ـ یاغشیدا یویونارکن‌ده‌گونش‌له‌گوله جکلر،
اوزلرین تئزسیله جکلر.

قیشدا کهلیکث هوسی له، چوله قاچدیقدا جوانلار.
قاردا قاقیلدا یاراق نازلی قلمقاشلارین اولسون!

یاز، اودؤشلرده ناهار منده سین آچدیقدا چوبانلار،
بوللی، سودلی سورولر، دادلی قاووتماشلارین اولسون!

آد آلیب سندن او شاعرکی، سن‌اوندان آد آلار سان،
اونا هرداد وئره‌سن، یوز او مقابل داد آلار سان،
تاریدان هرزاد آلار سان.
آداش اولدوقدا، سن‌اونلا، داها آرتین اوجالار سان،
باش اوجالدیقدا دماوند داغیندان باج آلار سان،
شئر الیندن تاج آلار سان!
اودا، شعرین، ادبین شاه داغیدیر، شانلی سهندی،
اودا، سن تک آتار اولدوزلارا شعریله، کمندی،
اودا، سیمرغ دن آلماقدادی فندی،
شعر یازاندا قلمیندن باخاسان درسپه‌لندی،
سانکی اولدوزلار الندی،
سؤز دئینده گؤروسن قاتدی‌گولی، پسته‌نی، قندی،
یاشاسین شاعر افندی!

اونه شاعر، کی داغین وصفینه مصداق اونی گؤردوم،
من سنون تک اوجالیق مشقینه مشاق اونی گؤردوم،
عشقه، عشق اهلینه مشتاق اونی‌گؤردوم.
اونه شاعر، کی خیال مرکبینه شووشیغایاندا،
او نهنگ آت آیاغین توزلی بولودلاردا قویاندا،

لوله لنمکده‌دی یئر ـ گؤی، نئجه طومار سارایاندا ،
گؤره‌جکسن اوزماندا:
نه زمان وارسا، مکان وار ساکسیب بیچدی بیر آندا ،
کئچه جکلر، گله جکلر نه بویاندا. نه اویاندا،
نه بیلیم قالدی‌هایاندا ؟

باخ نه حرمت‌وار اونون ئوزدئمیشی توك پاپاغیندا،
شعرینین تاجی اگیلمیش باشی دورموش قاباغیندا،
باشینا ساوریلان اینجی، چاریق اولموش آیاغیندا،
وحی‌دیر شعری، ملك‌لردی پیچیلدیر قولاغیندا.
شهدی واربال دوداغیندا.

اودا داغلارکیمی شأنینده نه یازسام یارا شاندیر.
اودا ظالم قوپاران قارلا،کولك له دوروشاندیر.
قودوزا، ظالمه قارشی سینه‌گرمیش، وورو شاندیر.
قودوزون کورکونه، ظالم بیره لرتك دارا شاندیر.
آمما وجهینده فقیرخلقی اگیلمیش سوروشاندیر.
قارا ملتده هنر بولسا، هنرله آرا شاندیر.
قارالارلا قاریشاندیر،
ساریشاندیر!

گئجه حققین گؤزودیر، طور تؤره تمیش اوجاغیندا،

اری ییب یاغ تك اورکلردی یانیرلار چیراغیندا،
می، محبتدن ایچیب لاله بیتیبدیر یاناغیندا،
او بیر اوغلانکی، پری لر سوایچرلر چاناغیندا،
اینجی قاینار بولاغیندا،
طبعی بیر سئوگلی بولبولکی، اوخور گول بوداغیندا،
ساری سونبول قوجاغیندا،
سولار افسانه‌دی سؤیله‌ر اونون افسونلی باغیندا،
سحرین چنلی چاغیندا.

شاعرین ذوقی، نه افسونلی، نه افسانه‌لی باغلار،
آی نه باغلار، کی «الف لیلی» ده افسانه‌ده باغلار.
اود یاخیب، داغلاری داغلار،
گول‌گولرسه بولاغ آغلار.

شاعرین عالمی ئولمز، اونا عالمده زوال یوخ،
آرزیلار اوردانه خاطرلیه امکاندی، محال یوخ،
باغ جنت‌کیمی اوردا «بو حرام دیر، بوحلال» یوخ.
او محبتده ملال یوخ،
اوردا حال دیر، داها قال یوخ!

گئجه‌لر اورداگوموشدندی، قیزیلدان نه گونوزلر،
نه زمرد کیمی باغلاردی، نه مرمرکیمی دوزلر،

نه ساری تئللی اینکلر، نه آلاگؤزلو ئوکوزلر،
آی نئجه، آی کیمی اوزلر؟!

گول آغاجلاری نه طاوس کیمی چترین آچیب الوان،
«حلله» کروانیدی چؤللر، بزه نرسورسه بو کروان،
دوه کروانی دا داغلار، یوکی اطلس‌دی بو حیوان،
صابرین‌شهرینه دوغرو، قاطاری چکمه‌ده سروان،
او خیالیمدا کی شیروان!

اوردا قاردا یاغار، آمما داها گوللر سولا بیلمز،
بوطبیعت، او طراوتده محال دیر، اولا بیلمز،
عومر پیمانه‌سی اوردا دولا بیلمز.

او افقلرده باخارسان نه ده‌نیزلر، نه بوغازلار،
نه پریلر کیمی قوشلار قونوب، اوچماقدا نه قازلار
گؤلده چیممکده نه قیزلار.

بالیغ اولدوز کیمی گؤللرده، ده نیزلرده پاریلدار،
آبشار مرواری سین سئل کیمی تؤکدوکده خاریلدار،
یئل کوشولدار، سوشاریلدار.

قصرلر واردی قزیلدان، قالالار واردی عقیق‌دن،

«رافائیل» تابلوسی تك، صحنه‌لری عهد عتیق‌دن،
دویماسان کوهنه‌رفیقدن.

جنتین باغلاری تك، باغلاری‌نین حور وقصوری،
دوزولوب غرفه‌ده، ایواندا، جواهر کیمی حوری،
الده حوری لری‌نین جام بلوری،
تونگونون گول کیمی (صهبای طهوری).
نه ماراقلار کی، آییق گؤزلره رؤیادی دئییرسن،
نه شافاقلار کی دەرین باخمادا دریادی دئییرسن،
اویدوران جنت مأوا دی دئییرسن!

زهره‌نین قصری بریلیان، حصاری اینجی دی، یاقوت،
قصر جادودی، مهندسلری هاروت ایله، ماروت،
اوردا «مانی» دایانیب قالمیش او صورتلره مبهوت،
قاپی قوللوقچی‌سی هاروت!

اوردا شعــریـن ، موزیکون منبعی سرچشمه‌دی قاینار،
نه پریلر کیمی فواره‌دن افشان اولوب اوینار،
شاعر آنجاق اونو آنلار!

دولو مهتاب کیمی استخردی فواره‌لر ایله،
ملکه اوردا چیمیر، آی کیمی مهپاره‌لر ایله،
گوللو گوشواره‌لر ایله.

شعر وموسیقی شاباش اولمادا، افشاندی پریشان،
سانکی آغ شاهی‌دیر اولماقدا گلین باشینا افشان،
نه‌گلین‌لرکی نه انلیك اوزه سورترله، نه‌کیرشان،
یاخا، نه تولکی، نه دووشان!

آغ پری‌لر، ساری کؤینکلی بولود لاردان أنیرلر،
سود گؤلونده ملکه ایله چیمیرکن سئوینیرلر،
سئوینیرلر، ئوپ‌ـونورلر.
قووزایاندا هره الده دولو بیرجام آپاریرلار،
سانکی چنگی‌لره، شاعرلره الهام آپاریرلار،
دریا قیزلارینا پیغام آپاریرلار.
ده نیـزین ئورتوگی ماوی، افقین سقفی سماوی،
آینادیر، هرنه باخیرسان: یئر اولوب گؤی‌له مساوی،
غرق اونون شعرینه راوی.

غرفه‌لر، آی ـ بولود آلتیندا اولار تك گؤرونورلر،
گؤز آچیب یومما، چیـراغلار کیمی یاندیقدا سؤنورلر،
صحنه‌لر چرخ فلك تك بورولوب، گاهدا چؤنورلر،
کؤلگه لیکلر سورونورلر.

زهره ایواندا الهه شینیلینده گؤرونرکن،
باخاسان حافظی‌ده اوردا جلالتله گؤررسن،
نه سئورسن.
گاه گؤرن حافظ شیراز ایله ایواندا دوروبلار،
گاه گؤرن اورتادا شطرنج قورارکن اوتوروبلار،
گاه گؤرن سازیله، آوازیله اگلنجه قوروبلار،
سانکی ساغرده وورو‌بلار.
خواجه الحان اوخویاندا، هامی ایشدن دایانیرلار،
اونوالرله پری‌لر گاه اویوب، گاه اویانیرلار،
لاله‌لر شعله‌سی، الوان شوشه رنگی بویانیرلار،
نه خومار گؤزله یانیرلار.

قاناد ایستیر بوفضا،قوی‌قالاطرلانلی سهندیم،
ائشیت ئوز قصه‌می، دستانیمی، دستانلی سهندیم:
«سنی «حیدربابا»اول‌نعره‌لریله چاغیراندا،
او سفیل داردا قالان، تولکوقووان شئر باغیراندا
شیطانین شیللاغا قالخان قاطیری نوخدا قیراندا،
«دده قورقود»* سسین آلدیم، دئدیم: «آرخامدی» اینانديم.
آرخا دوردیقدا «سهندیم» ساوالان تك هاوالاندیم،
سئله قارشی قووالاندیم.
«جوشغونون» دا قانی داشدی، منه بیر هایلی سس اولدی،

* بیریئرده! «بابا گور گور»

هر سسیز بیر نفس اولدی.
باکی داغلاری دا، های وئردی سسه، قیها اوجالدی،
اوتایین نعره‌لری سانکی بوتایدان دا باج آلدی،
قورد آجالدیقدا قوجالدی.
«راحمین» نعره‌سی قووزاندی دئیه‌ن توپلار آتیلدی،
سئل گلیب نهره قاتیلدی.
«رستمین» توپلاری سسلندی دئیه‌ن بوملار آچیلدی،
بیزه گول ـ غنچه ساچیلدی.
«قورخما گلدیم!» دئیه، سسلرده منه جان دئدی قارداش،
منه جان ـ جان دئیه‌رك، دشمنه قان ـ قان دئدی قارداش.
منه سلطان دئدی قارداش
من ده جانیم چغیریب: جان سنه قربان دئدی قارداش
یاشا اوغلان ـ سیزه داغدان دلی جیران دئدی قارداش
ائل سیزه قافلان دئدی قارداش!
داغ سیزه اصلان دئدی قارداش!

داغلی حیدربابانین آرخاسی هر یئرده داغ اولدی،
داغا ـ داغلار دایاغ اولدی.
آرازیم آینا چیراغ قویمادا، آیدین شافاغ اولدی،
او تایین نغمه‌سی قووزاندی، اورکلر قولاغ اولدی،
یئنه قارداش دئیه‌رك قاچمادا باشلار آیاغ اولدی،
قاچدیق، اوزلشدیك آرازدا، یئنه گؤزلر بولاغ اولدی،

یئنه غملر قالاغ اولدی.
یئنه قارداش ساباغی سؤزلریمیز بیر ساباغ اولدی،
وصل ایگین آلمادا، ال چاتمادی، عشقیم داماغ اولدی،
هله لیك غم سارالارکن قارالار دؤندی آغ اولدی،
آرازین سودگولی داشدی، قایالیقلاردا باغ اولدی،
ساری سونبوللره زلف ایچره اوراخلار داراغ اولدی،
یونجالیقلار یئنه بیلدیرچینه یای ـ یاز یاتاغ اولدی.
گؤزده یاشلار چیراغ اولدی،
لاله بیتدی یاناغ اولدی،
غنچه‌گولدی، دو داغ اولدی،
نه صول اولدی، نه ساغ اولدی!

ائلیمی ـ آرخامی گؤردیکده ظالیم اووچوقیسیلدی،
سئل کیمی ظلمی باسیلدی، زینه آرخ اولدی، کسیلدی،
گول گؤزوندن یاشی سیلدی.
تور قوران اووچی آتین قوومادا سیندی‌گئری قالدی،
ئوزی گئتدی، توری قالدی.

آمما حیدربابادا بیلدی‌کی بیز تك هامی داغلار،
باغلانیب قول ـ قولا زنجیرده، بولودلار او دیرآغلار،
نه بیلیم، بلکه طبیعت ئوزی نامرده گون آغلار،
اگری یوللاری آچار کن، دوز اولان قوللاری باغلار،

صاف اولان سینه‌نی داغلار!
داغلارین هر نه قوچی، طرلانی، جئیرانی، مارالی،
هامی دوشگون، هامی پوزغون، سینه‌لر داغلی، یارالی،
گول آچان یئرده سارالی!

آمما ظن ائتمه‌کی داغلار یئنه قالخان اولاجاقدیر،
محشر اولماقدادی بونلار، داها وولقان اولا جاقدیر،
ظلم دنیاسی یانارکن‌ده تیلیت قان اولاجاقدیر!
وای...! نه طوفان اولاجاقدیر!

دئدین: آذر ائلی‌نین، بیر یارالی نیسگیلی‌یم من،
نیسگیل اولسام دا، گولوم! بیر ابدی سؤیگولی‌یم من،
یاد منی آتسادا، ئوزگلشنمین بولبولی‌یم من،
ائلیمین فارسیجادا دردینی سویله‌ر دیلی‌یم من،
حققه دوغرو نه قارانلیق ایسه، ائل مشعلی‌یم من،
ابدیت گولی‌یم من!

نیسگیل اول چرچیه قالسین‌کی، جواهر نه‌دی قانمیر،
مدنیت ده‌بیـن ایلیر بدویت، بیر اوصانمیر،
گون‌گئدیر، آزقالا باتسین، گئجه سیندن بیر اویانمیر،
بیر ئوز احوالینا یانمیر!
آتار انسانلیغی، آمما یالان انسابی آتانماز،

فتنه قووزانماسا بیر گون گئجه آسوده یاتانماز،
باشی باشلاره قاتانماز!

آمما مندن ساری، سن آرخایین اول، شانلی سهندیم،
ده‌لی جیرانلی سهندیم.
من داها عرش علاکؤلگه‌سی تك باشدا تاجیم وار،
الده موسی کیمی فرعونه غنیم، بیر آغاجیم وار،
حرجیم یوخ، فرجیم وار.
من علی اوغلویام، آزاده‌لرین مردی، مرادی،
او، قارانلیقلارا مشعل،
او، ایشیقلیقلارا هادی،
حققه، ایمانه منادی!
باشدا سینماز سپریم، الده کوتلمز قلجیم وار!

[ائل بلبلی]
(شاعر حسرته جواب)

ائل بلبلی، سن منیم ئوز بـالام سان
یامان گونده حاصاریم سان، قالام سان
بیر آللاهـا سن‌ده من تك غلام سان
اوندان‌سونرا هئچ‌بیر کسدن آزون‌یوخ
ناز بالا سان، بیر کسه‌ده نازون یوخ

کند اوشاغی، جومالاشدیق، چوخدوق
تندیر آشین ایچمیشیدیك، توخدوق
سؤزلریوی کلمه ـ کلمه اوخودوق
غـم سازی‌نین، یئنه‌سیمین باغلادوق
بیر اوخودوق، بیر چالدوق، بیر آغلادوق

نیسگیللی سؤزلـرین منی اوتدادی
آغرین آلیم، منیم باغریم چاتدادی

آرزیم دوروب بوداغ‌ـداشی قاتدادی
گلدیم سنین، باشون قویدوم‌دیز أوسته
ناز بالا می أوپدوم، قویدوم گؤز أوسته

گئدنلردن دئدیك، یاندوق، یاخیلدوق
دئدیك نئجه‌دورموشودوق، ییخیلدوق
سیخینتی‌لار چکدیك یامان سیخیلدوق
دئدیك آمما(خانلار) غمی یئکه ایدی
سندن ساری أورکلر بیرتیکه ایدی

ننه قیز عمقیزی دئدی: جان بالا
آنان سنی گؤرمه‌دی حیوان بالا
حسرت قالدی سنه امیرخان بالا
دئمه سنین‌باش ساغلیغین اونوتدوخ
امیرخانا بیز تازادان یاس دوتدوخ

هئچ‌داریخما، سن منزیله چاتیب‌سان
ماشین آلیب، آت‌ـ قاطری ساتیب‌سان
قارقالاری، قر ـ قمیشی آتیب‌سان
بلبل اولوب قونوبسان گللر اوسته
گللر کیمی دایان سنبللر اوسته

سیز قدیمدن آدلی‌ـسانلی خانلار سیز
هر بیری مین جانا ده‌گن جانلار سیز
سر حیاتی اوخو‌ـیوب آنـلارسیز
بیلیرسیزکـی دنیـا قضو ـ قـدردی
قضو ـ قـدر غمین یئمک هدردی

دنیـا، بوشاه‌دی، بوگـدا، قانمیوب
ایندیه تک بیر کسه آلـدا نمیوب
هیچ بیر چیراغ صبحه قدر یانمیوب
باش آلتی‌میز گاه آلچاقدی، گاه اوجا
ئولوم بـاخمیر جواندی بو،یا قوجا

سنین آتان بیرشوخ ظریف کیشی‌ایدی
خلقی آییق سالماق اونون ایشیدی
شوخلوقلاری، آغیزلار کشمیشیدی
هامـی اونـی حسرتیلن یـاد ائدیر
عزیزلـه‌ییب رحمتیلن شاد ائدیـر

«ملك نیـاز» خـان زادالار باشیدی
آت بئلینده اوزوکلریـن قاشیـدی

افسانه تك پری‌لر اویناشیدی
غم گونونده بیر کندی مات ائدیبدی
غیرته‌باخ! باش گؤتوروب، گئدیبدی

کامل ئوزونسن کی کمال اهلی‌سن
شعرین نشان وئریر کی حال اهلی‌سن
اینجه، ظریف ذوق و خیال اهلی‌سن
گوندن گونه هنرده چاغلاشارسان
بیرگون اولار «صابر» له باغلاشارسان

یامان گونلر گئچیب ـ گئدیب ایتن‌دی
بیر یاخشی لیق مرادینا یئتن‌دی
اوتای ـ بوتای فرقی یوخدی وطن دی
اوردا بوردان، یوزایل‌صنعت قاباق دی
کت‌گؤردوگون همان‌تخته ـ طاباق‌دی

اورا، بیزیم قیزیل کعبه باکی دی
شانلی باکی چیلار، خاك پاکی دی
اینجه صنعت‌لرین آب و خاکی دی
اوردا، هنرمعدن لر تك قازیلیب
«مشدی‌عباد» ـ «آرشین‌مالچی» یازیلیب

جاهل‌لیقدا تورا دوشن چوخ اولار
قیش یاخینلار تورآتانلار، یوخ اولار
مظلوملارین آهی بیرگون اوخ اولار
ظلمین ده‌گر، اوره‌گـی نین باشینا
آوچی قویار باش، یـه‌هـرین قاشینا

یازیق‌جوان، شیطانی گؤرجک چاشار
یولدان چخیب، بولودلی داغلار آشار
حقی تاپان خضر اولی، مین‌لر یاشار
نه یاخشی‌دی، آللاه سؤزون اینانماق
بـلا لـرده صبر ائلـه‌ییب، دایانمـاق

ایگیت غربت چکمه میشسه، آییلماز
شهرتـی دنیانـی دوتوب یاییلماز
أنیشده ــ یوققوشدا اسگیک ساییلماز
ایگیت بیروقت، قانسیزلارا قان وئرر
بیروقت‌ئوزی، قانسیزلیقدان، جان‌وئرر

من‌ده ایللر اوزاق دوشدوم ائلیمـدن
آتـا ئولـدی، فلـك ووردی بئلیمدن

ایندی دوشمز آتا آدی، دیلیمدن
بعلی اوغول! بیزلر هامی همدردیک
گللر اکدیک، آما تیکانلار دردیک

بیرکسه نه آتا قالار، نه عمی
بیچیلمگه اکیلیبدی، بو زمی
سنین کیمی اوغلی واردی نه غمی
(امیرخانین) سونمز داخی اوجاغی
مکتب ایمیش سنین آنا قوجاغی

بو دنیادا، بیزدن قالان بیر سس دی
بو کروانین زنگی قالیرسا، بس دی
اونودسا هرکس آتاسین، ناکس‌دی
اونودماسان سن، آتاوی یاد ایله
احسانیله اونون روحون شاد ایله

شانلی «رستم»شعری گلیب، چاتیب‌دی
ایشگی کیمی احوالیمی، قاتیب‌دی
سانما طبعیم، بختیم کیمی یاتیب‌دی
ایسته میرم گؤزلری یاشلاندیریم
کؤزمه‌له‌نن یارانی آشلاندیریم

یازیب: ئولسم نه خلقی زار ایسته‌رم
نه قبریم اُوسته گلعذار ایسته‌رم
آراز قیراغیندا، مزار ایسته‌رم
آچیق قویون گؤزوم اویاری گؤرسون
اوسازلی، سؤزلی شهریاری گؤرسون

دئینه: شاعر! سن گؤرپونی کئچیبسن
ابدیت قارالتی‌سین سئچیبسن
خضره چاتیب، آب حیات ایچیبسن
سنین طبعون خضر آختاران چشمه‌دی
دریا کیمی زلفی‌ائشمه ـ ائشمه دی

سن ئولومون یازیسینی پوزوبسان
اوستونده، بیر ابدیت یازوبسان
مزاریوی اورکلرده قازوبسان
سن کیمینه بیرده داخی ئولمک یوخ
آداملاری بادام کیمی بؤلمک یوخ

ایسته دیگین اورک گؤزی منده‌دی
آرخایین اول، من‌ده گؤزوم سنده‌دی
فارسلار دئییر: «جوینده یابنده»دی

بیرگون اولار، بـو داغلاری چاپارلار
ایستکلی‌لـر بیر ـ بیرلرین تاپـارلار
اونـدا سن‌ده آتـی مینیب چاپارسان
ئوز حققوی‌قورد آغزیندان قاپارسان
ایتمیشلری آختارارسان، تاپـارسان
آلنیمیزا یـازیبلار آخـر وصلـی
قاییدالیـم، تاپالیـم آخـر اصلـی

بهمن آیی ۱۳۴۸

محمد راحیم حضرتلرینه جواب

استاد شهریاردان

آغ گؤیرچین، آغ قانادین آچارسان
دام ـ دیواردان بیرقووزانیب اوچارسان
اولدوزلانیب، باکی‌دئیه قاچارسان
ئوپوشلری راحیم بیگه سپرسن
قارداشمین بال دوداغین ئوپرسن

دئینه: قارداش مکتوب‌گلدی یئتیشدی
سؤینجمیز قالخیب غمله‌آتیشدی
آلیشدیقجا یارالاریم بیتیشدی
قارا بختین یئنه اوزی آغ‌رولسون
یاردا بیزدن یاد ایله‌ییب، ساغ‌اولسون

هئچ کیمسه‌یه بئله سووقت‌گلمه‌ییب
هئچ بیر اوزه، بئله بیرگول‌گولمه‌ییب

گؤزیاشیمی، آنام بئله سیلمه‌ییب
بئله میوه گؤرمزبیزیم قانالار
قوجالماسین سیزی دوغان آنالار

باکی‌دان چوخ سووقت‌گلیب تبریزه
سابق زمان بیزچوخ‌گلیردیك سیزه
سیزده نولیدی بیرگلئیدیزبیزه
آیریلیق داشینی بیردن‌آتایدیق
جانی‌جانا، مالی‌مالاقاتایدیق

اوجا داغلار، بیر - بیرلرین گؤره‌للر
گؤروشلرین باخیشلاگؤنده‌ره‌للر
صبا ایله پیام آلیب وئره‌للر
شاعر اولاربیر-بیرینی گؤرمه‌سین؟
ساز، سؤزیله پیمان‌آلیب وئرمه‌سین؟

قربان اولوم من او شیرین دیللره
اوزاق دوشدوق، حسرت قالدوق ائللره
سحر- آخشام یالواریرام یئللره
قارداشیما مندن سلام یئتیرسین
اوندان‌دا بیرخبر- اثر گتیرسین

او تایدادی، شکی، شیروان، قره‌باغ
بو تاپدادا مشگین، اهر، قره‌داغ
بیر- بیرینی آرازدان آلمیش سوراغ
آرازبیزی آیریلمادان داغلاییب
سون، ئوزوده گئجه ـ گوندوز آغلاییب

بو تقسیمات بوندان آرتیق اولانماز
آتم عصری اختلافلار قالانماز
بیرقانون اولماسا، دنیا دولانماز
ایندی دنیا، یوزده دئسه‌ن ساغ ـ سولدی
موشك ایچون ایکی ساعاتلیق یولدی

انسانلاریق، انسانلیغی خوشلایین
بیرملتیك، بیرلشمه‌یه، باشلایین
بوخان ـ خانلیق حکومتین بوشلایین
بوگون‌گرك بشر اولسون بیرملت
بیرملته اولارمی یوزحکومت؟!

بیزلرکی لاپ بیر دیل، بیرقان قارداشیق
قارداش قالسین، انسانلاریق، یولداشیق
آیاقلارا پیس ساریلیب، سارماشیق
پاسپورت‌له دئییر گئتسن سؤزوم یوخ

پاسپورت دئییر: آدیم واردی، ئوزوم یوخ!

هاردان گلیم، رسم لیکده دعوت یوخ
اولسادا، من قوجالمیشام قوت یوخ
اوشاخلیام آیریلماغا طاقت یوخ
ایندی لیکده اوللوق اورك قوناغی
اورك اولسون، قوناغی نین یاتاغی

«کوشکی بالابانلار، آرازا باخار»
«آرازسویی هنوز گؤزلردن آخار»
ائل نیسگیلی پیس یاندیرار، پیس یاخار
غم واریکن، قارداش دئییب قایناردیق
«یولداش منی قوردا پاردی» اویناردیق

آراز دئییر: اولدوز کیمی آخارام
گؤز آلتی نن ساغا ـ سولا باخارام
قهرلنیب ایلدیریم تك شاخارام
کسمه لی یم ایکی قارداش آراسین
آغلادیرام، باغلامادان یاراسین

نچون بیزدن رسمی دعوت ائتمیرسوز
قونشولوقدا، آرتیق گلیب گئتمیرسوز

یادیمیزتك، دادیمیزا یئتمیرسوز
سیزین الوز بیزدن آرتیق آچیقدی
منیم آغریم، آچیلمادان اوچوقدی

ایندی بیزیم دولتلرده یانلاشیر
گئت به‌گئت‌ده چتین‌لر آسانلاشیر
صلحون یئلی اسمگه سهمانلاشیر
بیزده خوروز وظیفه‌سی بانلیاق
سون گؤروشمك سهمینی سهمانلیاق

ساوالانا سلامینی یئتیردیم
اوندان سنه الهام آلیب گتیردیم
بیر نئچه‌سین یولدا سالیب ایتیردیم
آغیرهمت، قانقیمتی، صداقت
قالسین هله، یوخدیر دیلمیده طاقت

افق‌لره رؤیا رنگین یاخیرام
«عینالی»دان «ارك» اوستوندن باخیرام
تمثالیوی داغلار اوسته تاخیرام
سن‌ده هنر آتین مینیب چاپارسان
دومانلی داغلاردا منی تاپارسان

هاردا چاتدوق گۆی چشمه‌نین باشینا
بولاغ اوتی، وسمه چکمیش قاشینا
اگله‌ن یئره، بیردیرسکله‌ن داشینا
دومان کئچسین، گۆز یاشینی سوندا گۆر
قارداشی نین صفاسینی اونداگۆر

چوق«باکی‌دان فنار گلیر»اوخوردوق
سون «اودوما یانار گلیر» اوخور دوق
گۆر «باشیما نه‌لر گلیر» اوخوردوق
ایندی دویدوم، اونداگلیرمیش فنار
سون گله‌جکمیش اودوما، بیر یانار

عشق اهلی سن، یاخشی منی قانارسان
چوخ کیپله‌مه، اوددوتوب اودلانارسان
گۆزلر یاغیش یاغدیرماسا، یانارسان
منیم قاینار چشمه کیمی گۆزوم وار
اودور منده هرجور اودا دۆزوم وار

بئله‌کی، سن آلقشلاییرسان منی
گئدنلره نیسگیل ائدیم قوی سنی
دور! ای گولون خزان اولان خرمنی
گۆر بیزیم‌ده دردیمیزی قانان وار
بیزلره‌ده بیر اورکدن یانان‌وار

یاخینلاریم قویدی‌منی قیراخدا
یانانلاریم قالدی‌مندن اوزاخدا
ائل یایلاخدا، ئوزوم قالدیم قیشلاخدا
ایتیردیلر خدمتمین اُمه‌گین
قدرین بیلون، ائل ـ آرخانین، کؤمگین

«تمدنون» گؤزی گؤروم کوراولسون
آغزینداکی شیرین شربت، شور اولسون
بال دائیسه،زه‌هر اولسون، چور اولسون
آغزیمیزین دادین قاپیب آپاردی
اورکلری چکیب کؤکدن قوپاردی

گاه عربی، گاه عجمی کیشله سین
هی بو اونی، هی او بونی دیشله‌سین
اربابلارین کرخاناسي ایشله‌سین
ایندی داخی ملت لرده آییلیب
آغیزلارین دیشلری‌ده ساییلیب

بیز ملت‌لر، چوخ قانقاللار بیچمیشیک
آجی ـ آجی ایشگی‌لری ایچمیشیک
آمما داخی‌بورکولری کئچمیشیک

ایندی نسبت افق آچیب، ایشیق دی
منیم سه‌ده قبله قاپیم آچیق‌دی

گئت به‌گئده دنیا آرتیق آییلیر
گیزلین قالمیر سس- صدالار یاییلیر
سایپلمایان کیمسه لرده ساییلیر
منی، سنی آز - چوخ تحویل آلان‌وار
سنین کیمی، منی یادا سالان‌وار

«تمدونون» قانونلاری قوخویوب
داخی هامی اونون الین اوخویوب
سرحدلری تور آتان تلك توخویوب
سالیب خلقی، کورقوش کیمی قفسه
سینه‌لرده یئر قالمایب نفسه

حیدربابا، اوز باکی‌یه چؤنده ریر
هر گول گؤرور، ده‌ریب سیزه گؤنده ریر
سؤزلروزی هی‌أنده‌ریر، دؤنده‌ریر
سنله «سلیمان‌رستمی» یادائدیر
بو شیوه‌یله «شهریار»ی شادائدیر.

آذر آیی ۱۳۴۶

شهریارین جوابی

(محمد راحیمه)

ایگیت‌لر یوردی قفقازیم، سنه مندن سلام اولسون
سنین عشقوندن ایراندا، هنوز صبری تالان واردیر
آنام تیریز منه‌گهواره ده سویلردی: یاوروم بیل!
سنین قالمیش اوتایدا، خاللی ـ تئللی بیرخالان واردیر
بو دنیاده، اوغول، عشق اهلینه، کفر اهلی دوشماندیر
بیرآللاه جان وئررسه، مین‌ده بیزدن جان‌آلان واردیر
اونی بیزدن آییردی روزگارین سازناسازی
اونونچون سیزلارام، هریئرده گؤرسم سازچالان واردیر
آراز دوشمان الینده بیرقلیچ تك اورتانی کسدی
اونون ائولادی وارسا بیل سنی یاده‌سالان واردیر.

منی باشدان چیخارماق‌چین، یارامازلاردا سویلردی:
سؤزه چوخ اعتبار ائتمه‌کی دوز واردیر، یالان واردیر
بوی آتدیم، آختاریب تاپدیم، نه‌حاصل گئتمگه‌گؤردوم
آرامیزدا یولی باغلی، قارانلیق بیردالان واردیر

بیزی کفر اهلی ایسترسه، یوکون چاتماق ایچون ایسته‌ر
بیزه بونلاردان آرتیق قالسا، بیرییرتیخ پالان واردیر
اوگون کی راحیمین مکتوبی گلدی چاتدی، باخدیم کی
آنام قانیله قلبی چیرپینانلاردان قالان واردیر
داها حیدربابانین نعره‌سین قایتارمادان گؤردوم
اوتایدا سینه‌لرده سانکی مین‌لر ساوالان واردیر
اورک قانیله‌من‌ده یازدیم آی نازلی آنام قفقاز
سنین‌ده «شهریار»ین‌تک‌بو تایدا بیر بالان‌واردیر.

سلیمان رستمه

ایکنجی شعر شهریاردان

دئمه دین سؤزیمه نیه آغـلادین؟
سؤزکی سن سویله‌دین، منه ساز اولدی
او سؤزه آغلیان تك من ده گلیم
سیز چالان سازلارا، عالم بازاولدی

بیرگئجـه دارادی آهیـم قفسی
آه چکیب ، آرازا سالدیم نفسی
اوتایدان سسله‌دین، آلدیم اوسسی
اونداقیش چئوریلیب منه یاز اولدی

خضریله ایسته‌دیم آشنالیق سـالیم
قسمتیم یـار اولسا، ابـدی قالیم
یعنی کی او حسنون متاعین آلیم
جان نقدین ساتادیم گؤردوم آز اولدی

اسفند ۱۳۴۸

(یتیم مالی)

آتامیز یوردی بؤلونمکده دیمه اویناش آراسیندا
بؤلونر یوزیـاشینون جـرمه‌سی فراش آراسیندا
آتامیز (کوروشی) دنیا یاسوبن دخمه‌سی ایچره
آنـامیز ایـرانی بؤلمکده دیـر اویناش آراسیندا
داراشوپ جانیمه دشمن هـره بیردیش قوپاریلار
بـو یتیم مالی قالوپ بیر سوری کلاش آراسیندا
باخ نجهٔ قیزلاری، عـورتلمری، سائلیك ائـدیلر
ملتین نـاموسیدیـر، فیرلاینـر اوبـاش آراسیندا
تاپسا ملت یـاوان آش ئـوزلری بوزباشی ئسینلر
گنه بیـر نسبت اولور آشیله بـوزبـاش آراسیندا
قره ملت قالوب آج، جانی گئدیر، اوستلیك ایمان
بؤلونور بـاغ بـالی اربـابلیـه آغباش آراسیندا
آش ایچنده علما آزقـالیـر اودسون قـاشینیندا
نیلسون شك ائـلیـوپ قـاشقیلـن آش آراسیندا

آغ گؤرچین ،نه روادیر که ایشیقلیق قوشی سن تك
یـاتـا بـایقوش یـوواسیندا قالا خفاش آراسیندا
گوزیاشیمسان‌سن آرازقو یماگوزوم‌باخادا گؤرسون
نه یامان پرده چکوپسن ایکی قـارداش آراسیندا
دئمه داغ داشدی سلیمان سنی مندن آییران شئی
بیر چپیباندیر که چیخوبدور گوزیلن قاش آراسیندا
خلقی دارتیر، بو دگرمان داشی تك داغلاری ایله
بیـزی دارتـاندا قالایدی الـی بیرداش آراسیندا
شهریـار سن یـازان اشعاری اوزاقدان تانیرام من
بیـر اویوشماخ داغی‌وار نقشیله نقاش آراسیندا

حکیمه جان!

سن وطندن ساری قلبین دو یونورسه، مارالیم!
وطنین‌ده مارالیندان ساری قلبی دویونور.
وطنی باغریوا باسسان سه وینرسن ینه‌سن
که وطن‌ده بالاسین باغرینا باسسا سه وینر.
منیم عشقیم اوجالیب غربت اولوب دنیا منه
دوست‌دویانمیر دویونور، دشمن اویانمیر أونور.

تبریز - آبان ۱۳۶۵ شمسی

کرج خاطره‌سی

سن (علی) یاخشی بوداغدا اوتوراق ایله میسن
شهری، دنیانی، (علی) تك سه طلاق ایله میسن
اوره‌گینده اکیلیب یاخشی توکل توخومی
یاخشی بیتدیکجه‌ده سن یاخشی آلاق ایله میسن
ال ـ قولونوار، کی‌تك اللی، بوداغین بؤیرونده
بوسیاق بیر آوادنلیق ال ـ اایاق ایله میسن
غیرتین داغ کیمی دی، داغ ـ داغا البت دایانار
سن‌ده داغلار کیمی، داغلاری‌دایاق ایله میسن
آچیلر بوردا افق، داغ‌دی، آغاشدی، باغ‌دی
داغا دیر سکله نوبن منظری باغ ایله میسن
بیر غروروار بو فقیر غرفه‌ده بیر استغنا
سانکی فرعون‌لرین قصرینی لاغ ایله میسن
بوقالا ـ قاللی شهردن چکیلیبسن قیراغا
نازلی «معصومه» نی گؤزلردن ایراغ ایله میسن

* اصلینده: (ننه قیز عمقیز نین اوغلی علی آقایه بیریادگارلیق)

بوصفالی کومادن، کندیمیزین ایثی‌سی گلیر
منی‌ده بوقوجاوقتمیده داماغ ایله میسن
کؤچدوروبسن ائله بیل تهرانا، حیدربابانی
«ننه قیز» ـ «عمقیزی» نین سن اوزون آغ ایله میسن
ننه قیز عمقیزی نین بوردا جمالی گؤرونور
لاله‌دن قیزلارا یاندیقجا یاناق ایله میسن
گئجه‌لر صبحه قدر بوردا چیراقلار گچمز
آیی ـ اولدوزلاری یوزشملی چیراغ ایله میسن
ذوقدن بیلمیر آدام، بوردا یاتا، یااوتورا
آی ـ گونش‌لر اوتوراغیندا یاتاق ایله میسن
بوردا بیر چشمه‌ده وارگوزتیکه حیدربابایا؟
بیلمیرم هانسی گؤزی (داشلی بولاغ) ایله میسن ؟
چوخی کندائولری باخسان قاراپالچیق‌دی، سوواق
بوردا سن کند ائوینی، بیر آغ اوتاق ایله میسن
«جمیله عمقیزی» نین ایگنه‌سی سأپلاندی، دئدیم
کندی‌ده تهرانا ییرتیقجا، یاماق ایله میسن
یاد قوناق یوخدی، گل اگلش نفه‌دن دوشدون سن
سیل‌ـسوپوردن باش آچارکن، اوت ـ اوجاغ ایله میسن
«سعید» ین عکسینی گؤردوم، نه گؤزل اوغلان دی؟
گؤروم انشاءالله اونی، بارلی‌بوداغ ایله میسن
(موسا) مکتبده، (مظفر) قوتاروب، سربازدیر
بوقاچاقدا اوشاغی یاخشی قوچاغ ایله میسن

«میرابوالفضل» منی بیرده‌گتیرمز بورایا
گؤردیکی، سن منی آرتیقجا قوناق ایله میسن
«شهریار» سنده جوانلیق تازادان پؤهره وئریر
یوخسا حیدربابانی، بوردا سوراغ ایله میسن؟

* دیرناقلار ایچینده یازیلان آدلار، شهریارین فامیل لردیندن‌دیلر.

ایمان مشتریسی

آمان آللاه یئنه شیطان گلیب ایمان آپارا
قورویون، قویمایون ایمانوزی شیطان آپارا
منیم، انسانلیغمین گؤرنـه حصاری یـاوادیر
کی گونوز غـول بیابان گلور، انسان آپارا
خرمنی ساقیزا وئردیك نه یامان چرچی دی‌بو؟
هی گلیر کنده بیزه درد وئره، درمان آپارا
چورگ آلمیش الینه، آج نئجه طاقت گتیسین؟
ائله بیر یازگئجه‌سی قیزگلیب، اوغـلان آپارا
قانلی دیرناخلاریلان «انگلیس» ال قاتدی بیزه
باخیسان«روس»دا آرازدان کئچیر، ایران آپارا
آرادان بیـرده بیـزی بؤلسه‌لر اربابلاریمیز
قورخورام قویمیالار تبریـزی، تهـران آپارا
قارا طوفان کی داخی خلقله شوخلوق ائله‌مز
سئل گرک ائل داغیدا، ائوییخا، ایوان آپارا

بوقارانلیق گئجه‌لرده قاپـوموز پیس دوگولور
نه بیلیم، بلکـه اجل‌دیر، دایانیب جان آپارا
آناما سویلـه‌یین اوغلون ییخیلیب سنگرده
(تئللرین بـاس یارامـا، قویما منی قان آپارا)*
سلقه‌لی اوغرو تاپیلمیشسا بو باشسیز یئرده
«شهریار» دان‌دا گرک بیر دولی دیوان آپارا.

* بومصرع ئوزگه شاعردن‌دیر.

یاتا بیلمه‌ییرم

بو گئجه، من کی یاتا بیلمه‌ییرم
باشی باشلاره قاتا بیلمه‌ییرم
یوخوسوزلوق، منی قاتلاشدیردی
من بو نامرده باتا بیلمه‌ییرم
اوغری قالدیردی قازان ــ قابلامانی
کیم ال آتسین حاجاتا؟ بیلمه‌ییرم
اوغرونون کیم یئتریب اومباسینا
زیخلیا بر زوپاتا، بیلمه‌ییرم
آیلیق آلدوق، کیراوئرڈیك گئتدی
نه‌یئیه‌ك، ای‌وای آتا! بیلمه‌ییرم؟
ده‌ده‌میز یوق، کیمه چکمك باراتی*
کیمی سالماخ باراتا، بیلمه‌ییرم؟
جیب‌ده قالمیشسادا، بیربئش ماناتیم
نه‌آلیم بئش ماناتا؟ بیلمه‌ییرم.

---

* اصلینده: کیمسه‌میز یوق کیمه‌چکمك باراتی کیم نه سالسون باراتا بیلمیورم.

ده‌لی شیطان دئیری : یورقانی‌سات
قیشدی، یورقاندی، ساتا بیلمه‌ییرم
قاردئییر: گل‌کیشی سن پامبوغ آتاق
کیشی! من پامبوغ آتا بیلمه‌ییرم
هی‌گلیب، مندن آلیرلار شتلی
کیم سالیب‌مازی ماتابیلمه‌ییرم؟
زندگانلیق قوراتابیر شیئی اولوب
نیه‌لازم قوراتا؟ بیلمه‌ییرم
بیرسوموك دورکی، بوغازلاردا قالیب
کیم آتا، یا کیم اوتا؟ بیلمه‌ییرم
قار–یاغیشدا، بونه قوندوم– کؤشدوم؟
نیه دوشدوك بو اوتا، بیلمه ییرم
بوکتابلار ئوزی بیرآت یوکیدیر
بونی کیم چاتسین آتا بیلمه‌ییرم؟
چای سیزام، تاپمیورام چای پاکاتین
نه‌گلیب بوپاکاتا، بیلمه‌ییرم
هی سویوقدان قورولوب بیگ دورورام
کیمدی یئنگه– موشاتا بیلمه‌ییرم
ال‌کی‌دوتمور یازام، ال تاپاقدا
قلمه یا دواتا، بیلمه‌ییرم
گئجه‌میز صبح اولاجاق؟ یا هله‌وار؟
باخیرام هی ساعاتا، بیلمه‌ییرم.

قوش اوچار، آمما نه درمان ائله‌مک؟
داش ده‌گن قول ـ قاناتا بیلمه‌ییرم
آی قاداشلار! مئه‌بیر ال یئتیرون
یوک آغیر لاشدی، چاتا بیلمه‌ییرم
طبع شعریم دایانیب، سونجوق آتیر
من ده‌کی سونجوق آتا بیلمه‌ییرم.

شاطر اوغلان

شاطر اوغلان،گؤروم آللاه سنه وئرسین برکت
قوی اونون یاخشی النسین، خمیرین اللنسین
چوخ پیشیر، یاخشی پیشیر، گؤیده فیریلدات کوره‌گی
منبر أوسته چؤره‌گین قوی قالانیب تللنسین
تندیرون طورتکین، عرشدن آلسین ایشیقی
ارسینون بیرق احرار تکین میللنسین
کاسبین قسمتی یوخ، یاغلی‌پلو دوشله‌ماغا
بویاوان سنگکی بیرقوی ساحالیب سئللنسین
غیرتین قوربانی، سن مشترینی تئز یولاسال
ائل ایچینده یاراماز آرواد ــ اوشاق وئللنسین
قوی ایکیریاللیغی ساتسین خوزه‌ئین بیرماناتا
دیشی دوشموش قوجانین آغزی نه‌دیر دیللنسین؟
او، منیم شعریمه چوخ مایل اولان وردسته
دئینه: شاعر چؤره‌گی قوی قوروسون، گللنسین
من لیغیرسا یئیه بیلسمده، فلوس لازم اولار
بوسوسوز باغچانه لازم بوقدر بئللنسین؟

ساری یازلیقدان اولان‌گللی، قیزارمیش سنگک
گرک آغزوندا اریک تك ازیلیب، هللنسین
تهرانین غیرتی یوخ «شهریاری» ساخلاماغا
قاچمیشام تبریزه، قوی یاخشی-یامان بللنسین
باغچامیز فاسد اولوب، هر گل اکرسن آچماز
یئری داشلیقدی، گرك توپراغی غربیللنسین
مدعاسی چوخ اولان، طبل تهی پر بادوخ
نیله‌یك، ضرناچی‌نین بورنی‌گرك یئللنسین
بو گیجلنمه‌دن، آی چرخ فلك، سن‌ده یورول!
بوحیاسیزگونه گؤزلر نه‌قدر زیللنسین؟
«سعدی»نین باغ گلستانی گرك حشره قده‌ر
آلماسی سلله له نیب، خرماسی زنبیللنسین
لعنت اول باد خزانه، کی «نظامی» باغی‌نین
بیر یاوا گلبسرین قویمادی کاکللنسین
آرزو جلگه لرینده، بیز اکن مزرعه‌لر
دئیه‌سن ساقه‌له‌نیب، قوی هله سنبللنسین
قصه چوق، قافیه یوخ، آختاریرام تاپمیورام
یئریدیر «شهریار»ین طبعی‌ده تنبللنسین

تبریز — تیرماه ۳۷

زمان سسی

صبح اولدی، هرطرفدن اوجالدی اذان سسی
گویاگلیر ملائکه‌لردن قرآن سسی
بیرسس تاپانمیرام اونا بنزه‌ر، قویون دئییم:
بنزه‌ر بونا، اگر ائشیدیلسیدی جان سسی
سانکی اوشاقلیقیم کیمی ننیمده یاتمیشام
لای‌ـلای دئییر منه‌آنامین مهربان سسی
سانکی سفرده‌یم، اویادیرلارکی‌دورچاتاخ
زنگ شترچالیر، کئچه‌رك کاروان سسی
سانکی چوپان یاییب قوزونی، داغدا«نی» چالیر
رؤیا دوغور قوزی قولاغیندا چوبان سسی
جسمیم قوجالسادا، هله عشقیم قوجالمیوب
جینگیلده‌ییر هله قولاغیمدا جوان سسی
سانکی زمان‌گوله‌شدی، منی‌گوپسه‌دی یئره
شعریم، یازیم اولوب ییخیلان پهلوان سسی
آخرزماندی بیرقولاق آس، عرشی تیتره‌دیر

ملت‌لرین هارای، مددی، الامان سسی
انسان خزانی‌دیر، تؤکولورجان، خزه‌ل کیمی
ساز تك خزه‌ل یاغاندا سیزیلدار خزان سسی
قیرخ ایلدی دوستاغام، قالابیلمز او یاغلی سس
یاغ سیزسادا قبول ائله مندن یاوان سسی
من‌ده سسیم اوجالسا گرك‌دیر، یامان دئییم
ملت آجیخلی‌دی اوجالیبدی یامان سسی
دولدور نواره قوی قالا، بیرگون، بوکؤرپه‌لر
آلقیشلاسینلا، ذوق ایله بیزدن قالان سسی
مقناطیس اولسا سسده چکر، انقلابدا باخ
آزادلیق آلدی سرداریمین قهرمان سسی
انسان قوجالمیش اولسا، قولاخلار آغیرلاشار
سانکی یازیق قولاخداگورولدور زمان سسی
باخ بیر درین سکوته سحر، هانسی بیر نوار
ضبط ایلیه بیلر بئله بیر جاودان سسی؟
سانجیر منی بو فیشقا چالانلاردا «شهریار»
من نیله‌ییم کی، فیشقایا بنزه‌ر ایلان سسی.

۱۳۵۵

گئتمه ترسا بالاسی

اذن وئر توی گئجه‌سی من‌ده سنه دایه‌گلیم
ال قاتاندا سنه مشاطه ، تماشایه گلیم
سن بومهتاب گئجه‌سی سئیره‌چیخان بیر سرواول
اذن وئر ، من‌ده دالونجا سورونوب سایه‌گلیم
منه‌ده باخدین اوشهلا گؤزوله، من قاراگون
جرئتیم اولماذی بیر کلمه تمنایه گلیم
من جهنم ده ده باش یاسدیقا قویسام سنیله
هئچ آییلمام‌کی دوروب جنت مأوایه گلیم
ننه قارنینداداسنله أکیز اولسیدیم اگر
ایسته مزدیم دوغولوب بیرده بو دنیایه گلیم
سن یاتیب جنتی رؤیاده گؤرنده گئجه‌لر
من‌ده جنتده قوش اوللام، کی او رؤیایه گلیم
قیتلیغ ایللر یاغشی‌تك قورویوب گؤزیاشمیز
کوی عشقونده گرك بیرده مصلایه گلیم

سن‌ده‌صحرایه‌مارال‌لار کیمی بیرچیخ، نولی کی–
من‌ده بیر صیده چیخانلار کیمی، صحرایه گلیم
آللاهوندان سن اگرقورخمیوب، اولسان ترسا
قـورخورام من‌ده دؤنوب دین مسیحایه گلیم
شیخ صنعان کیمـی دونقـوز اوتـاریب ایللرجه
سنی بیر گؤرمك ایچون معبـد ترسایه‌گلیم
یوخ صنم ! آنلامادیـم ، آنلامادیم ، حاشا من
بوراخیم مسجدیمـی ، سنله کلیسایـه گلیم !
گل چیخاق طورتجلایه، سن اول جلوه‌ی‌طـور
من‌ده موسی کیمـی ، اوطوره تجلایـه گلیم
شیردیر «شهریار» یـن شعـری ، الینـده شمشیـر
کیـم دئیـه‌ر من بئله بیرشیرلـه دعوایه گلیم؟

آذر آیی ۱۳۵۳

نازایله میسن!*

چو خلار اینجیکدی کی، سن‌اونلارا نازایله میسن
من‌ده‌اینجیك کی، منیم نازیمی آز ایله میسن
ائتمیسن نازی بو ویرانه‌کؤنولده سلطان
ائوین آباد اولا، درویشه نیاز ایله میسن
هرباخیشدا چالیبان‌کیپریگی مضراب کیمی
بیر قولاق وئر، بوسینیق قلبی نه ساز ایله میسن؟
باشدان آچ یـا یلیغی، افشان ائله سوسن ـ سنبل
سن بیزیم بایراممیزسان‌قیشی یاز ایله میسن
سن‌گون اول، قوی غم میز داغدا قاراولسون، اریسین
منیم آنجاق ایشیمی سوز وگداز ایله میسن
من بو معناده غزل یازمالی حالیم یوخودی
سن‌جوجوق تك قوجانی فرفره باز، ایله میسن
کاکلی باشدا بوروب باغلا میسان تاج‌کیمی
او قیزیل ساچدان اونا، گوللی قوتاز ایله میسن
سینه بیر دشت مغان دیر، قوزی یان ـ یانه یاتیب

* اصلینده «کلیسا نمازی».

منیم آغلار گؤزومی، اوردا آراز ایله میسن
بو گؤزللیك کی جهاندا سنه وئرمیش تانری
هرقدر ناز ائله سن ایله، کی آز ایله میسن
منی بو سوز یله آتدین، آرالاندین بیلیرم
آرانی بیر پارا نامرد یله ساز ایله میسن
دستماز ایله دیگین چشمه، مسیحا * قانی دیر
بیلمیرم هانسی کلیسـاده نماز ایله میسن؟
من «عشیران» اوخوسام، پنجه «عراق» اوسته گزه‌ر
گؤزلیم، «ترك» اولالی، ترك «حجاز» ایله میسن
تازا شاعر، بـوده‌نیز هرنه باخیرسان دیبی یوخ
چوخ اوزاتسان بوغازی، أورده‌گی قاز ایله میسن
بسکه زلف وخط و خالین قوپالاغین گؤتدون
زلفعلی نین باشینی آزقالا داز ایله میسن
گل! منیم ایسته دیگیم کعبه ییخیلماز، اوجالار
باشدادا کؤ‌گئده سن، دیبده تراز ایله میسن
خط وخالیندن آلیب مشقیمی قرآن یازارام
بو حقیقت له منی، اهل مجاز ایله میسن
منی،دان اولدوزی، سن یاخشی تانیرسان که سحر
افقی خلوت ائدیب رازونیاز ایله میسن
«شهریار» ین داغیلیب، داغدا داشا دالدالانیب
ئوزون انصاف ایله، محمودی‌ایاز ایله میسن.

---

* اصلینده مسلمان

آزادلیق قوشی وارلیق

هرچند قوتولماق هله یوخ دارلیغمیزدان
اما بیر آزادلیق دوغولوب وارلیغمیزدان
(وارلیق) نه بیزیم تکجه آزادلیق قوشوموزدیر
بیرمژده‌ده وئرمیش بیزه همکارلیغمیزدان
به‌به نه شیرین دیللی، بوجنت قوشی، طوطی
قندین آلیب الهام‌له دیندارلیغمیزدان
دیل آچمادا کازلیق‌داگئدر، کورلوغوموزدا
چون لاللیغمیز دوغموش ایدی کارلیغمیزدان
دشمن بیزی ال بیرگؤره، تسلیم اولی ناچار
تسلیم اولوروق دشمنه ناچارلیغمیزدان
هرانقلابین وور ـ ییخی صون بنالیق ایسته‌ر
دستور گرگ آلماق داها معمارلیغمیزدان
هشیاراولاسوز، دشمنی‌مغلوب ائده جکسیز
دشمنلریمیـز قورخوری هشیارلیغمیزدان
بیرلیك یارادون، سؤزبیر اولاربیز کیشی لرده
یوخلوقلاریمیز بیتدیره جك وارلیغمیزدان.

تبریز ۱۵ خرداد ۱۳۵۸

غم باسدی قلبیا نیمی

قیشین قره قئییدی، آلیب منیم جانیمی
خورتدان دئییب قوجالیق،کسیب منیم یانیمی
بوسیگاردا زه‌لی تك، دوشوب منیم جانیما
دوداق ـ دوداقه قویوب، سورورمنیم قانیمی
سازاق سازین قوراراق، قولاخدی سانکی بورور
چکیب‌دی ایپلیگیمی، قیریبدی قیطانیمی
یئنه قیشین قوشونی، پاییزمارشین چالاراق
کردیمده وارسا بیچیر، لاله‌می، ریحانیمی
«اوشودوم، هااوشودوم!» دئییر، منیم دردیمی
کورسوتووین ایتیریب، آختاریر درمانیمی
پاییزلامیش زمی‌یم، وریان منه نه‌گرك
دؤنرگه دؤندره جك، دؤندیکجه وریانیمی
قوی چالخاسین بیزی‌بو، زمانه نئهره کیمی
منیم سودوم چورویوب، تورشاتسین آیرانیمی
هنر دیلین، قلمین، ایشدن سالان منی‌ده
ایشدن سالیب ایتیریب پاك آدیمی‌ـسانیمی

حیدربابا یولی تك، یول باغلانیب اوزومه
آوچی فلك آولاییب، سورویله جئیرانیمی
نازلی یاریم گئده‌لی، سؤنوب منیم چیراغیم
خان‌وارسادا نه‌کاری، ائوین کی یوخ خانیمی
«مریم» کؤچوب گئدیبن «شهرزاد»یم‌دا گئدیر
فلك الیمدن آلیر، درریمی ـ مرجانیمی
یئتیم تك اوز ـ گؤزومی نیبت باسیب، باساجاق
یامان قاریشدیراجاق، سلقه‌می، سهمانیمی
نه‌دیزوارکی سورونوم، نه اوزوارکی قاییدیم
نه یوك قالیب، نه یابی، سویوبلاکروانیمی
ائلدن منی قوجالیق، آزقین سالیب، سالاجاق
ایتیردی تبریزیمی، اودوزدی تهرانیمی
بیزیم ده‌چایخانامیز، چای توکرك قوناغا
دولدوردی زرداب ایله، منیم‌ده فنجانیمی
قلیانلا «شهریار» یم غمی قالدیر باقالیم
من‌ده خورولدادیرام، غم باسدی قلیانیمی

مهرماه ۱۳۵۹

پروانه و شمع

برق اولمادی، قیزیم گئجه یاندیردی لالەنی
پـــروانـــه نین، اودم ده بـاخیردیـــم اداسینه
گؤردوم طواف کعبه ده یاندیقجا یالواریر
سویلور: «دؤزوم نه قدر بوعشقین جفاسینه؟
یا بوحجاب شیشەنی قالدیرکی ساورولوم
یا سؤندوروب بو فتنه نی، باتما عـــزاسینه»
باخدیم کی شمع سویلەدی: «ای عشقەمدعی!
عـــاشق هاچان اولوب یئته ئوز مدعا سینه؟
بیر یـــار مه لقادی بیـــزی بیلـــه یـــاندیران
صبر ایله، یاندیران دا چاتار ئوز جزاسینه»
اما بـــوعشق آتشی عرشی‌دی، جاندا دیر
قوی یاندیریب خودینی یئتیرسین خدا سینه

صنعتی مملکت!

کئچن گئجه، بیر کوره گیم قاووشدی
اجل منـه یـاخینلاییب یـاووشدی
سونراگنه سالدی، کئچدی، ساووشدی

بوایت جانیم قـوردی گنه قـاچیرتدی
قورددا آنجاق، کوره گیمی بیرچیرتدی

هی اویدوم، هی آییلدیم، تا اویـاندیم
ایـلان کیمی بیر قیـوریلیب دایـاندیم
فکره گئدیب، یئنه اودتوتدوم ، یاندیم

بوسورسوموك ائوجیك قوردی کی ییخماز
کن کن دئیه‌ر «ایپ قیریلمازجان چیخماز»

دشمـن بیزه دیشلـرینی قیجیردیـر
کؤرپه کیمی بئلیمیزی قـاجیردیـر
خمیر کیمی آیـاخلاییب، آجیردیر

بله بـویورت ، یـاپیر بیزی تندیره
اودور آممـا اینـانمیرام سیندیـره

دینی ـ ده بی آلیب بیزدن تونله‌دی
ده ده لـری، خروس کیمی دنله‌دی
اوشاقـدا کی بیلمز وطـن ـ دین ندی
اوشاقلاری حمال ائـدیب ایشله‌دیر
چینی قـابی سیندیـروبن، پیشله‌دیر
ملکی گرك ارباب وئره کندی یه
کندی یه ده، شهـرده ایش بندی یه
کنده قاری ـ قوجا باشین بیندی‌یه
کنده داها بیر هامپالیق سوره‌ن یوخ
ایت‌لرده‌ده بیرچؤمبه لیب، هوره‌ن‌یوخ
اینـدی گـرك امـریکادان، دن گله
چـؤرك گئده، فرانسادان (پن) گله
دن ـ دؤشوموز سوئد، نـروژدن گله
گلمه سه بیر گون، آجمیزدان ئوله‌ك
قاپیش ـ قاپیش بیرچؤره‌کی مین بؤله‌ك
منت قویور، ئولکه اولوب صنعتی
سکته‌دی، سل‌دی، سرطـان سـوقتی
ات‌لر اولموش، آت اتی، یا ایت اتی
دونموش اتین ایگسی باشی چاتلادیر
قـارنیمزی قاووخ کیمی پـاتلادیر

هی بورس آچیر، هی سمینار ـ سندیکا
مونتاژین‌دا آدیـن قویوب فابـریکا
ده‌میر ـ دومور مـارك انگلیس ـ امریکا

گؤز باخدیقجا، هی‌ماشین‌دیر، هی گاراژ
آمما دیبده جیبیم دولو، قارنیم آژ

غمله آتیشیق و باریشیق
(مطایبه)

غمه دئدیم: هاچانا تك بیزی بئز یکدیره جاقسان
دئدی: بویور بودی گلدیم! دئدیم کی: هیکدیره جاقسان
دئدی: پالان کیمی تیکدیرمیشم قالین سنه بیرچول
دئدیم کی: ائششك ئوزونسن، تیکیلسه سؤکدوره جاقسان
دئدی: دوبردیوه ده قوشموشام «هولا» خبرین یوق
دئدیم: هولانی قوشاندان سورا، نه اکدیره جاقسان؟
دئدی کی: «چور» تاپشیردیم گله، دئدیم: نئچه مثقال؟
دئدی: نئجه نئچه مثقال؟ قاپاندا چکدیره جاقسان!
دەوه گلیب چوری چاتمیش، قاپوندا ایستیری چؤکسون
دئدیم کی: اول دەوەنی، ئوزقاپوندا چؤکدوره جاقساق
دئدی: قانین تؤکەرم، هر کیم اولدی حزب عدالت
دئدیم کی: حزب ضلالت قانین‌دا، تؤکدوره جاقسان
دئدی: سماوره ده نفت میز توکندی، دا سنده ـ
گاز أوسته «کیتری» ده چای دمله ییب، بیر یکدیره جاقسان
دئدیم: قاییش یاخاما تیکمه، آل قوتار بو جانی گئت!

دئدی: هله نئچه بایرام دونون دا تیکدیره جاقسان
آبی ماهوتلاری، بزازکسنده، درزی بیچنده ـ
گوزلجه تیکدیروب آغ بوخجالاردا بوکدوره جاقسان
داریخما! گل باریشاق! قیشلارین چیخیب ـ چیخارینداا
(میشو) دا کهلیگی قاردا قاووب هنیکدیره جاقسان
هله قوجـالمامیسان، قوی سنه عروس گله، داماد
فریح لری هله کهلیك سیاغی سکدیره جاقسان.

بلالی باش

یار گونومی گؤی اسگی‌یه دوتدی کی‌دور، منی‌بوشا
جوتچی‌گؤروبسن أوکوزه، أوکوز قویوب بیزووقوشا؟
سن‌اللینی کئچیب یاشون، من‌بیر اوتوز یاشیندا قیز
سویله‌گؤروم اوتوزیاشین، نه نسبتی اللی یاشا؟
سن یئره قویدون باشووی، من باشیما نه داش سالیم
بلکه من آرتیق یاشادیم، نیله‌مه‌لی؟ دئدیم: یاشا!
بیرده بلالی‌باش نچون یانینا سوپورگه باغلاسین؟
بؤرکی باشاقویان‌گرک، بؤرکونه‌ده بیریاراشا.
بیرده کبین کسیمله‌میش، سن‌منه بیرسؤز دئمه‌دین
یوخسا جهازیمدا گرك، گلیدی بیر حوققا_ماشا

دئدیم: قضاگلیب، تاپیپ، بیرایش ایدی‌اولوب کئچیب
قوربانام اول آلاگؤزه، حیرانام اول قلم قاشا
منکه ئوزومده بیرگوناه گؤرمه‌ییرم، چاره ندیر؟
پیس بشرین قایدا سیدیر، یاخشینی تاپسا دولاشا

دوستا مروت ائتمه‌لی، دوشمنیله کئچینمه‌لی
قایدا بودیر، حییف ده‌گیل بشر یولون آزیب چاشا؟
من‌ده سنین دای اوغلووام، سن‌ده منیم بیبیم قیزی
گؤیول باخیرسا گونشه، گؤزده گرک‌دیر قاماشا
ایندی بیزیم مارال کیمی، اوچ بالامیز واردی، گرک
آتا ـ آنا ساواشسادا، بونلارا خاطر باریشا
هر کیشی‌یه عیالی‌ده، ئوزجانی تک‌هؤروکله‌نیب
هدیه‌ده اولماز ایله‌سین، عیالی قارداش ـ قارداشا
بو دنیا بیر یول کیمی‌دیر، بیز آخرت مسافری
کجاوه ده هاماش گرک ئوز هاماشیلن یاناشا
آخرتی اولانلارین، دنیاسی غم سیز اولمیوب
سئل‌دی گله‌ر آخار کئچه‌ر، آمما گرک آشیب ـ داشا
مثل دی: «یئر کی برکٔ اولور، أوکوز، أوکوزدن اینجیور»
هی‌دار تیلیر ایپین قیرا، یولداشیلا بیرساواشا
بیزیم‌ده روزگاریمیز یامان‌دی، بیزده عیب یوق
بلکه وظیفه‌دیر بشر قونشولاریلن قونوشا
حق حیات یوق‌داها بیزلره، چوخ بؤیوک باشی
زندانمیزدا حقمیز، بیرباجا تاپساق، تاماشا.

آمما اونون شماتتی، آللاها خوش گلمیوبن ـ
گئتدی، منیم حیاتیمی ووردی داشا، چیخدی‌باشا!

ایمانیله گئتدی*

نغدی خیرو برکت سفره سین، احسانله گئتدی
امن ـ امانلیق‌دا یوکون باغلادی، ایمانله گئتدی
بیگ ـ خان اولماز سا دئیه‌ردیک‌اولاجاق کندیمیز آباد
او خراب کنده، ولاکن ائله بیگ ـ خانله گئتدی
(سیلو) دایر اولالی، هرنه دگیرمان ییغیشیلدی
آمما خالص ـ تمیز اونلاردا، دگیرمانله گئتدی
مستبد سلطانی سالدوق، کی اولا خلقمیز آزاد
سونرا باخدیق‌کی آزادلیق‌دا او سلطانله گئتدی
بیر (بلی قربان!) اولوب ایندی بیزه مین بلی قربان
آمما (خلعت وئرن) اول بیر بلی قربانله گئتدی
دوز مسلمانه دیئیردیك: قولاغی توکلودی بدبخت
ایندی باخ، گؤرکی او دوزلوك‌ده، مسلمانله گئتدی
وئرمه (صابر) دئدی، او دولما ـ فسنجانی آخوندا
آغزیمیزدان دا داد، اول دولما ـ فسنجانله گئتدی

---

* بو شعر طاغوت دؤرینده تهراندا دئیلمیشدیر.

دئدی انسانیمز آزدیر، هامی انسان‌گرک اولسون
آمما انسانلیقمزدا، اوآز انسانله گئتدی
بو قدر (دفتر) و (اسناد) له، بیرحقه چاتان یوخ
حق وئرنلر(پیتیگی) میرزا قلمدانله گئتدی
بیزه بیردین قالا بیلمیشدی میراث، بیرده بو ایران
دین گئدنده دئدی: «تك گئتمه‌رم!» ایرانله گئتدی
ایسته دیك قانلا یوواق ئولکه میزین لکه‌سین، آمما
ئولکه میز خالص ئوزی لکه اولوب قانله گئتدی
یورقانی اوغری قاپاندا، دئدی ملانصرالدین:
نیله سین چیلپاغیدی، اوغری دا یور قانله گئتدی
هاوا انسانی بوغور باش ـ باشا «گازکربنیك» اولموش
یئل‌ده اسمیر، ائله بیر، یئل‌ده سلیمانله گئتدی
سو، کرج دن «کلور» ایله‌گلی بو پاسلی دمیرده
گؤره سن «شاه سویی» تك چشمه نه عنوانله گئتدی؟
ترکی اولموش قدغن، دیوانمیزدان دا خبر یوخ
« شهریارین » دیلی‌ده وای دئیه، دیوانله گئتدی.

شوخلوق

خوش دیر منه کرج ده «بنکداریان» باغی،
بو محترم کیشی، باغین ائتمیش جنان باغی.
من بو باغی گؤرنده، گؤزومدن دوشورارم،
مخصوصاً ئوز ائویم کی اولورلاپ «تومان باغی».

جان آلیر ایندی

[طاغوت دؤروندن بیر نمایش]

شیطان تو که‌دیب ایمانیزی ، جان آلیر ایندی
آللاهدان آلان جانیزی، شیطان آلیر ایندی
قـــرآنیـــزی سلطانـــله آلمـــیشدی الیـــزدن
سلطانی ده یاپسین ، اله قرآن آلیر ایندی
سلطانین الیله آلیب آنجاق ، نه‌که وارین
بیردن (نه‌که‌وارین!) دئیه، سلطان آلیر ایندی
باق،أوزبالاسیندان که‌دوغوب‌قانلابئجرتمیش
چؤنموش نئچه مین نشترایلن قان آلیر ایندی
نایمیت سول‌الیله نه زیان وورسادا، سابق
چؤنموش ساغ‌الیله ، اونا تاوان آلیر ایندی
سویقونچی قاچیب، نوخدا قالیب مهترالینده
دیوانه توتوب مهتری ، دیوان آلیر ایندی
بیـــر عده مجـــاهد دی بـــو میداندا ، مسلم
بیر عده ده شیطان دی‌که میدان آلیر ایندی

بیر عده (ساواك) تـــامیله، انسانلاری قیردی
بیر عده ده انسان ، ساواك عنوان آلیر ایندی
ایمان آلاراق ، عنوانـــی شیطانیدی ، لاکن
جان آلمادا ، عنـــوان مسلمان آلیر ایندی
سابق چتیـن آلمـیشساد ایمـــانلاری الدن
افسون اوخویوب، جانلاری آسان آلیر ایندی
بوتایدا «سهند[1]» أولدودئمك «راحم[2]»اوتایدا
دلال اجـل پـوللانیب انسان آلیر ایندی
قوی«شهریار»ین مطلعی تکرار اولوراولسون:
شیطان توکه دیب ایمانیزی جان آلیر ایندی.

---

۱. بولود قره چورلو (سهند) جنوبی آذربایجان شاعری.
۲. محمد راحم شمالی آذربایجان شاعر لریندن دیر.

آغیز یئمشی

بیر گون آغیز قالـی بـوش،
گون‌وار کی، هئچ‌زاد اولماز،
بختین دورا ، بـاخـارسان ،
آممـا بختین یـاتـانـدا ،
چـالیش آدیـن گلنـده ،
دنیـا دا سنـدن قـالان ،
گـؤردون ایشین اگیلـدی ،
دوستون گؤره‌ر داریخـار ،

بیر گـون دولـوداد اولـی .
گون وار کـی، هرزاد اولی.
یادلار قوهـوم قـارداش دی،
قوهـوم قـارداش یـاداولی.
رحمت اوخـونسون سنه ،
آخیـر دا بیـر آد اولـی .
دورما، أکیل ، گؤزدن ایت،
دوشمن گـؤره‌ر شاداولـی .

دنیا نه یالان تاپماجادیر؟

ایل کئچدی ، باهار اولدو ، خبر یوخ گولوموزدن،
گول آچمادی، قووزانمادی سس بولبولوموزدن.
بایرام گونوموز ، یاسلی گؤروشلرله کئچرکن،
شادلیق نه اوماق بیزآیمیزدان ، ایلمیزدن.
تقویم آلا بیلمم اله ، گوردوم منه تقویم،
«گؤزداغ» دی کی (تقویمی) ده گئتدی الیمیزدن .
بیز باغچامیزی بئللیه بیللیك؟ داهاهیهات !
نایمیداجلین بئلداری وورموش بئلمیزدن[1].
(تقویمی) اولاردان دی کی ، یاددان چیخابیلمز،
یادان نئجه چیخسین، آدی دوشمور دیلمیزدن.
ائل ایچره ، باشی بیریئره گاهدان اویغاردی،
او گئتدی، ییغینجاق‌دا ییغیشدی ائلمیزدن.
یولداش سپه‌لندی، ائله بیل‌سام یئلی أسدی،
سرسام دی قالان بیزلره ، بوسام یئلمیزدن.

---

۱. نایمید = ناامید

دنیا نه یامان (تاپماجا) دیرباش چخاران یوق[1] ،
بیزباش تاپاق آنجاق، بوقوبول ـ منقلمیزدن.
(تقویمی) کیمی دوزکیشی؟ هیهات تاپیلماز،
بیرشمع دی‌کی، کؤچدی بیزیم محفلمیزدن.
اوچ نازلی بالا، همسرله قالدیلا باشسیز ،
یانساخدا اود ال چکمیه جکدیرکولوموزدن.
بیر (کافیه) اوندان باجاری یادگار اولسون[2]
باش یولمادا ، بیرتئلدی قالان کاکلمیزدن.
ائل بیرده دئسین: «سئل سارانی قاپدی قاچیرتدی»،
آغلاشدی بولودلاردا بوداشقین سئلمیزدن.
بیر مزرعه دیر «شهریار»ین عومرو ، نه‌حاصل[3]،
سئل، قویموری بیرچوپ‌ده قالا حاصلمیزدن.

ایضاحلار:

حسن تقویمی یول اداره سی‌نین عالیرتبه عضولریندن ایدی‌کی استاد شهریارلا صمیمی ویاخین دوست ایدی، اونئچه‌ایل بوندان اول ئولدو. استادئییر:

او همیشه‌نوروز بایرامی‌بیزه‌گلیب‌قوناخلاردان پذیرالیق‌ائدردی. اوایل‌کی ئولموشدی اوغلوم (هادی) بیرتقویم‌آلمیشدی، اونوگؤرجك تقویمی یادیما دوشوب بومرثیه‌نی یازدیم.

---

۱. تاپماجا = فارسی دیلینده چیستان ولغزدئیلیر.
۲. کافیه = یول اداره سی‌نین کارمندلریندن دیر.
۳. مزرعه = تارلا ـ اکینجك‌یئری.

انجلا

گؤزلر یمین آغی قاراسی ، انجلا
اوره گیمین داغی یاراسی انجلا
سنلی ـ منلی ، اوره گیمیز داغلی دیر
دردیمیزین یوخ چاراسی انجلا
هرکیمسه یه غمدن بو بیر حصه دیر
آتان داغی بیر داغ کیمی غصه دیر
(سئل سارانی آپاردی) تك قصه دیر
ائل یاراسی ، سئل ساراسی انجلا
گؤزلریمین آغی قاراسی ، انجلا

***

من‌ده یامان سارالمیشام ، سولموشام
دولاندیقجا درده ـ غمه دولموشام
گمیم سینیب، دریادا غرق اولموشام
دریانین‌دا هپ آراسی ، انجلا
گؤزلریمین آغی قاراسی ، انجلا

نازلی یاریم گئتدی ، گونوم قره‌لدی
اونون داغی قلبیمی یاردی ، دلدی
أزو گئتدی ، پاکات ایچینده گلدی ـ
بیلر زیگی ، گوشواراسی ، انجلا
گؤزلریمین آغی قاراسی ، انجلا
***
بئل بوکولور ، یاپیشمیشام بئلیمدن
هذیان کیمی آدی دوشمز دیلیمدن
هارا گئدیم ، هامی گئدیب الیمدن
غریبلرین وار هاراسی ، انجلا ؟
گؤزلریمین آغی قاراسی ، انجلا
***
سن منیم أوز نازلی ، گؤزل بالامسان
من‌ده‌نیز اولسام‌دا ، قیزیل آلامسان
کهلیگیم سن ، فریگیمسن ، فالامسان
بولودلارین ماهپاراسی ، انجلا
گؤز لریمین آغی قاراسی ، انجلا
***
ترکیه یه گئتدین ، اونوتدون منی
اسلامبولون آوچیسی ، سپدی ده‌نی
قاپدی دئمك ، مرواری گؤرجك سنی
اسلامبولون (مارماراسی) انجلا
گؤزلریمین آغی قاراسی ، انجلا
***
گؤردون بالا ، نئجه تیفاق داغیلی ،
فلك وورار ، شراب کوپو جاغیلی

بیزده اوللوخ (ساری اینك) ناغیلـی
(فاطمه) سی (قوندارا) سی ، انجلا
گؤزلریمین آغی قـاراسی ، انجلا
***
هئچ بیلمه دیم نه‌وقت توتولدی‌طویون
بیرگؤرمه‌دیـم گلین گئدنده بویون
موسیقیمز ، شعریمیز اولموش اویون
هیوه‌ره‌لـر زامبـوراسی ، انجـلا
گؤزلریمین آغـی قاراسی ، انجـلا
***
اینجه ، ظریف ذوقون قالیرمی یایوق؟
اورن سندن بیر ذوق آلیر می‌یا یوق؟
شعره ده بیر نظـر سالیرمی‌یایوق ؟
یا شعر اونـون دیـردیراسی ، انجلا
گؤزلریمین آغی قاراسی ، انجـلا
***
گلین گؤره‌ك گوزبیرـ بیرین هئچ تانیر ؟
یا یادلاشیب ، تانیشلیغین دا ، دانیر
عومور کئچیر قارایئل تك فیرلانیر
روزگاریـن فیر فیراسی ، انجـلا
گؤزلـریمین آغی قـاراسی ، انجلا.

هارا قاچسین انسان؟

جانا گلمیشیك بیز بو جانـان الیندن
که نه انس امان تاپدی نه‌جان الیندن
مسلمانه باخ ، دین وایمان قان آغلیر
بو دین سیز ، ایمانسیر مسلمان الیندن
بو شیطاندی ، بیز آدمی گویده تولار
قاچا بیلمز آدم بـو شیطان الیندن
آلار اول ایمانی ، سوندانـدا جانی
نه ایمان قالار دیبده نـه جـان الیندن
قاریشقا کیمی دئو نـژادی قیمیلدیـر
که خاتم چیخیب دیر سلیمان الیندن
بادمجان چوخی بازیلاردا کوچو کلر
دا ترپشمك اولماز بادمجان الیندن
خو روزتك بیزی‌دنله ییب قورتاییدیر
چینه قالماییب نوچینکـدان الیندن

پناه اولسابیز خلقه‌کافر ، قوی اولسون

سیخینتی دوشه‌ك کفره، ایمان الیندن

گئدیب چؤلده کی حیوانا یالوارایدیق

کـه‌گلسین، بیزی آلسین انسان الیندن

ائله تورشادیب ایرانین عیرانین کـه

گؤزللر گؤزی یـاشدی ایران الیندن

سالیب دیر اله، سانکی موسا عصاسین

قـاچیر اژدها لر ، بـو ثعبان الیندن

نه سلطانلار اولسوش الینده اویونجاق

نه گلسین اویونجاقلی سلطان الیندن

بئش‌ـ‌اوچ‌باش‌بیله‌ن ده قالیرسا، اوشاق‌تك

قاچیب‌گیزله نیب‌لر، بوخورتان الیندن

ائویم زندانیم، مأموریم أوز ایچیمده

هارا قاچسین انسان بو زندان الیندن؟

بیز انسان اولاق ، یا که حیوان، امان یوق

نه انسان قوتارمیش، نه حیوان الیندن

نه دئولر که قیطانلا زنجیر له نیب‌لر

قنف‌لـر قیریلمیش بو قیطان الیندن

سالیب خلقی درمان آدیلن نه دردە

که درد آغـلاییر بیله درمان الیندن

اوبیگ‌ خان یازیقلار نه انسانیمیشلار

عبث آغلیاردیـق اوبیگ‌خان الیندن

وئرردیك قدیم دیوانا عرضه ، ایندی
کیمه عرضه وئرمك بو دیوان الیندن؟
نه‌طوفانه راست گلمیشیك بیز،مگر نوح
گله قورتـارا خلقی طوفان الیندن.

آلتمین یازیسی

آییلاندا دا ایندیلر یوخودان
هوش آزیب، تئز تاپا نمیرام أوزومی
بیلمیرم هاردایام ، بورا هارا دیر
ائو ــ ائشیك یاد گلیر هله گؤزومه
ائله بیر قالمیشام کئچنلرده
دئییرم بس ، گنه همان آدامام
گنه سابق کیمی ادارهم وار
تله سیك ایستیرم دورام، با خیرام
بئل ــ بوخون ، قول ــ قیچیم داها قاخمیر
داها قدرت یوخوم ، دوروم آیاغا.

قوجالیق هئچ هله یادیمدا دهییل
دئییرم بس گنه نوخوشلامیشام
ایستیرم سسلهیم گنه خانیمی
که داوان وار گتیر گنه نوخوشام.

آمما، ائوسانکی بیرقبیستاندیر
هوپ تـوتوب قیزلارین جیغان ویغانی
نه‌کوسوبلرکه هئچ دانشمیرلار
هئچ خانیمدان دا سس صدا یوخدیر
ائله بیل، بیرده سیلکه لیرله منی
هوشوم، آزمیش یولون قانیب قاییدیر
أوزومی آختاریب: گنه تاپیرام
اوخونورآنجاق آلنمین یازیسی.

بوردا ، بیردن چوکور قارانلیقلار
سانکی دام ــ داش اوچور منیم باشیما
قالمیشام دام ــ دیوار لار آلتیندا
بیر قارانلیق قبیرده‌یم‌که، داها
هئچ طرفدن ایشیقلیغیم یوخدیر.

ایچه‌ریم سانکی اوز سسیلمه دئییر :
سن‌أولو بکن، قبیرده خوتدامیسان
نه خانیم؟ آروادین اون ایلدی أولوب!
آورادین أولدی ، قیزلارین کؤچدی
قوجالیق گلدی، قلعه‌نی آلدی
سنی کور قوش کیمی، باسیب‌قفسه
نه‌قویوبسان، عمی، نه‌آختاریسان؟!

بیر کسین قالماییب، هامی گئتدی
قوجادا سن کیمی غریب اولماز
قوجالار ایچره ده یئتیم سنسن
سن ایمیشسن أولن ، خانیم دیریلیب.

یارامین کؤزمه سی قوپوب آجیشیر
هر زادین ضدی ده أوزیله گلر
قره گون، آغ گونی سالیر یادیما
سینه‌مین سازلاری سیزیلدیرلار.

دیبده قلبیمده‌زار ـ زار آغلیاراق
فارسی بیر قطعه وار، دوشور یادیما
«آذر بیگدلی » بئلم یازمیش
او یاز یق‌دا منیم حالیمدا ایمیش:
« پیرم وعادت طفلان دارم »
« بامن این شوخی طبع ارزانی »
« وقتی از خنده مرا گلریزی»
« وقتی ازگریه ، گلاب افشانی»
« اگرم خنده، نه از بی‌خردی »
« وگرم گریه ، نه از نادانی»
« اولم خنده ز بی‌دردی بود »
« وآخرم گریه ز بی درمانی »

یار قاصدی

سن یار یمین قاصدی سن
خیالینی گوندریب دی
آخ ! گئجه لر یا تمامیشام
سن یاتالی ، من گوزومه
هر کس سنه اولدوز دئیه
سندن سونرا ، حیاته من
هرگؤزه‌لدن بیرگول آلیب
سنین گون تك باتماغیوی
ایندی یایاقیش دئییرم
گاه طویووی یاده سالیب
سونرا یئنه یاسه باتیب
اتك دولی دریا کیمی
عمره سوره‌ن من قره‌گون

اگلش سنه چای دئمیشم
بسکه من آخ ـ وای دئمیشم
من سنه لای‌ـلای دئمیشم
اولدوزلاری سای دئمیشم
أوزوم سنه آی دئمیشم
شیرین‌دیسه ، زای دئمیشم
سن گؤزه‌له پای دئمیشم
آی باتانا تای دئمیشم
سابق قیشا، یای دئمیشم
من ده‌لی ، نای ـ نای دئمیشم
آغلاری هایهای دئمیشم
گؤز یاشیما ، چای دئمیشم
آخ دئمیشم ، وای دئمیشم

گوزوم آیدین

گوزوم آیدین، گورورم سوگلی قارداشلاریمی
باسمیشام باغـریما ئوز دوغما قاریندداشلاریمی
آچمیشام قوللاری خلقیمله اوزوك حلقه‌سی‌تك
سالمیشام حلقه‌یه قیمتلی اوزوك قاشلاریمی
فلکین چرخینی سیندیرمیشام اول داشدا
اته‌گیمده هله‌ده ساخلامیشام داشلاریمی
آچمیشام قرنمیزین باغلی قالان یوللارینی
تاپمیشام یوز سنه غربتده‌کی یولداشلاریمی
بوسلیماندی یا نیمدا، گوره‌سن من ایناتیم؟
گاه آچیب‌گاه قییرام گوزلریمی، قاشلاریمی
ییغیشین شنلیك ائده‌ك قرنمیزین بایرامیدیر
سیل‌گوزیمدن بو یوز ایلدن بری‌گوز یاشلاریمی
یوز یاشیم اولسادا، اولسون، یوخ اوزومده قیریشیم
جوانام،کیم نه بیلیرگیزله دیرم یاشلاریمی

قوچی قربانلاریمی کسدی وطن اوینا شیمیز
قانیمی خیرات ائدرکن یدی بوزباشلاریمی
آنا اویناشینی غیرت‌گوزی‌گورسه کور اولور
من نه‌گوزله‌گوره بیللم وطن اوینا شلاریمی
گئده‌لیم قافقاز اوشاقلارینی تجلیل ائده‌لیم
شهریاریم، دارا ساقلاریمی، ساشلاریمی.

جان رستم!

بیرخبر چاتدی منه، نـوح نبی قارقیشی تـك
ایچه ریمده بیله‌سن قوپدی نه طوفـان رستم
یاندی بیر لحظه‌ده خرمن کیمی آرزیم، امیدیم
جانیم اول یانغیدا یاندیقجادئدیم: «جان رستم»
بللی دیر رستم اولان آغلاماز، آممـا اوخلار
سنه دگدیکجه اورکلـردن آخـار قان رستم
«هفتخوان»لاردان آشیرسان، آلیسان دئویاراسین
قـرنیمـز قهرمانـی، رستم دستـان رستم
نه‌قدر وارسا بـو دنیاده آذربایجـان ائلـی
شانلی رستملر ایچون‌دیر، شرف و شان رستم
طیلیسیم چای دره لرده نه قوچاق سالمیشیدین
بیر امید کؤرپوسی که، یـول سالاکروان رستم
دئویاتارکن ایکی‌قارداش قونوشوردوق گئجه‌لر
او قونوش ائـل غمی‌نین دردینه درمان رستم

دئولـر آممـا آییلیب دویدولار احوالمیزی
هله‌لیك قالدی امید کؤرپوسی ویران رستم

حزب‌شیطاندان اولان، قوی‌سنی اخراج ائله‌سین
باشدا یازمیش سنی أوز حزبینه رحمان رستم

قالمیشام من‌ده بو تایدا، قولی باغلی، آسیلی
صف‌چکیب‌قارشیداغم، سان‌که‌وئریرسان رستم

قارداشین قارداشیلا بیرگؤروشی، بیرقونوشی
قدغـن اولمادا، بـاخ ظلمه، نه طغیـان رستم

یئتشیب وعده‌سی حقین، امین اول دم‌میدیر
آچیلا حـق قاپیسی، مـات قالا شیطان رستم

(نبی) تك بیزده‌قلیج‌رستمی چوخلار واریمیش
سن قلم رستمی سن، جـان سنه قوربـان رستم

«شهریار» آرزی گؤز اولدی‌که (سهندیله) گله
(بختیار) مجلسینه، باشدا (سلیمان رستم)

قره باسدی حکایه‌سی

دونن گئجه جین‌لـر قوشون چکدیلـر
مـن قورخـودان جینقریغیم چیخمـادی
یورقـان اوستن منـه سیریخ چکدیلـر
مـن‌ده [کی] سیرتیخ، سیریغیم چیخمادی
بیردن دوروب جیریخلارین چیخارتدیم
کیمدی، دئسون‌من جیریغیم چیخمادی

***

نه دئیم هارایه گل
هارداسام اورایه گل
باغلانان باغیراندا
سن‌ده بیرهارایه گل

جوانکن قالانمیشام
قوجاکن جالانمیشام
الین‌دوت‌ییخیلانین
وارلیدیم تالانمیشام

انسان ساز انقلابمیز!

بورولور سئل تك انقلابمیز
دورولماقدا دیر منجلابمیز
آریدیر بیزی، اووسه‌ییر بیزی
غربیلله‌یـــــرك انقلابمیز
بیرامت‌اولاق، بویاقلار گئدسین
نه قیرمیزیمیز ، نه ده آبیمیز
مبارك اولسون امام خطمیز
سـازشـكارلاردان اجتنـابمیـز
جیراجاق هرجور نسب نامه نی
امام خطینه انتسابمیز
مبارك اولسون امام خطینده
هر ایـاب میز، هـر ذهابمیز
جاسوس‌یوواسین‌جوانلار آلدی
مبـارك اولسون فتح بـابمیز

قارـ یاغیشسادا (قدسا) چاتاریق

(فتح‌الفتوح) دیرقارـ دوشابمیز

جبهه کـربلا (فلاحی) لر تـك

حسینی‌لـر دیـر، همـرکابمیز

حزب جمهوری انفجـاریندا

(بهشتی) لـر تك بـوتـرابمیز

محـرم گلیر، عـاشورا گلیر

شعله چکـه جك التهـابمیز

شهیـد محـراب دیر (اسدالله)

بیزیم ساقی میز، قـان شرابمیز

عـاشورا بیزیـم مکتب میز دیر

قانلا یـازیلمیش بوکتـابمیز

یا حسین بیـزده کـربلا میـزدا

چوخ اصغریمیز، چوخ ربابمیز

اوقانلی‌گؤزله، بیرباخیش، بلکه

آزالا بیـزیمـده، عـذابمیـز

وابسته لیکـدن بلکه قـورتولاق

آچیلا قـولدان بـوطنـابمیز

خودکفا اولاق، ئـوز اوجاغمیز

ئـوز جگـرمیز، ئوزکبابمیز

بـورداتیکیله، بوردا تـوخـونا

ئـوز باشماقمز، ئوز جورابمیز

محتکر بیلسین: بـاها ساتانـدان

یا غ ـ بال آلماغا یوخدو قابمیز

ئوزوموزیئنه صابون پیشیر ریك

قوی هئچ اولماسین فرضاً قابمیز

حزب‌الله‌یولو، دونبه‌لن دوز دیر

مضمحل اولسون کج احزابمیز

بیزیم بابمیز مستضعفین در

مستکبر ده گیل بیزیم بابمیز

فرشین‌خابی تك‌ساغ‌سولا‌یاتماز

دوزونه یاتـار بیزیم خابمیز

بویوخسوللاردان سوروشان لارا

محشرده وارمی بیر جوابمیز؟

بو گون صدامین اودوندان قاچاق

الله اودونا ، وارمی تابمیز ؟

ایرانین ارزی ، خارجه گئتمز

اسلام دیر بیزیم ارزیا بمیز

محـــاصـــره‌ی اقتصادینی

سیندیرار بیزیم اعتصابمیز

امپریالیزمه بـاج وئرنمه‌ریك

باغلانیب داها، بو حسابمیز

دا بیـزدن اونا، رعیت چیخماز

مطمئن اولسون خـان ـ اربابمیز

جوانلار! جهاد قولون چیرماین
آباد اولاجاق هر خرابمیز
کامپیوترده، دوزلدنمه‌سك
کامل اولاجاق اسطرلابمیز
آواره‌لری باغریزا باسین
مهاجر انصاردیر ثوابمیز
دؤیونمه‌ده‌وار، سویونمه ده وار
اولاجاق لابد اضطرابمیز
(آیت‌الله مدنی) کیمی
گون باتارسادا، وار مهتابمیز
(آیت‌الله مشگینی) نکی نور
آلار دعای مستجابمیز
(رجائی) گئتسه (خامنه‌ای)گلر
مین کرت اولسون انتخابمیز
انسان ساز مکتب هله‌ده دورور
(گولوستان)کیمی‌وار(نصابمیز)
(ملا محسن کاشی) اثری
جنت باغی تك وار (ابوابمیز)
منزوی اولموش شاعرلر یمیز
(ظهیرالدین فاریابمیز)
«شهریار» قووزا حیدربابانی
قوی‌آباد اولسون خشگنابمیز

مجنون

«مجنونیله من مکتب عشق ایچره اوخوردیق
من مصحفی ختم ائتدیم، او (واللیل) ده قالدی»*
بیر گون ده ائشیتدیک که دوشوب چولره مجنون
(واللیل) اولوب وردی، جوانکن ده قوجالدی
بیر گون ده خبر گلدی که واللیلیسی ایله
جان وئردی، جهان ایچره یامان ولوله سالدی.

خرداد ۵۶ - شهریار

* بیت اول قدیمی و معروف است، من دو بیت جهت تکمیل اضافه کردم.

چابالیر اورك سینه‌مده

آینایا باخاندا گؤردوم سققلیمه دن دوشوبدی
من که‌چوخ‌قوجالمامیشام، بیلمیریم‌ندن‌دوشوبدی
هنراولسا روح‌جواندیر، هله ـ هله‌دوشگون‌اولماز
اوندا که‌گؤردون‌دوشوبسن، بونفیربدن‌دوشوبدی
اورایا که سن گئدیرسن، قویولار آچیبدی آغزین
شیطانین توری‌یاماندیر، هر گلیب‌ـ گئدن‌دوشوبدی
نه قده‌ر باشین سلامت، ال ـ آیاقدا باشسیز اولماز
آیـاغـا ده میر دوشنده، باشووا چدن دوشوبدی
قویودان‌که خلقه قازدین‌چیخا بیلمه‌سن سلامت
آدام اینجیـدن بلایه، آدم اینجیـدن دوشوبـدی
چابالیر اورك سینه‌مده، باشی کسیلمیش‌تویوق‌تك
پیلله‌نی چیخاندا گؤردوم سینه نفه دن دوشوبدی
سئرچه‌دن‌سیچاندان‌آرتیق‌توری‌بیزقوراندادوشمز
آمما شئر تورون قوراندا فیل‌یاکرگدن‌دوشوبدی

«شهـریار» عدندن آیری، مـرواری یئتیم قالاندا
یمن جنـوبی دنده، باخاسان عـدن دو شوبدی*

---

* بوشعرده آذربایجانین بیرائل ماهنیسیندان الهام آلمیشدیر کی‌دئییر:
سققالیما دن دوشوب   بیلمیرم‌ندن دوشوب

اویون اولدوق

ایتیمیز قورد اولالی، بیزده قاییتدیق قویون اولدوق
ایت ایله قول-بویون اولدوق
ایت‌الیندن قاییدیب، قوردادا بیرزاد بویون اولدوق
ایت ایله‌قول ـ بویون‌اولدوق
قوردوموز دیشلرینی هی قارا داشلاردا ایتیلتدی
قویونوندا ایشی بیتدی
سون،سوخولدی‌سورویه،بیرسورونی‌سؤکدی-داغیتدی
اکیلیب، ایت گئدیب ایتدی
بیزده‌باخدیق ایت ایله قوردآراسیندا اویون اولدوق
ایت‌ایله قول-بویون اولدوق.

«رطب وئریب تزه‌ك آلدیق»

زمانه باخ کـه نه پیس نسلی، یـاخشی نسله قاتیر
نه چکدیـریب اولاغا مـادیانی، دوغدی قـاطیر
سودوك آتـان ایت آتیلمیش بیزیـم آتین بئلینه
سو یا یاتان آت اولوب بختمیز، سو گؤردی یاتیر
دؤنوب چؤرکچی‌خانا، اولدی بیر قاطیرچی‌خانا
خمیرطاغاردانه چیندیر. قئییش! شاطیر نه شاطیر!
دئینده بو نه چورك دیر؟ شاطیر سؤیوش‌ده وئریر
سؤیوش وئریرکه داخی قالماسین خالاندا خاطیر
بو اولدی بیزده تمدن! مثلدی: «دوز یئرده
بیزیم اولاغ گئده بیلمیر شوخومدا شیللاق آتیر»
رطب ساتیب آلیروخ بیزده ائششگین تزه‌گین
آلان گؤرون نه‌آلیر، بیر باخین ساتان نه ساتیر؟
بو تیر ـ تیکانـدا باتیر اوخ کیمی منیم گؤزومه
داها حیـات گؤزومده گـونش‌ده اولسـا، باتیر
نه یاخشی که یئنی کـروان آچـاندا یوکلرینی
بیزیمکی یـوکلرینی بـاغلایب چـاتی له چاتیر.

معلول یازیق نیله سین؟

ایتیر میشـم کلفجه نین باشینی
تاپـانمیرام اوزوگـومون قـاشینی
ماشین بیـزی طبیعتدن آییریب
میرده شیره وئـریـم بئله مـاشینی
ناخوشلوقدا ، قوجالیقلا الـ بیر دیر
قـویماز قـوجـا دولاندیرا باشینی
آغیز ـ بورون زینه وئریر چشمه تـك
سیلنمیرم گـؤزلـریمین یـاشینی
دوز قامتی چکن نقاش ، دونیانیـن
گؤزاوستونده، اگری‌چکمیش قاشینی
یورولموشام ، بو دنیادان دویموشام
بیر آتایدیم ، بوکوللوگون داشینی
بیر گوز دامی قبیرده وئرسه ، کاسیب
چول ـ پالازین ییغیشدیریب ، داشینی

اویمـوش ملت هپروتدان آییلیب
ییغیشدیریب چرسینی ، خاشخاشینی
جهاد گلیب ، معلول یازیق نیله سین ؟
نامرد مگـر تك قویـا یولداشینی
عاشورا دیر ، قوجا معلول باش یاران
قان گؤرنده غیرت باشی قـاشینی
قانلا ، شهادت گوللرین سوواریـر
آلمیش الـه توپلاریـن آبپاشینی
(ارتش بیست میلیونی) تنظیم اولـور
شاه اسماعیل ، ییغیـر قیزیلباشینی
جبهه دالیندا باجـی شیها چکیـر
شهید ویریـر جبهه ده قارداشینی
شیطاندا ییغمیش باشینا هـرنه وار
صدام لار تـك اجامـر ـ اوباشینی
امریکانین قازانلاری دیب قـاپیب
قیژ قیرداجاق بـوز باشینی ، آشینی
مین ایل صبرین، طوفانی وار دالیندا
نوح که داهـا گیزلـه‌دنمز یاشینی
فجـر آچیلیب ، بلبل دوغور چالیلار
غروب بوغور بـایقوشلا خفاشینی
نایب امام گلیب ، کئچیب اختلاف
اسلام تاپیر ایتمیش قارانداشینی

تفرقه‌نی جمع ائدیــر اصنافیمیز
بؤرکچی بــاسیر باغرینا کفاشینی
وحدتمیز ، بیر قازاندا قاینادیــر
نخودونی ، لپه سینی ، مــاشینی
صنعت یئتیر (خود کفالیق) مرزینه
اوستا کار ائتمیش احتیاج ، ناشینی
«شهریار»ین مقصودیــه زنــدانین
(اوتوز بیر)یاز ، اوخوموشام کاشینی.

او تایدان گلنه

وطندن آیری دوشن ائولادیم! قاییت وطنه!
قاییت کی، گؤزیولا تیکمیش آنان قاییتدی سنه
آتان سنی ایتیریب، آختاریب، یئنه تاپدی
دئییر: «بالاساییق اول تاپدیغین ایتیرمه‌یئنه»
جواهری ایته‌نین دردینی، کیمه دئیه‌سن؟
یئنه تاپیلسا،دئیین:بس جواهری ایتنه
خزاندا او قارائل بلبله دئدی: «قوی گئت!»
گل ایله قالدی گؤروش،ئولمه‌سك،گؤی اوت بیتنه
گوی اوت بیتیب،گل آچیب، یازگلیب، اوخور قازالاق
قیشی چیخاردیب اوشاقلار، قاچیرلاچای ـ چمنه
سنین تانیشلاریوین چوخلاری قاباقدا گئدیب
دالی قالان ائله بیر تکجه منحصردی‌منه
سنه‌تانیش قالان‌اولسامنیم کیمی قوجالار
جوان ساسن گئدن ایللرده، کرپه بیر اتنه
گل اکمه‌دن قوجا باغبان! بوکولسه بئل،نه‌غمون؟
دالینجا رحمت اوخورلار، بوگللری اکنه

منیم ده قدریمی بیل، گول‌باشین تیکان ساخلار
جانین‌دا، تا دیری‌سن احتیاجی واربدنه
آدین‌نه قویسا قویوب، شیطانمیدیر بو گده
«سادیسمی»وار، نه‌دده‌خرجینه‌گلیر نه‌ننه
اجنـّه تك تمیز انسانلاری کسیب، بیچدی
بیزیم جزیره‌میزی، قویدی خالی ازسکنه
او آللهین دانیب، ئوز نفسینه ترحمی یوخ
دئسن ده بونه‌دی اوغلوم؟ دئیه‌ر: «عمی سنه‌نه!»
اوتایلیلار اوتوران یئرده «شهریار»غزلی
اوخونسادا، ائله بیل مشگ یوللوسان ختنه.

آللاه‌و عده‌سی!

قوی بو انقلاب، سئل کیمی آخسین،
گؤی گورولداسین، ایلدیریم شاخسین.
مستضعفین قوی، حقه چاتار کن،
اسلام بایداقین، داغلارا تاخسین.
مظلومون آهی، قوی آلاوچکیب ـ
ظلمی ریشه‌دن، یاندیریب ـ یاخسین.
آللاه سفره سی، آچیق اولارمی؟
بیرعده یئسین، بیرعده باخسین؟!

صابرین خوروزی

صبح خیـالیله، خـوروز لانـدی کـن
من‌ده (هوپوپ) تك بیر آغیز بـانلادیم
قالمـادی سالم منه ده قول ـ قانـاد
بانلامـاغیـن من ده دادیـن آنلادیم

جوجـه لـریم گـلمه دیلـر باغـریما
آغـرینی آلـدیم یانیمـا ، یـانلادیم
بـاخ نئجـه حیـوان ائله‌ییـرلر منی ؟
من نئجـه بو حـیوانی ، انسانلادیم ؟
عاقل اولوب ، عقـل منی دانـلادی
عاشق اولـوب من‌ده اونـی دانلادیم

«ال آتیب آللاه أته‌گیـن دوت» دئدی
گـؤر نئجـه مشکل لری آسانلادیم

تهـرانـی ، دجـال منـه تبـریزلـه‌دی
من‌ده گلیب ، تبـریـزی تهرانـلادیم !
قاپ ـ قارا ظلمت گئجه نی سیزلاییب
صبحـه قدر سورساتـی سهمانلادیم .
خلقی اویـاتدیم بـوسینیق قلبلـه ـ
آللاهـا شیطـانـلاری ، شیطـانلادیم
کفـر ، مسلمـانـلاری کافـرلـه دی
من ده دئدیم : کفری مسلمانـلادیم !

شکـر اولا، من ایستـه‌میشـم ظلمدن ـ
بیر پـارا ظـالملـری پئشمـانلادیم
باخ کـه خوروزتك ، آچیلاندا سحر
من ده آچیـق سسله قوچـاق بانلادیم

انس و جن

بار آلها سن بیزه وئر بو شیاطین دن نجات
انسانین نسلین کسیب ، وئرانسه بوجین دن نجات

بیزدن آنجاق بیرقالیرسا، شیطان آرتیب‌مین‌دوغوب
هانسی رؤیاده‌گؤروم من ، بیرتاپا مین دن نجات

بئش مین ایلدیر بوسلاطینه گرفتار اولمو شـوق
دین ده‌گلدی، تاپمادیق بیز بوسلاطین دن نجات

بیر یالانچی دین ده اولموش شیطانین بیر مهره‌سی
دوغرو بیردین وئر بیزه، وئر بویالان دیندن نجات

هر دعا شیطان ائدیر ، دنیا اونا آمین دئییر
قوی دعا قالسین، بیزه سن وئر بو آمین‌دن نجات

ارسینـی تمدیـرلریـن گوودوشلاریـنـدا اوینابیر
کیمدی‌بو گوودوشلارا وئرسین بوارسیندن نجات

یا کرم قیل ، کینلی شیطـانین الیندن آل بیزی
یاکه شیطانین أوزون وئر بیـرجه بوکین دن نجات

أولدوروزخلقی،سورا ختمین توتوب یاسین اوخور
بـار آلهـا خلقـه وئربو حقه یاسین دن نجات

دینـه قارشی (بابکی - افشینـی) بیر دکان ائدیب
بار آلهـا دینه ، بـو بابکـدن ، افشیـن‌دن نجات

(ویس‌ورامین) تك بیزی رسوای خاص و عام‌ائدیب
ویس‌ده اولسـاق ، یبزه یارب بو رامیـن‌دن نجات

شوروی دن ده نجات اومدوق که بیر خیر اولمادی
اولماسا، چـای صاندیغندا قوی گله چین دن نجات

من تویوق تك ، أوزنینیمـده دوستاغـام ایللر بویی
بیر خـوروز یوللا تاپام من بلکه بونیندن نجات

«شهریـار»ین داعـزیزیم بیر توتارلـی آهی وار
دشمنی اهـریمن اولسون ، تاپماز آهیندن نجات.

آللاه بویاغی

اسلام اویاتدی خلقی، باشین قاوزایان قاچیر
شیطان باجارمادی‌که یاتانلار اویانماسین
هر رنگی آت، فقط بویان آللاه بویاغینه
هرآلداداان بویاخلارا قلبین بویانماسین
خلقین گؤزین اویاردی شاهین میرغضبلری
قوی بیراویولسون ئوزگؤزی تا گؤز اویانماسین
تبلیغ او پایه ده‌گرك اولسون‌که مدعی
بیر نقطه سینده ضعفینه بارماخ قویانماسین
الفاظی محکم أتمه‌لی، معنانی چوخ لطیف
سؤزلرگرك سوغاندیسا، هرکس سویانماسین
آما گئجه نمازدا قیلیرسان، یاواشجا قیل
قوی زحمتیله هوشلانان اولسا، اویانماسین
آغزوندا دادلی سؤزلریوی سن‌ده شهریار
ایله پیشیرکه خلق دادیندان دویانماسین.

[بدوآت]

بدو مینوب، آی بدو بسلینلر
بدو دا نشانه نئچه‌گرکدی
فینخیروب، چینخیروب، جوب شیغیاندا
جیران تك تو للانوب گئچه‌گرکدی
اوزاق قارالتیسی قاریشقادیسا
قولاخلار شاخلانوب سئچه‌گرکدی
دیر ناغی آلتینندا داش ـ قوم، داغ ـ دره
دوشنوب یوموشاخ کئچه‌گرکدی
سلیقه‌لی پتك سلاخلیان دیر
منیم ده [شان] بالیم بئچه گرکدی

قافقازلی قارداشلار ایله گوروش

ای صفاسین اونود مایان قافقاز
گلمیشم ذوق آلام مراقیندان
غیرتی جوشغون اولمایان نه بیلیر
کی نه‌لر چکمیشم فراقیندان.

قوی گلیم بیر قوجاقلاشیب ئوپوشك
بیر چکلك روزگار الیندن داد
تانرینین شکر ائده‌ك جلالنه کی
بوقدر لیکجه اولموشوق آزاد

او خوروق بیز سیزین ترانه‌لری
یادگار عمرلردن ، ایللردن
باکینین سوز ـ سویی، حکایه‌لری
دوشمز ایللر دورونجا دیللردن

سازیمین غملی سیملرینده منیم
باکینین باشقابیر ترانه‌سی‌وار
سینه‌مین‌دار خرابه سینده درین
بوجواهرلرین خزانه سی وار

من سیزین شانلی قهرمانلاریزی
سوزلریمده همیشه یاد ائده‌رم
ظلمه قارشی قیلینج سوزوم کسگین
قهرمانلار کیمی جهاد ائده‌رم

سن کیمی قارداش ئوز قاریندا‌شینی
آتماییب ، ئوزگه کیمسه دوتمایاجاق
قوجا تبریزده یوزمین ایل کئچسه
باکی قارداشلارین اونود مایاجاق

گون اوگوندور کی حق یولون دوزلر
اوندا بیزده دوزی دوزه قوشاریق
آییرانماز اوگون بیزی شمشیر
ابدی وصل ایچون قوجاقلاشاریق

راحیمین، رستمین الین سیخماق
منه دنیا بویونجا عزتی‌وار

قوجالیقدا بوعزتی تاپماق
بیر جوانلیق قدرجه لذتی‌وار

دیلیمیز ، قانیمیز بیر اولدیقدا
قیرماق اولماز بوعهد و پیمانی
خلقیله عهدی محکم ایتماقدا
بوشلیه بیلمه‌ریك بو ایمانی

گلمیشیك دوغما یوردوموز باکییا
قوی بو تاریخده افتخار اولسون
شهریاردان دا بو افقلرده
بوسینیق نغمه یادگار اولسون.

نئجه کئچدی [عمرون] ؟

بیر اوشاقلیقدا خوش اولدوم، اودایئر ـ گؤی قاچاراق
قوش کیمی داغلاراوچوب، یئل کیمی باغلار کئچدی
صونـرا، بیردن قـاطار آلتیندا قـالیب، أوستومـدن
دئیه بیلمم نه قـدر سئل کیمـی، داغـلار کئچـدی
أوره گیمـدن خبر آلسان: «نئجه کئچدی عمرون؟»
گؤز یاشیملا یازاجاق: «من گونوم آغلار کئچدی»

عزیزه

نه ظریف بیر گلین عزیزه سنی
منه لایق تاری یاراتمیشدی
بیر ظریف روحه بیر ظریف جسمی
ازدواج قدرتیله قاتمیشدی
عشقمین بلبلی، سنی دوتموش
هر نه دنیاده گل‌وار، آتمیشدی
سانکی دوستاق ایکن من آزاد دیم
ائله عشقون منی یاهاتمیشدی
سؤیدوگیم سانکی هم نفس اولالی
قفسیمدن منی چیخارتمیشدی
جنت ائتمیش منیم جهنمی‌می
یانماسین، یاخماسین آزاتمیشدی
قاراگون قارقاسی قونان‌دا، منیم
آغ گونوم وارسادا، قاراتمیشدی
آدی باتمیش اجل گلنده بیزه
من آییم چخدی، گونده باتمیشدی

سارالیب‌گون، شافاخدا قان چناغین
قورخودان تیتره‌ییب، جالاتمیشدی
قارا بایقوش، چالاندا آق قوشومی
زعفران تك منی ساراتمیشدی
کورقضا ئوز یولون گئدن وقته
چاره‌نین یوللارین داراتمیشدی
نه‌قدر اوغدوم آچمادین گؤزیوی
گؤز سکوت ابدله یاتمیشدی
او آلاگؤز اویانمادی، کی منیم
بختیمی مین کره اویاتمیشدی
داها کیپریك لرون اولوب نشتر
یارامین کؤزمه‌سین قاناتمیشدی
سن، نه یاخشی ائشیتمه دون، بالالار
آناوای ناله‌سین اوجاتمیشدی
سنی وئردیم «بهشت زهرایه»
منه مولا الین اوزاتمیشدی
أوره‌گی دوغرانان آنان مه‌له‌دی
دنیا زهرین اونا یالاتمیشدی
سن باهار ائتدیگون چمنده، خزان
هرنه‌گل ـ غنچه وار سوزاتمیشدی
نه یامان یئرده کؤچدی کروانمیز؟
نه یئیین یوك ـ یاپین‌دا چاتمیشدی

قیرخا سن یئتمه‌دون، جوان گئتدون
من گئدیدیم کی یئددیم آتمیشدی
قوجا وقتیمده بو قارا بختیم
منی قول تك بلایه ساتمیشدی

عزیزه جان

دردین اولموش منه بیرسمیلی خنجر یاراسی،
فکره گئتدیکجه یارام‌گون به‌گون آرتیق ئشیلیر.
گوز یاشیم قانلا قاریشمیش، اوره‌گیم‌گو گنمه ده،
بیر بیلیدین ایچریمده نه چیبانلار دئشیلیر.

عزیزیم دویمادیم سندن،
نه تز مندن دویوب گئتدین.
اجل‌گلجك بو غربتده،
منی یالقیز قویوب گئتدین.

طوی، یاس اول،گلین گئتدی
قول، شیل اول، الین گئتدی.
وور باشا، یازیق باغوان،
باغ سولوب، گلین گئتدی.

یالقیز غریب!

عزیزیم! دویمادیم سندن،
نه تئز مندن دویوب گئتدین؟
اجل گلجك،. بو غربتده،
منی یالقیز قویوب گئتدین!

هلال محرم

محرم دیر ، خانم زینب عزاسی
بیزی سسلیر حسینین کـربلاسی
یولی باغلی قالیب دشمن الینده
داها زوارینین یوقسس- صداسی
(بوگون کرب بلا ویران اولوب دیر)
(حسین أوز قانینا غلطان اولوب دیر)
چاغیر شاه نجف گلسین هرایه
جهادیلـه آچـاق یول کربلایه
علی‌نین ذوالفقاری داده چاتسین
حسین قربانلاری گلسین منایه
(بوگون کرب‌بلا ویران اولوب دیر)
(حسین أوز قانینا غلطان اولوب دیر)
جهاد میدانی دیر ، ملت دایانسین
مسلمان خواب غفلتدن اویانسین
اوجـالسین نعـرۀ الله اکبر
گرک کافر جهنم ایچره یانسین

(بوگون کرب‌بلا ویران اولوب دیر)
(حسین أوز قانینا غلطان اولوب دیر)

گلیب غیرت گونی ، همت زمانــی
اوجــالـداق باشدا آذربــایجانی
گئده‌ك صدام کافرلـه جهاده
ییخاق بو بــی‌مروت ائو ییخانی
(بوگون کرب‌بلا ویران اولوب دیــر)
(حسین أوز قانینا غلطان اولوب دیر)

حسین زواری نین قورتاردی صبری
قیراق بوقوردلاری، کافتاری ، ببری
آچاق یــول کربــلایه ، کاظمینه
چکك آغوشه او شش‌گوشه قبری
(بوگون کرب‌بلا ویران اولوب دیر)
(حسین أوز قانینا غلطان اولوب دیر)

گرك دین اولماسا، دنیانی آتمــاق
شرف ، عزتلــی بیر دنیا یــاراتماق
سعادت دیر حسین قربانلاری تك
شهادتلــه لقاءِ اللهه چــاتمــاق

(بوگون کرب‌بلا ویران اولوب دیر)
(حسین أوز قانینا غلطان اولوب دیر)

مسلمان صف چکیب دعـوایه گلسین
چاغیر عباسی تاسوعایه گلسین
قیزی زینب أوزی صاحب عـزادیـر
چاغیر زهرانی عاشورایـه گلسین
(بوگون کرب‌بلا ویران اولوب دیر)
(حسین أوز قانینا غلطان اولوب دیر)

آنا ! اوغلون شهید اولـدی ، مبارك
شهادتلـه سعید اولـدی ، مبارك
امید جنتین تاپدین ، دا سندن
جهنم نا امید اولدی ، مبارك
(بئله طوی کیم گؤروب دنیاده قاسم)
(طویی یاسه دؤنن شهزاده قاسم)

آنا ! اوغلون علی‌اکبر فداسی
طویی قاسم کیمی اولموش عزاسی
دوروب جنت قاپوسیندا گؤزتلیر
که گلسینلر آناسی له ، آتاسی
(بئله طوی کیم گؤروب دونیاده قاسم)
(طویی یاسه دؤنن شهزاده قاسم)

تضمین

«حسینه یرلر آغلار، گویلر آغلار
بتول و مـرتضی، پیغمبر آغلار»
(دلریش)

حسینون نوحه سین (دلریش) یازندا
مسلمان سهلدیـر که کافـر آغلار
کوراولمیش گؤزلرین قان دوتدی شمرین
که گورسون أوزالینده خنجر آغلار
حسینون کـؤینگـی زهـرا الینـده
چکـر قیحا قیامـت، محشر آغلار
آتـانـدا حـرمله اوخ کربـلا ده
گؤریدین دشمن آغلار، لشگر آغلار
قوجـاغیـندا ، گـؤریدین ام لیلا
آلیـب نعـش علی اکبـر آغـلار
رباب، نیسگیل دؤشونده سود گؤرنده
علـی اصغری یـاد ایلر آغـلار

باشیندا کاکل اکبر هواسی
یل آغلار، سنبل آغلار، عنبرآغلار
یازاندا آل طه نوحه سین من
قلم گؤردوم سیز یلدار ، دفتر آغلار
علی، شقق‌القمر، محراب تیلیت قان
قولاق وئر، مسجد اوخشار منبر آغلار
علیدن، شهریار، سن بیر اشاره
قوجا قلار قبری، مالك اشترآغلار
تبریز ۲۶-۲-۱۳۵۸

خان ننه

خان ننه،هایاندا قالدین
بئله باشیوا دولانیم
نئجه من‌سنی ایتیردیم!
داسنین تایین تاپیلماز

سن أولن‌گون، عمه‌گلدی
منی گتدی آیری‌کنده
من اوشاق ، نه آنلیایدیم؟
باشیمی قاتیب اوشاقلار
نئچه‌گون من‌اوردا قالدیم.

قاییدیب گلنده، باخدیم
یئریوی ییغیشدیریبلار
نه أوزون ، و نه یئرین وار

«هانی خان ننم؟» سورو شدوم
دئدیلر که : خان ننه‌نی
آپاریبلا کربلایه

که شفاسین اوردان آلسین
سفری اوزون سفر دیر
بیر ایکی ایل‌چکر گلینجه

نئجه آغلارام، یانیخلی
نئچه‌گون ائله چیغیردیم
که سسیم، سینم تو تولدی

او ، من اولما سام یانیندا
أوزی هئچ یئره گئدنمز
بوسفر نولوبدی، من‌سیز
أوزی، تك قویوب گئدیبدی؟

هامیدان آجیخ‌ائدر کن
هامییا آجیخلی باخدیم
سونرا باشلادیم که: من‌ده
گئدیرم اونون دالینجا

دئدیلر : سنین کی تئز دیر
امامین مزاری اوسته۔
اوشاغی آپارماق اولماز
سن اوخی، قرآنی تئز چیخ
سن اونی چیخینجا بلکه
گله خان ننه سفردن

تله سیك، راوانلاماقدا
اوخویوب قرآنی چیخدیم
که یازیم سنه: گل ایندی
داها چیخمیشام قرآنی
منه سوقت آل گلنده
آما هر کاغذ یازاندا
آقامین گؤزی دولاردی
سنده کی گلیب چیخمادین
نئچه ایل بو انتظارلا
گونی، هفته‌نی سایاردیم
تا یاواش ـ یاواش گؤز آچدیم
آنلادیم که ، سن أولوبسن!

بیله بیلمیه هنوزدا
اوره گیمده بیر ایتیك وار

گؤزوم آختارار همیشه
نه یاماندی بو ایتیك‌لر

خان ننه جانیم، نولیدی
سنی بیرده من تا پایدیم
او آیاقلار اوسته، بیرده
دؤشه نیب بیر آغلایایدیم
قولی حلقه سالمیش ایپ تك
او آیاغی باغلیایدیم
که داها گئدنمیه ایدین

گئجه‌لر یاتاندا، سن‌ده
منی قوینووا آلاردین
نئجه باغریوا باساردین
قولون اوسته‌گاه سالاردین

آخی دنیانی آتارکن
ایکیمیز شیرین یاتاردیق
یوخودا (لولئی) آتارکن
سنی من بلشدیرردیم
گئجه‌لی، سوقیز دیراردین
أوزیوی تمیزلیه‌ردین

گنه‌ده منی أوپردین
هئچ منه آجیخلامازدین

ساواشان منه‌کیم اولسون
سن‌منه هاوار دورار دین
منی، سن آنام دؤینده
قاپیب آرادان چیخاردین

ائله ایستیلیك او ایستك
داها کیمسه‌ده اولورمی؟
اوره‌گیم دئییرکه : یوق ـ یوق
او ده‌رین صفالی ایستك
منیم اوعزیز لیگیم تك
سنیله گئدیب، تو کندی

خان ننه ، أوزون دئییردین
که : سنه بهشت‌ده، آلله
وئره جك نه ایستیورسن
بو سؤزون یادیندا قالسین
منه قولینی وئریب سن

ائله بیر گونوم اولورسا

بیلیسن نه ایسته‌رم من؟
سؤزیمه درست قولاخ وئر :
(سن ایلن اوشاخلیق عهدین)

خان ننه*آمان، نولیدی
بیر اوشا خلیغی تاپایدیم
ببر ده من سنه چاتایدیم
سنیلن قوجاقلاشایدیم
سنیلن بیر آغلاشایدیم
یئنیدن اوشاق اولورکن
قوجاغوندا بیر یاتایدیم
ائله بیر بهشت اولورسا
داها من ئوز آللاهمیمدان
باشقا بیرشئی ایستمزدیم

تبریز ـ شهریار درهفتاد سالگی
فروردین ۵۵

* خان ننه ـ خانیم ننه‌نین مخفی دیر. بوردا شاعر أوز بؤیوك ننه سی بیگم خانیمی خطاب ائتمیشدیر.

سازلی شاعریمیز «خازن» ین روحنه تقدیم

سیزیلدار سینه‌مین سازی (درآمد) ایله‌رم (شوری)
(چوبانیم) سن‌ده (سلمك) له سیزیلدات تار طنبوری
(حسینی) کاکلین (عذاری) گئتدی، نظمی نثر اولموش
چاغیر (شهناز) ینی، منظوم ائده‌ك بوشعر منثوری
(شکسته) قدی (آذربایجان) ـ (دلکش)له قیلسون (راست)
(عراقی) ـ (راك) دن أندیر فروزدا، باغلا (ماهوری)
چال اۆل (چارگاه) ایله (زابل)، (مخالف) وارسا (مغلوب) ائت
(حصار) ایچره داریخدیم، قوی دارا چکسینله (منصوری)
سازوندا، سیملرین اول تار زلفون تك اولوب ناجور
داراخ، مضرابه جور ائت، بلکه جور ائتسین بو ناجوری
سیزیلدات (دشتی) و (سارنگی) ـ (ترك ـ افشار) کیمی نی‌ده
(بیات کردی) چال، سون (اصفهان) کوك ایله سنتوری
(رهاب) ایله (نوا) دن پنجه قوی (راس پنجگاه) أوسته
(مرکبخوان) ائدیر محشر، قوی اسرافیل چالا صوری
(قاراباغیم) چیخیب الدن (سه‌گاهیم) قوی (یتیم) اولسون
ایگیت‌لر یوردوسا بیرگون اوجالسون طبل ـ شیپوری
(همایون) دستگاه اولسان سازیندا «شهریار» یاد ائت
کی ملت شاعری‌خازن بیزه یازمیش‌بو دستوری.

فخریه ئولومی

سعیدین وای سسی گلدی، اوجاق سؤندی، چیراغ ئولدی
بیزیم فخریه میز ئولسه ، چمنلر سولدی، باغ ئولدی
سعیداگلنجه‌لر قورموش، بوشهره دیل ـ داماغ وئرمیش
سعید ئولسه دئیین‌اگلنجه کوچدی، دیل ـ داماغ ئولدی
سعیدین ختمینه گئتمك، بو آسانلیقداکی اولماز
دیزیمده قوتیم قورتاردی ، ال یاتدی، ایاق ئولدی
او بیر اوغلانیدی، یاس مجلسینه وارد اولسایدی
گؤرردین طوی‌دوتولدی، گوللر آچدی، قاش ـ قاباغ‌ئولدی
بیزی بیر عمرگولدوردی، دؤنوب آخیرده آغلاتدی
دئیین گؤزلر سولانسین، بـاغمیز یاندی، بولاغ ئولدی
گؤزوم قالمیشدی یوللارداکی، بیرگلسین اوزوم گولسون
قارا بختیم کتاب آچجاق، قره‌گؤرسندی، آغ ئولدی
سعیدین غصه سی یاددان چیخارتدی هرنه ماتم‌وار
بو درد و داغ گلجك هرنه وارسا درد و داغ ئولدی
بو ایل بیز انتظاردایدوق کی تبریزه قوناخ گلسین
خبرگلدی کی: قیزلاروز قراگئیسین، قوناغ ئولدی!

هنرمند ئولمه میش بیر باخ هنر باغیندا طوفان دور
آغاجلار سیندی، یاپراخلار سارالدی، قول ـ بوداغ ئولدی
نه تک تبریزین، آذربایجانین فخری (فخریه)
گئدیب ائلدن اوزاق دوشدی، عزیز لردن ایراغ ئولدی
گلن اولسایدی تهراندان، گلردی سس ـ سوراغ اوندان
داخی بوندان سورا اومما، کی سس باتدی، سوراغ ئولدی
بیزی باش سیز قویوب گئتدون دئییر لر یار ویولداشلار:
نیه بو بی‌وفا چیخدی؟ نیه بیزدن قاباغ ئولدی؟
سنه ئولمك یاراشمیر ، خلقی آغلاتما، دیریل قوی گل
گئوراخ بیردن گنه گولمك دیریلدی، آغلاماغ ئولدی
من ئولموشدوم نئچه ایللر بویی، سن ساغدین امما
اُوزومده قالمیشام حیران، ئولن دیرچلدی، ساغ ئولدی
لطایف سویله‌مك فنیندن ایندی بیر نبوغ ایتدی
محافل گرم قیلماخ صنعتیندن بیر اوجاغ ئولدی
اوجور کسگین مهارت بیرده دوغماز، بیرده دوغرولماز
قمه ـ قداره قطلندی، قیلیج سیندی، پیچاق ئولدی
طبیعت کئوچدی سنسیز «شهریار»ین داغلی طبعیندن
دومان قاوزاندی، جنگل ایتدی، دریاباتدی، داغ ئولدی*

مهر ۴۴

* علاوه بیت: فلان خرپول دا مردار اولمامیش دباغ گونی دوزلار
یازون اعلاننی میدان چاییندا بیر الاغ ئولدی.

بیاد دوست دیرینم محمدعلی محزون

محزون دا او نازلی کیشیلردن بیریسیدی
ذوقینده غزل، سان که غزالین سوروسیدی
من یاغ دریسی تك اونی اول دولوگؤردیم
صوندا یاغی سوز میشدی، قالان بیر دریسیدی
محزون بیر آووج توپراغیدی دوست آیاغیندا
فرق ایلمیوب بواؤلوسی، او دیریسیدی
شاعر دئدیگون دریادا مرواریه بنزر
مرواری چوخی ریزه‌دی، محزون ایریسیدی

تبریز - خرداد - ۶۶ شهریار

دان اولدوزودا
باتدی

ننه قیز عم قیزینین وای خبری چاتدی منه* ،

کت گؤزومده ائله بیل تیتره‌دی، دام ـ داش اوشدی.

اوبیزیم کروانا، دان اولدوزو حکمونده ایمیش،

اودا باتدی کی‌دایانما، داها کروان کؤشدی.

او گؤزللیک کی گؤروردوك هامی «حیدربابا» دا،

بو گؤزللرله ئولوب، گوزیاشی گؤزدن دوشدی

سانکی بیر کؤرپونون أوستونده دوروبسان، باخیسان

أوزقویوب آخیرته، سئل کیمی ائللر گئشدی

ننه قیز عم‌قیزی‌نین گؤزلری «حیدربابا» دا

قوجالیب، ئولمه سینه بیر ابدی قارقیشدی

«شهریار» ین‌دا، او منظومه‌ده، کسگین قلمی

گوله، یای ـ یاز، تیکاناسانکی کولك‌دیر، قیشدی

* ننه قیز عم‌قیزی: حیدربابا دا آدی آپاریلان گـؤزل، وایری‌گؤزبیر قادین ایمیش، بورادا شاعر اونون ئولومونه اشاره ائدیر.

آقا میر صادقین خیراتی

آتامیز یوردیدی‌گاهدان گلیب احسان وئریریك،
جان چتین وئرمریك انشالاکه آسان وئرریك.
اذان اولجاق قاچاراق صفده دوروب سان‌وئرریك.
میر ابوالفضل‌ائدیب احسان بیزی کنده گیتریب،
شهریار کندی تاپیب، کندلیسین اما ایتیریب.

ئوزی کسمیش شیشکی، هم بیشیریب، هم دوشوروب،
پیلوینددا داداشی محسن عموغلی بیشیریب.
سفره ده قوش‌تك اوشاقلار دنی بیربیر دؤشوروب،
قیتلیق اولماز داها بوردا قبول اولسون‌احسان،
چیق مصلایه، چاغیر آللاهی، گلسین نیسان.

منیم الهامیله بوردا قونوشوب دیل‌ـ دوداغیم،
قرآنا، حافظه بوردا آچلیب گوز ـ قولاغیم.
من ده موساکیمی، حیدربابادیر طور داغیم،

بورداکشف اولدی که حقدن‌نه کرامات اولاجاق،
نئچه شطرنج که شاهلار هامیسی‌مات اولاجاق.

بوبیزیم کند اولابیلسه، هانی‌بس عمه‌لریم؟
عمه ده دورسا، دییربس هانی اولادیم،اریم؟
نوه‌لردن ده قالان اولسا،هاچان‌وارخبریم؟
داغیلیب،کیم‌نه بیلیم، ئولدی یا قالدی نره‌ده
جانی چیخمیش اوشاغین هر برینین بیردره‌ده.

بیر زیور عمقیزنین اوغلی حاجی مجتباوار،
حاج صادیقلی دئیلین بیر حاجعلو علی (آقا) وار،
بیرده میرزمدین اوغلی هله‌لیك باخجاداوار،
قوجالیب، اماگنه بیرقاراباغی اوخودی،
قاریلار تك تئشیسین بیر ایبریب، بیرتوخودی.

هانی ملا ابراهیمون درسی، هانی تای- توشلار؟
شیخ‌الاسلام هانی، یوردوندا اوخور بایقوشلار!
کیم دئیردی که مسلمان‌گاویری آلقیشلار؟
بابیه، بالشویکه‌گورنه‌گرفتار اولدیق،
بلشیب هرنجسه،گور نئجه مردار اولدیق.

قلعه لردار باداغیق، سرباز ئولوب، سنگری بوش،
دیـریلردن ده داخی یاغ اریییدیر، دری بوش.

شهریار کنده گلیب، کند اوشاقینین یئری بوش،
بیزگورنلرهامی گئتمیش، هامی ایتمیش باتمیش،
ها میسی ایشله ییب، آخرده یورولموش یاتمیش.

کیمدی من‌تك باغیرانلار سسینه سس وئرسین؟
دنیا بیزله آتیشیر، کیمدی آتیش بس‌وئرسین؟
گرگ آللاه وئره، اولماز بونی هر کس وئرسین.
هامی‌گئتمیش، داخی اول قافله‌دن بیر کس یوق،
زینقرولاردا دوشوب ولوله‌دن، بیرسس یوق.

هانی اول مرد آتالار، مردی بئجردن آنالار؟
هانی اول نازلی گلینلر، اوحیالی صونالار؟
هانی اول سودلی اینکلر، آلاگوزلی دانالار؟
(چون شود عصر (قوقوش) زانهمه قسمت نبود
نبود خیر در آن خانه‌که عصمت نبود).

اوندا هر کس بیزه باخسایدی دئیردی‌گاویریخ،
گاویرین شرینی ایندی باشیمیزداق ساویریخ،
قاویریردی اوبیزی، بیز اونی آنجاق قاویریخ،
بئله‌گئتسه، ائده‌جك‌مهدی‌موعود ظهور،
دین گرگ غالب وقاهر اولا، کافر مقهور.

مجلسین احسانی آمیز صادقین خیراتیدیر،
بومحالین چراغی خشگنابین ساداتیدیر،
ایندی میداندان قالان تکجه حسینین آتی‌دیر،
مستجاب اولدی بیزیم قرنده شیطان دعاسی.
خشگنابی داغیدیب ایله‌دی بایقوش یوواسی.

آرزی‌گوز قالمیش ایدیم ئوز آتایوردوم وطنه،
یاندی ـ قیندی وئریر ایندی آتایوردوم دامنه،
حیوانات قصه سیدیر دنیا، (کلیله ـ دمنه)،
تاکیم آخرده بیرآز قاوزانیب انسان اولاجاق،
آزی انساندا اولورسا، چوخی حیوان اولاجاق.

ایندی غم ـ غصه‌نین آغزین‌دا گرك باغلیاسان،
غم آغیز آچسا گرك اوخشایاسان، آغلیاسان،
نه‌یه لازم بوقدر خلق اوره‌گین‌داغلیاسان،
بیر دعا ایله‌که خلقین اوره‌گی شاد اولسون،
دنیا مخروبه دیسه، آخرت آباد اولسون.

تبریز ـ شب یکشنبه اول مهرماه ۱۳۶۳ شمسی

عمو اوغلوم میرابوالفضله

مـاشینین خمسینا ، حیدر بـابـانین تنزیلینه
میر ابـوالفضل گتیـرمیش منی ، أوز منزلینه
تسلیم اولدوم سؤزونه، چاره ندیر؟ تاکسی‌چیدیر
گـؤردوم آرتیق دانیشیم ، ال آتاجـاق هندلینه
بیر مثل‌وار که ، قوناق قارداشا دستور وئریلیب :
«بیر تعارف له دوش آتدان، آتـی باغلا دیلینه»
منی قویموش ماشینا ، یول اوزونی سوردوکجه
هی آلیب ، دن ــ دؤشی آرتیق قالاییب زنبیلینه
خشگناب سیدی نین امری قـوناقسیز کئچمز
قوناغین بوردا گرك قارنی یئمکـدن دەلینه
بیر قوناق‌دا گتیریب چوخدا عزیز، أوزباجیسی
(جلیله عمقیزی) ، دن دوشموش اونون‌دا تئلینه
جلیله عمقیزی دا ، قارداشی نین لاپ تایی دیـر
مهربان ، سانکی بیر آلما یاریدان دوز بؤلینه
یاخشی بیر منزلی‌وار، صحنی گؤزل، یوردودا بول
باخ آغاجلارینا ، باخ قوشلارینا ، باخ گؤلینه

خانیمی تـازه گلین دیـر آدی «مریم خانم»
طوی توتوب کت سیاقی ، آلمادا آتمیش گلینه
تازه ائو ، تـازه گلین لـه بیر ایشیقلانمادادیـر
چیلچراخدیر که وئریب زینت ائوین قندیلینه

واردی اول خانیمیندان ایکـی نازلی اوشاقـی
باخ پری پرویزی تك ، سن گولونه ، بولبولینه
بیری «پروین» دی که دانشگاهی وار ، آیلیغی‌وار
یئنی بیر قیز ، متجدد ، الی وورمـوش بئلینه
بیری «پرویـز» که دبیرستانـی نصفه یئتیریب
اودا انشالـلا گـرك جوهـر ذاتـی بیلینه

بوعموغلی، شوکور آللاهه، حلال دیر چؤرگی
مخلصم من‌ده بونون ساده قوبول ـ منقلینه
زحمتیله قازانیب تاکسیسی وار ، شخصی سی‌وار
دوزیولا صرف ائله ییب هر نـه که گلمیش الینه
دونبلندوز بیر آدام دیر ، ایکـی دنیاسی‌دا وار
گلمه ییب اگری ـ یالان سؤز ، بو جوانین دیلینه
«شهریار» شعریدی بو ، یاز اوره‌گه قوی قالسین
اوره‌گونده یـازیلان سؤز ، داگـر کمزسیلینه*

* شاعر بوشعری ۱۳۵۳ ده تهراندا اوز عم اوغلوسو میر ابوالفضل صادقی ایچون یازمیشدیر.

قارداشیمین مزاری

داش نه‌بیلیر من بلالی باشیم‌وار
بو قبر اوسته آخان بیرگوز یاشیم‌وار
آرزی ـ گورزی تاریخچه سیندن قالان
بوردا آنجاق بیر یازیلی داشیم‌وار
فاتحه‌نی اونوتمایون‌که بوردا
منیم ده بیر یارالی قارداشیم وار.

قارداشیم سلیمان رستمه اتحاف

شهریارین مکتوبی

بیزی یاندیریر، یامان آیریلیق بوداریخدیران دومان آیریلیق
باشا ساووریر سامان آیریلیق آمان آیریلیق، آمان آیریلیق

بیر گؤزون آچار، بیر گؤزون یومار آرازی سرین گؤردیکده اومار
خزری دەرین کؤردو کجه جومار قان دریاسینا جومان آیریلیق
آمان آیریلیق، آمان آیریلیق

آرازیم وورسون باش، داشدان داشا گؤز یاشی گرک باشلاردان آشا
نئجه یاداولسون، قارداش ـ قارداشا نه دین قانیر، نه ایمان آیریلیق
آمان آیریلیق ، آمان آیریلیق

گؤیلرین، گونون ـ آیین گیزلەدیر اولدوز آخدیریر، سایین گیزلەدیر
اوخونی آتیر ، یایین گیزلەدیر قدیمی ائدیب کمان آیریلیق
آمان آیریلیق، آمان آیریلیق

آیریلیق گلـه، بیر کـرم قیلا بیرنئچه گونده، بیزدن آیریلا
غم‌ده بیر بیزتک سوواساوریلا هانـی بیر بئله‌گومـان آیریلیق
آمان آیریلیق، آمان آیریلیق
دئدیم آیریلیق ، قینـامـا منی سنـی گؤرموشم ائللر دشمنی
یوزمین کـره ده سیناسام سنی همـان آیریلیق ، همان آیریلیق
آمان آیریلیق، آمان آیریلیق
آمانسیز گؤزون یومان آیریلیق جان جیزلیقندان اومان آیریلیق
نه غملی یازار (رومان) آیریلیق دیللـره سالان دومـان آیریلیق
آمان آیریلیق، آمان آیریلیق
سن اونود ساندا (سلیمان) منی اونـودمیاجـاق «شهریار» سنی
یازگله‌ر، بولبول قاپسار چمنی ایندی‌لیک سه‌وسون‌زمان آیریلیق
آمان آیریلیق، آمان آیریلیق

قارداشیم سلیمان رستمه

گون چیرتلادی گؤزقاماشدی آراز منله خـوسانلاشدی
عشقیم آیاق یالین قاشدی سسین گلـدی سلیمانیم
سنه قـربان منیـم جـانیم

من ئولموشم ، آغلیان یوخ گؤزلریمـی باغلیـان یوخ
بیر اود یاخیب داغلیان یـوخ سویـوق بیزی کیریدیبدی
شاختـا بیزی قورودوبـدی

نفتیمیزی بـاسدیریر لار ملته قان قـوسدورور لار
بیر عده یه قیسدیریـر لار قالان قالیر ، آج بەسوسوز
جواندیسا ، آجدی ، قودوز

قیرخ ایلدی‌کی دوستاغام من قارالار ایچره آغـام من
دئییرسن‌بس کی ساغام من؟ باغیرمادان ایش قورتولوب
بوغاز ، باغیرساق ییرتیلیب

بیز ملتین وار هاراسی ؟ هاردان ساغالسین یاراسی
ئوز شیطانی ، ئوز باراسی بونا دئییر ، قاچ چاپاری !
اونـا دئییر : وورشکاری !

بیر ال سلاح ، بیر ال یالین بیری تونوك، بیری قالین
دئییرکی : حققیزی آلین ! آمما هانسی کـؤمك ایله
یئمك اولــور دئمــك ایلـه؟

ملت ییخان ئوز قــالاسی سرباز کیمدیر ـ ئوز بالاسی
ئوز قانیدیر ، ئوز جولاسی نئجه دئییم : چال چاتلاسین
قووخ کیمی وور پارتلاسین

بؤیوك باشلاردی تقصیر کار کیچیك باشدا نـه تقصیر وار
یئنه ارتش دورا هــاوار ملتین‌ده ایشی ـ ایش دیــر
یــوخسا دوا مــرگمشدیـــر

ملته وارمــی فــایداسی ؟ هرقاب سینیر ئوز بایداسی
بو شیطانین ئور قایداسی: «ددەم منه کور دئیبدی»
«هــرگله‌نــی وور دئیـــبدی»

قورخوم بودیر ، اویون اولا ملت یئنه قویــون اولا ؟
کیمدیر بیزه بویــون اولا کی قوردی بیز قووا بیله‌ك
قوردون شرریــن سووابیله‌ك

آممــا بیزیــم مجــاهدلــر هر بیری ، مین جاناده‌گر
توپا ـ تانکا باخار مگـــر ؟ قان ـ قان دئییرها یخیرماسی
آجیقلی بیــر شئر بالاسی

کؤمك له شن گئدیر «ماهــا» بیزه کؤمك یوخدور داهــا
بیزیمکی قالمیش آللاهـا شیطانقولی ایمیش شاهمیز
بیزیــم‌ده وار آلــلاهمیز

بیز بیر دریا قان وئرمیشیك زندانلاردا جان وئر میشیك

قیرخ نسلی قربان وئرمیشیك «شریعتی» تك انسانلار
«تختی» کیمی پهلوانلار
بیز اعتصاب ائتدیك تمام الی یالین ائتدیك قیام
قویون گلیز «نایب امام» جهاد دئسه دارتیلاریق
قیریلساقدا قورتولاریق
باشلارا سوورولور سامان گؤزلری دولدوروب دومان
یا علی ! یا صاحب زمان ! دادا چاتون ، کی داردایِیق
قورتدی، کولك دی، قاردایِیق

سسین منه نفس اولدی قبیر ینه قفس اولدی
بیر بالاجا هوس اولدی دئدیم : یئنه دوروم یازیم
یئنه ده بیر قبیر قازیم
هردن بئله ، سسین گلسین گؤزوموزون یاشین سیلسین
منیمده بیر اوزوم گولسون هاچان سنی گؤره بیللم ؟
قول بوینووا هؤره بیللم؟
قارداشلارین گؤزوندهن‌ئوپ « بختیار »ین اوزوندن ئوپ
«صمد»ین ده سؤزوندن ئوپ من‌ده تکه‌م سیزه قربان
تك جانیم هاموزا قربان

تبریز دیماه ۵۷

قاچاق نبی*

دور قفس قاپوسین بیر آچاق‌نبی　　　بوسینیق قـاناد‌لابیر اوچاخ نبی

آی قوچاق نبی

«قازامات»ایستی‌دی یاتا‌بیلمیسن　　　آنالار بئشیگین ساتا بیلمیسن**

ئوز آتا یوردونی، آتا بیلمیسن　　　غیرتین قربـانی آی قوچـاق‌نبی

آی قوچاق نبی

اون بئش ایل گـاوورین ظلمونه دؤزدون

او نقشه چکـدیکجـه، نقشه‌سین پوزدون

شیمدی کی، اوباداان ـ ائلدن ال اوزدون

غم یـوکون چـاتمیشام، دور کؤچاق نبی

آی قوچاق نبی

دؤرت بیـر دوره میزی سالداتلار آلـدی

قلعه‌لر اوجـالدی، قـارانلیق سـالدی

* اصلینده: (قهرمان نبی‌یادیله): ایکینجی نسخه‌ده:(قوچاق نبی)

** اصلینده: باشی بوباشلارا قاتا بیمله‌سن. آنالار...

آتالاریوردونو آتا بیلمه‌سن. غیرتون...

زندانین أیشیق سیز، گـونش سیـز قالدی
همتیـن اوجـا دیر، دام آلچـاق، نبی
آی قوچاق نبی
بیرکسون قالمیوب، یار و یـولداشدان
قالسـادا فایشادیر، دویمـاز اوینـاشدان
گئجه‌لی قوی آشاخ بوداغـدان داشدان
زنـدانی قـازمیشام، دور قـاچاق، نبی
آی قوچاق نبی
دئدین بس، وطن‌ده، سابـق وطن دیر؟
گؤردین کی دوستون‌یوخ،دشمن دیرهامی
وطندن قـالان بیـر قوری کؤشن دیر
اوندان‌دا الچکـوب، واز کئچاق، نبی
آی قوچاق نبی
چؤللرده چکمیشدیم وطن ذلتین گریمیش ئوزونده چکیم غربتین*
قیریـرام وطنیـن ایپین، الفتین جگردن آیریلمیر بیر پیچاق،نبی
آی قوچاق نبی
وطندن دویموشام، منی قینامـا دورگئدك بوخلقی آرتیق سیناما
دورگؤروم! بوآغاج بنزیر آناما تئلیندن قوی قیریم بیرساچاق،نبی
آی قوچاق نبی

* بو پارچا بئله ده یازیلمیشدیر:

گلمیشدیم وطنین ائدیم خدمتین ئوزونده ده‌چکدیم غملی‌غربتین
قیریرام أورکـدن وطن الفتین جگره باغلیسا، بیر پیچاق نبی

هارالی اولمالی؟ بئله بیلمـه دیك   لکـه سین بوقانین سیله بیلمه دیك
بیرده بیز بویانا گله بیلمه دیك   آرازین سویوندان بیرایچاق نبی
غیرتون قربانی آی قوچاق نبی

اصلی - کرم شعرینه بیر حاشیه

« کــرم دئیه‌ر ، من بیر سفیل صیادام »
« هرمـــارالا تور آتــارام ، مارگلی »
« یار باغی نین بلبل لــری اوخیور »
« بیزیم یوردا، سئیره‌ده یوخ، سارگلی »
«اصلی ــ کرم داستا نیندان»

ائوده بیر ایل آه چکه‌رم، خبر یوخ
ائودن چیخام ، من اویانا ، یارگلی.
تای ــ توشلاریم ، چؤله چیخا، گون چیخار،
من چیخاندا یاغیش گئتسه، قارگلی.
یازیخ قوزوم! آجلیغادؤز، داریخما،
بوگون ــ صاباح باهارگلی ، بارگلی.

بیزه‌گله ــ گلمه یه، بیرکال ائیده،
قونشوموزا هیواگلی، نارگلی.
خان ائوینه، شئرگله، قویروق بولار
بیزیم ائوه‌کورایت‌گله، هارگلی.
خلقه قوناق‌گلی، گؤزی سورمه‌لی،
بیزیم ائودن،کورگئتمه میش،کارگلی.

بختیمه آرواد نه‌چیخا، بئلمیرم؟
بللی دی‌کی سارساغا، سوسار گلی.
بیر(اوچ أتك) اندازادیراگنیمه،
(سالیسبوری)گن‌گلمه سه، دار گلی.
دولتلی یه یاس داگله اوینایار،
بیزکاسیبا طوی‌گله، آخسار گلی.
غم یوکوندن،کدخدانین حصه‌سی،
خردل اولی، بیزیمکی خالوار گلی.
کتده بیزی دؤیوللە، بیرهاواریوخ،
بیز بیر کلمه حق دانیشاق، جار گلی.
دارغاشاییرتلار بیزه سرکار چیخار،
داردیبیندن قورتولا، سردار گلی.
بوندان بئله، ئوزگه گؤره‌م، ئوزگه‌دن ـ
منت چکیر، غیرتیمه عار گلی.
ایشچی، تویوق کسنده من باخانمام،
بیلمم نئجه اوره‌گیندن وار گلی؟
غمدن منیم،بیر عینك وارگؤزومده.
أیشیق ـ آیدین‌گون،گوزومه تار گلی.
عشقیم دوشوب یادیما،گؤزلر داشار،
باهاردا سئل آتلانی ـ چایلار گلی.
چوخ شاعرین طبعی دونار بوزکیمی،
«شهریار» ین شعری‌ده، قاینار گلی.

یالان دنیا!

«بو دنیا، فانی دیر، فانی»
« بو دنیا ده قالان هانی؟ »
«داود اوغلـو سلیمانی»
«تخت‌أوستوندن‌سالان‌دنیا»
«خسته قاسم»

سنین بهره‌ن یئین کیم دیـر؟
کیمینکی سن؟ ییه‌ن کیم دیر؟
سنه دوغری دئیه‌ن کیم دیر ؟
(یالان دنیا، یـالان دنیا!).

سنی فرزانـه‌لـر آتـدی،
قاپیب، دیوانـه‌لـر توتـدی،
کیمی آلدی، کیمی ساتدی،
ساتـان دنیـا، آلان دنیـا.

آتـی ازل داغـا سالدیق،
یورولدوقجا، دالی قالدیق،
آتـی ساتدیق، اولاغ آلدیق
یه‌هر اولدی، پـالان دنیا.

بیری آینــا، بیری پــاس دیر بیری آیدین، بیری کاس دیر،
گئجه‌طوی‌دیر، سحر یاس‌دیر گول آچدیقدا، سولان دنیا.

ایگیت لریــن باشین یئیه‌ن، قوجـالار بـوز بـاشین یئیه‌ن،
قبیر لریــن داشین یئیه‌ن، ئــوزو یئنــه قالان دنیــا!

نه‌قاندین، کیم‌گول اکن دیر؟ کیم‌قیلیج تك قان تؤکن دیر؟
تیمور هلــه کوره کــن دیر، چنگیــز جانین، آلان دنیا.

یامان قـورقـو! ییغیلایدین ! طوفانــلار دا بوغــولایدین!
نـولیـدی بیـر داغیلایدیــن، بیــزی درده سالان دنیــا.*

چاتیب، سندن کؤچن کئچدی اجل جامین، ایچه‌ن کئچدی،
اولان‌اولدی، کئچن کئچدی، نــه ایستیردین اولان دنیا.

بوغلایدیــن، دوغــان یئرده، دوغوب خلقی بوغان یئرده،
اوغول نعشین اوغان یئرده، آنــا زولفــون یولان دنیــا.

* این چند بند، قدیمی بود که از مرحوم مادرم شنفته بودم که فقط بند اول و یك مصرع از آن بازمانده بود که در پرانتز قرار دادم چون خیلی حساس بود، حیفم آمــد ناقص باشد و بخیال خــودم تکمیل کردم (الفضل للمتقدم) [قید در آخر متن بخط شهریار] ح.م.— .

قازانیب، هی تالانیب سان،
ازلـدن چالخـالانیب سان،
قالانیب هـی جالانیب سان،
یئنـه ده چالخـالان دنیـا!

ننه قارنی، ایلک بئشیگون،
نه ایچه رین، نـه ائشیگون،
قبرستانلیـق، سون دئشیگون،
قـارانلیق بیـر دالان دنیـا.

سنـی بـایقوشلار آلقشلار،
دولان عقلـه، سنی بوشلار
ده‌لـی، ویرانه‌نی خوشلار،
ایچـی بوشلا، دولان دنیـا.

سنه قارونـلار آلانـدی،
باتیب ظلماتـه قویلانـدی،
قیزیلدان تلـلـی قاللانـدی،
اولـوب تلـلی تـالان دنیـا

اوجاق ایکن سؤنونموشسن،
نه پیس قاری ننه ایمش سن،
چاناق ایکن چؤنونموشسن،
ناغیل! یـالان! پـالان دنیـا.

گؤزومون یاشلاری*

یـار هـر یئره منن گئتدی　　اجـل گلجـك، اونـان گئتدی
دایـان، گلیم یـولا سـالیـم　　خوش گونومده سنن گئتدی

***

خزان گلدی گـول آپـاردی　　بیر گـوزه‌ل بولبول آپاردی
یانمیشدیم من، کول اولموشدوم　　یئل‌ده گلدی، کول آپاردی

***

أوره گیمین همدمی ایـدین　　هر سریمین محـرمی ایـدین
ئوزون یـارا اولـمامیشکن　　هـر یـارانین مرهمی ایدین

***

ائلیم گئتدی، ئولوم قالدی　　آلاولاندیـم ، کـولوم قالدی
اوچوردی بولبولوم باغـدان　　دئیه‌یـدی بیر گـولوم قـالدی

***

* بوقـو شمالارکی اولدوز لار یلان مشخص اولـوب هر بؤلومی بیروزنده دیرکی استاد شهریار آذربایجانین افتخاری و موسیقی عالمی نین گؤر-کملی خادمی « ابوالحسن خـان اقبال آذر» یـن ئولومی مناسبتیله سویله-میشدیلر.

اوزوگـوم قاشسیز قـالـدی چمنیم قـوش‌سیز قـالـدی
آی آمـان « اقبال » گئتـدی عشق تاجی بـاش‌سیز قـالدی

***

یـاری کاش گـور مییـدیـم گونی خـوش گور مییدیم
گـدیدیــــــم اونان بـیلـه یـرین بـوش گـور مییدیم

***

(ناوار)یـن کیسین تـوتدوق اقبـالین سسیـن توتــدوق
نـاواردا طـوی تـوتمامیـش اقبالـین یـاسیـن توتـدوق

***

یـوکومـی چـاتیم مـن‌ده قـوی گـئدیـم ایتیـم من‌ده
«اقبال» تك آتام ئـولوب قـالمیـشام یئتـیم من‌ده

***

گـول بـوداغی دولـمیایـدی دولوردی دا سو لمیایـــــدی
یا بن‌آدم ئــــولمیه یـدی یـا تکیندن اولمیایــــدی

***

سنله گئتدی خـوش حیاتیم آتمیش‌ایللیك خاطــــراتیم
سانکی آغزیمدا داد ئولدی زهریمیش قندیـم ـ نـابـاتیم

***

اوزدوم ال بیر نازلی یاردان بیرگون‌اوزلی گـول عذاردان
ایله بیر پارلاق جواهــــر بیر ده دوغماز روزگـار دان

***

ایله سس ، ایله مناجـــــات ایلـــــه تسخیـر سـمـاوات
ایله تـوفیق لـــــه دوران بیر ده هیهات، بیرده هیهات!

***

باخدیـــــم قـلم قـاشینا یـــــازدیـم قبیـر داشـینا
سندن سورا کــــول اولسون بـــــو دنیا نین بـــــاشینا

باجیم اوغلی «بهروز»ین بایاتیلاری

اجل کسدی یانیوی
آخـر آلدی جانیوی
قـیرخیوی دوتـان گئجه
اوخـودوم اعـلانیوی

بـاشیوا دولا نمادیـم
بـاشیمی یـولانمادیـم
(خانبا مین) غم‌گو نونده
شریـك ده اولا نمادیم

بو خبر خـوشا گلمز
بـو یاتان هوشا گلمز
زحمتی بـاشا گـلسه
نیسگـیلی بـاشا گلـمز

گؤز آچدی بیر زماندا
کـه هـامـی الامانـدا
نه چکدی قورد الیندن
بـو قـارانلیق دوماندا

ائشیدیـب بیلنمه دیـم
یا سیـوا گـلنمه دیـم
سنله من یازیق بالام
بیر دئییب گو لنمه دیم

او شیرین دیل آشماسی
داد ـ دوزلی دانیشماسی
نه قوشایمیش، قوشومون
قونماسیله ، اوشماسی

سئل گلر دیوار ییخا
غم گلر اورك سیخا
ائو ییخان جوان داغی
اولور که یاددان چیخا؟

یاس گرك قره گئیه
یاسلیلار خینو یئیه
با جیلار باشین یولا
قارداش وای دئیه ـ دئیه

یاس گلی ، غم یئدیردی
سازگلی، سؤز دئدیردی
قاباقجا بیز گئدیدیك
نیه (بهروز) گئدیردی؟

یاز گلەر عبیر وئرسین
قیش گلەر قبیر وئرسین
جوانا قبیر وئرەن
قوجایا صبیر وئرسین

قور تاریب محرمین
قویلادی آخر غمین
قویدی، بیز قالا نلارا
دنیانین جهنمیـــــن

بی کسه،کس وئرن یوخ
سسینه، سس وئرن یوخ
فرمانلار هامی « آتش »
بیر«آتش‌بس» وئرن یوخ
اورك که خوش اولماسین
دنیا دا کاش اولماسین
آنا جان، اوغول یئری
بوشدیسا، بوش‌اولماسین

سعادت، سعید لره — لعنت ده یزید لره
(بهروز) دا شهید اولدی — قوشو لدی شهید لره

پوزولار بو نظام لار — گله جکلر امام لار
شهید لر دوراجاقلار — آلینار انتقام لار

دکتر جاوید ده گئتدی

دنیا عوض ـ دگیشدی
هیوا وئرن نار آلی

آمّا منیم قلبیمده
گنیسن یئرین دار آلی

دکتر جاوید ده گئتدی
یارالیام ، یارالی

قوجا ، اجل مالیدیر
کهنه‌نی سیمسار آلی

ساری چکیرتگه گلسه
سئل قاباغین سار آلی

آما اجل قاباغین
نه بئل ، نه بئلدار آلی

یای جان آلا بیلمه سه
قیش گلی چارچار آلی

یوخدان که بیرزادچیخماز
بهشتی ده وار آلی

سن واری ایثار ائله
دارلیقی ایثار آلی

شهید اول یار یولوندا
شهید اولان یار آلی

آلله یولوندان چیخان
نوری ساتار ، نار آلی

ایمان اولسا ، آللاهین
دیلیندن ایلقار آلی

من نه اوردا ، نه بوردا
هیچ بیلمیرم هارالی

بلبل چهچه آلاندا
قارقادا قار قار آلی

قارابخت داغاچیخسا
داغین باشین قار آلی

تبریز ــ دیماه ۶۵

او شاقـلار دیل آچاندا آغـاجـلار [اوشاقلار] گـل آچـاندا
گوزیـن بیر ایشیقلانسین سازیـن بیر عاشیقلانسین

***

بیر اوغلان ، بیر قیز گـوردین بیر آی ، بیر اولدوز گوردین
عشقین بیـر یـادا گلسین آغـزیـن بیر دادا گلسین

***

دئیردیـم ایتـن یـاخشی جـوز کیمی بیتن یاخشی
دنیـانـی دولانـمیشـام هـر یئردن وطـن یاخشی

دریا ائله‌دیم

ترکی بیرچشمه ایسه، من اونی دریا ائله‌دیم،
بیر سویرق معرکه نی محشر کبرا ائله دیم.
بیر ایشیلتیدی سها اولدوزی تك‌گورسنمز،
گوز یاشیملا من اونی عقد ثریا ائله دیم.
امیدیم وار که بودریا هله اقیانوس اولا،
اونا ضامن بو زمینه‌که مهیا ائله دیم.
عرفانا چاتماسا شعر و ادب ابقا اولماز،
من‌ده عرفانه چاتیب، شعریمی ابقا ائله دیم.
ابدیتله یاناشدیم دوغولا حافظه تای،
شیرازین شاهچراغین تبریزه اهدا ائله دیم.
ترکی‌نین جانینی آلمیشدی حیاسیز طاغوت،
من حیات آلدیم اونا، حق ایچون احیا ائله دیم.
(فیض روح‌القدس) اولدی مددیم حافظ تك،
من‌ده حافظ‌کیمی اعجاز مسیحا ائله دیم.
قمه قداره‌لر آغزیندا دیل اولمیشدی سوگوش،
من سه وینج ائتدیم اونی، خنجری خرما ائله دیم.

ایندی‌گویلرده گوزل صفله صفا ایله گزیر،
منجلابلاردا اوزن اردگی دورنا ائله دیم.
باخ‌که (حیدربابا) افسانه تك اولموش بیرقاف،
من کیچیك بیر داغی سرمنزل عنقا ائله دیم.
بوردا (روشن‌ضمیرین) ده هنرین یاد ائده‌لیم،
من اونون‌دا قلمین طوطی‌گویا ائله دیم.
نه تك ایراندا منیم ولوله سالمیش قلمیم،
باخ‌که ترکیه‌ده، قافقازدا نه غوغا ائله‌دیم.
باخ‌که تهراندا نه فرزانه‌لر اولموش واله،
باخ‌که تبریزده نه شاعرلری شیدا ائله دیم.
هم (سهندیه) سهندین داغین ائتدی باش اوجا،
هم من ئوز قارداشیمین حقینی ایفا ائله دیم.
آجی دیللرده شیرین ترکی اولوردی حنظل،
من شیرین دیللره قاتدیم اونی حلوا ائله دیم.
هرنه قالمیشدی‌ کئچنلردن اونا بال پتگی،
اریدیب موملو بالین شهد مصفا ائله دیم.
ترکی، واللاه، آنالار اوخشاغی، لایلای دیلی دیر،
دردیمی من بو دوا ایله مداوا ائله دیم.
شهریار، حیف ساووخدیر بو دگیرمان هله‌ده،
دارتماغا یوخدی دنی، من‌ده مدارا ائله دیم.

علاوەلر

شهریارا مکتوب

بیر الیمده قلم بیر الده کاغذ،
خیالیم بویلانیر دامدان ـ دیواردان.
باشیمدا یارباغین گزملك هاواسی،
قاپیلار باغلی‌دی، یول تاپیم هاردان؟

حصارین دالیندا، کؤنول وئردیگیم،
اویار، بیر باغ سالیب سویی بولولدن.
هیواسی کهربا، ناری یاقوت دان،
طاغی فیروزه‌دن، دیواری گولدن.

ماوی ایوانیندا، ساز چالیر زهره،
بورجوندا یای چکیب، دایانیب کیوان.
لایقی‌وار گیره‌م قصرینه منده؟
قیللی پاپاغیم لان، قیریخ سازیملان؟

او، بو احتشاملا، بو طمطراقلا،
قاپوسنین اوزومه آچمازسا نه‌وار؟
شاهلا رعیتین صحبتی‌توتماز،
من بیر اوبالی‌یم، او دیر «شهریار».

گرك رخصت آلام، حیدربابادان،
یوخ جوابی، بلکه منه وئرمه‌سین.
بیرده شهریاردان فرمانیم واردیر،
«شاعربیر ـ بیرینی اولور گؤرمه سین؟».

یوخ... من‌ده سهندم، باشیم او جادیر،
ایچیمده سؤنمه‌ین عشق آتشی‌وار.
منده صفاسی‌وار گوللو باهارین،
باشیمی دوتسادا، قارا بولود لار.

بیر الیمده اود وار، بیر الیمده سو،
بیر اوزوم قاراقیش، بیری باهاردیر.
دوستا ـ ایستکلی‌یه، ایستی قوینوم وار،
دوشمانا باخیشیم شاختادیر، قاردیر.

لاله لی، چیچك لی چمن لریمده،
گلیب یورد سالسادا چوبان ـ چولوقلار.

یالواررام صفامدان اوز دؤندرمه‌سین،
شهریارا لایق، شاه یوردوم‌دا وار.

کونلوم هاواسی‌له قول ـ قاناد آچیر،
قاف قالاسین آشماق دئیه، اوجالیر.
قالخدیقجا بوی آتیر، داش ـ دیوارلارا،
آلیجی طرلانیم، یورولور قالیر.

دیوارلار! دیوارلار! پولاد اولسازدا،
آلماس موشار اوللام، کسیب بیچه‌ره‌م.
کولونگون بورج آللام فرهاد بابامین،
بیستون اولسازدا، چاپیب کئچه‌ره‌م.

دیوارلار! دیوارلار! یول وئرین کئچیم،
وولقانام، نفسیم طوفان قوپارار.
«بولود» ام، ساللانسا، قاشیم ـ قاباغیم،
آغلارام عالمی سئللر آپارار.

ایچیمده بو غولور، دادیم، فریادیم،
هاییمانه دیوار های وئریر، نه یار.
نه داشدان سس چیخیر، نه ده قارداشدان،
سانکی بوشلوقلاردا ایتیر دالغالار!

بلکه‌ده خیالدیر منی سارسیدان،
یاداکی، سحردیر یاردان آییران.
دئییرلر: «دلبریم بولول قصرینده،
داردادیر، آسیلیب تپه ساچیندان».

سهندی قورخوتماز نه سرای، نه سحر،
محبت دئییلن، بیر افسونی‌وار.
هم اسم اعظم دیر، هم اسم شب دیر،
باغلی قاپیلاری، اوزونه آچار.

آچیلون! آچیلون! باغلی قاپیلار،
محبت نامنه، ایستك نامنه.
اری‌یین، تؤکولون دمیر قیفیلار!
کؤنول خاطرینه، اوره‌ك نامنه.

سانکی طوفان قوپور، گؤی گورولداییر،
بولودلار چاخناشیر، شیمشکلر شاخیر.
اود ـ آلاو، اله‌نیر یئرین اوزونه،
ده‌میر دروازه‌لر، سو اولوب آخیر.

گلیر قولاغیما اینیلتی‌لری،
«بوردا بیر شئر داردا قالیب باغیریر».

دوغرودواندا من بیر مروت سیزم،
قارداشیم داردا دیر، منی چاغیریر.

چیکیلین! چیکیلین! یول وئرین کئچیم،
اوره‌گیم آلیشیب، آلاوساچارام.
شهریار بوینونا زنجیروورالار؟!
چئینه‌رم،گه میررم، دارتیب آچارام.

ایشله ییر قولوما دەمیر، پخله‌لر،
زنجیر قینجیق دیریر، سانجیر اتیمی.
جان قارداش! هله‌لیك باغیشلا منی،
دئیه‌سن اونوتدوم، اسارتیمی.

عزیز شهریاریم! منی باغیشلا،
اینجیمه، داریلما، فکرون هاردادیر.
مروت سیزده‌گیل سنین قارداشین،
آنجاق سنین کیمی اودا، داردا دیر.

ئوزون دئمه‌میسن: «بیزیم اثللرده،
وکیل موکلین خرجینی چکه‌ر؟».
آنا، عشق او جاغی سؤنمه‌سین دئیه،
أوره‌گین اریده‌ر، چیراغاتؤکه‌ر!

هریانی بیلمیرم، بیزیم دیاردا،
هئچ‌ده خیال‌ده‌گیل، دوستلوق، محبت.
آنجاق ایشیق ساچان ایستی‌گونش‌ده،
بعضاً بولوت آلتداگیزله‌نیر البت.

بلکه ده‌نه‌بیلیم، سلطان قارداشیم!
حقیقتده ایشین عیبی بیزده دیر.
همین بو ایلقارین دوشگونویوك بیز،
گوناه یاد دا ده‌گیل، ئوزوموزده دیر.

بیر آووج کلك‌باز، قومار باز ایله،
پاك باز اولموشوق، پاك اودوزموشوق.
مرد ایکن، نامرده رحم ایله میشیك،
ایندی نامردلره محتاج اولموشوق.

دولتلی یه ساخسی لازم اولاندا،
ووروب سیندیرمیشیق ئوزکوزه میزی.
چخیدیغمیز قینی بگنمه میشیك،
بیزائلی آتمیشوق، ائل آتیب‌بیزی.

ائلیمیزه نه‌گون آغلامیشیق‌بیز،
باغین شاختا ووروب بوستانی یانیب.

ائل بیزه نیله‌سین، نه‌گون آغلاسین؟
آغزی قیفیللانیب، دیلی باغلانیب.

ایندی اولان اولوب، کئچنلر، کئچیب،
جالانان‌سو، بیرده کوزه‌یه دولماز!
دالدان آتیلان داش توپوغاده گر،
گؤزیاشی تؤکمك‌له، یاراساغالماز!

بوگون من سهندم، سن شهریارسان،
گل‌باشین اوجالداق قوجا تبریزین.
بیرکره یادلارین داشینی، آتاق،
چکك قایغی سینی، ئوز ائلیمیزین.

شاعریم، دنیانی نئجه‌گؤرورسن؟
دوزیئیب، دوزقابین سیدیرانلار وار.
قدیربیلن یارا، جان قوربان ایله
قدیر بیلمینه حییف دیرایلقار.

ئوزگه چیراغینا یاغ اولماق بسدیر،
دوغما ائللریمیز قارانلیقدا دیر.
یانیب یاندیرمایاق یادین اوجاغین،
ائویمیز سویوق‌دیر، قیش‌دیر، شاختادیر.

دئمیرم یانمیاق، آلاولانمیاق،
یانماسین، نیلەسین یازیق پروانه؟
یانمیاق وفاسیز یارین اودونا،
یاناق ائلیمیزه، یاناق‌وطنه!

وفاسیز گوللرین اوستوندن اوچاق،
قوناق صدا قتلی‌ائل قوجاغینا.
سئونمز عشقمیزدن بیر پیوند سالاق،
ائلین شاختا وورموش، گول بوداغینا.

بیریئرده قالماقداق داریلدوق، ئولدوق،
دوغما یوردوموزو دولاناق، گزەك،
ائل ایله آغلیاق، ائل ایله گولەك،
اینجی‌میزی وطن ساپینا دوزەك.

او گؤزل شهرده، عزیز دیاردا،
شاعری جوشدوران صحنه‌لر چوخ‌وار.
نیسگیل‌لری چوخدیر دردلی تبریزین،
بیری‌سن ئوزونسن، عزیز شهریار!

هله‌لیك کیچیك بیر داملا اولساق‌دا،
سوزولك، دوزولك، داماق، گؤل‌اولاق.

بیزده باشمیزی قاتاق باشلارا،
قاریشاق سولارا، آخارسئل اولاق.

دەرەلری کئچك، دنیزه چاتاق،
شیلتاق دالغالارا، دؤنك کوکرەیك
ایستی گونش ایله قول ــ بویون اولاق،
قزیناق، ترلەیك، بولودا دؤنەك.

اوچاق اوقوراخلیق، پوزغون دیارا،
سوسوزوندان دیلی چیخان داغلارا.
ییەسیز، قایغی‌سیز، یازسیز، باهارسیز،
چیچك‌سیز، یارپاق‌سیز، بارسیز باغلارا.

شاختالار، طوفانلار، سرین کولك‌لر،
اسسین أوستوموزه بوم‌ــ بوز، بوزاراق.
آغیناق، آغنایاق اوجا داغلاردان،
دانقاز قایالاری دیبدن قوپاراق.

چایلارا سد ووراق، دەرەلر دولسون،
داشقین آخان سولار، هدر آخماسین.
یاشارسین قوروموش کوللارین کؤکی،
زمی‌لر سوسوزدان گؤیه باخماسین.

«سهند» ده گول آچسین «حیدربابا»دا،
اُوزه‌ریننده چادیر قورسون «شهریار».
باخاق چیچکله‌نن یوردا شعر یازاق،
شاعرده بختیار، شعرده بختیار!

کسك دنیا میزدان کینه‌نین کؤکون،
عشقدن بیریئنی قورولوش قوراق.
وئرك شیمشکلرله قاناد ـ قانادا،
گئدك اولدوزلارا، گونشه قوناق.

شاعریم! سؤزومو غربته سالما،
قولاق آس، دنیاداگؤز بیرنه سس‌دیر؟!
باغریوی سیخماسین بوهای ـ هارایلار،
قیریلان زنجیردیر، سینان قفس دیر!

۱۳۴۶/۱۱/۲۱

محمد راحیم

شهریارا آچیق مکتوب

یئنه جوشدی طبعیم، منه ساز وئرین
قیشلا یوخدیر ایشیم، منه یاز وئرین
آیاغی آلتینا، شهریاریمین
سالماق ایچون، قالی، پای انداز وئرین

وقارلی داغ کیمی، باشی قاردایام
طرلانام اوچموشام،سانما داردایام
من سنه حسرتم، خیلی زمان دیر
گؤزلریم یول چکیر، انتظاردایام

أیشیق افق‌لرده، سرحددن گلیر
فرح شاد مژده‌دن، خبردن گلیر
وطن سعادتی، مردانه لیکدن
سعادتدن گلیر، هنردن گلیر

داغلار حسرت چکیر بیاض قار ایچون
باغلار بویون بورور، شیرین نار ایچون
منیم سه بورنومون اوجی گؤینه‌ییر
تبریزلی قارداشیم، شهریار ایچون

تبریزین یوللاری داراق ـ داراق دی
تبریزین اطرافی، باغچادی، باغ دی
ئویونور تبریزکی، اوغلی شهریار
اونون شهرتینی اوجالداجاق دی

تبریزین یوللاری، دولان ـ دولان دی
صداقت دنیادا، آنجاق قالاندی
وصال حسرتی‌له چیرپینیر کؤنول
باشقا سؤز افسانه، قوری، یالاندی

ازل مایاسیدیر، سودا خلقتین
عشقدیر چیراغی ابدیتین
ایتیرمه اومودون، ای انسان اوغلی!
وصالدیر آخیری، هجرین ـ فرقتین

حقیقت آرا، گز، افسانه‌لرده
زنجیر زینت اولور، دیوانه‌لرده

آلیشیب یانماغی، مندن ئویره‌نیب
شمعه یانان، بوتون پروانه‌لرده

عدالت چیراغی سؤنمه سین گرک
حق بایراغی یئره ییئمه سین گرک
سیز، ای ظلم ائتمگه عادت ائدنلر
أورك سوییوق داشا دؤنمه سین گرك!

عومورغملی کئچه‌ر، دل‌شاد اولماسا
شیرین قان آغلایار، فرهاد اولماسا
سیندیرسین قلمی صنعتکار گرک
فکرینی یازماغا آزاد اولماسا

دویموشام نشئه‌نین، شعرین دادینی
دنیا غملی سینی، دنیا شادینی
ئوزون او شاعرکی خلقه حصر ائدر
تمیز الهامینی، استعدادینی

تبریزده آز قوناق قالمیشام من
آزدا اوندان الهام آلمیشام من
حییف شهریارلا چیخیب سئیرانا
آیلی گئجه لره، دالمیشام من

دنیادا، مردلره چاتماق گوزل دی
گول ایچره، چمنده یاتماق گؤزل دی
گؤزل دی، دوست ـ دوستا، یار ـ یارا یئتسه
فراقین داشینی آتماق گؤزل دی

تبریز باغلاریندا نوع ـ نوع اوزوم وار
تبریز اوزوموندە منیم گؤروم وار
باکی‌نین باغلاری، حسرت‌دیر سنه
دئییرکی: اوغلوما چوخلی سؤزوم وار

قارداشیم! خزرین ساحلینه گل!
عاشیغام، او طوطی بال دیلینه گل!
دئمیرم اوزاغا، غریب ئولکه‌یه
ئوز دوغمایوردینا، ئوز ائلینه‌گل

عدالت دنیادا گرك وار اولسون
حکمی هرطرفده برقرار اولسون
ایسته‌رم شرفلی بیر مجلس قورام
سفره مین باشیندا «شهریار» اولسون

ای فلك بوهجران، بو فرقت نه‌دی؟
چکدیردیگین ظولوم، بو محنت نه‌دی؟

نه ایچون گؤروشه قلم چکمیسن؟
دویماییرسان وصال، محبت نه‌دی؟

جهاندا نه کدر، نه ده غم اولسون
شادلیق مجلسینده، دوستلار جم اولسون
دولتی نیله‌ییر، اصیل صنعتکار
تکی بیر آغ کاغیذ، بیرقلم اولسون

من یئنه آرازین قیراغینداییام
عزیز قارداشیمین سوراغینداییام
بو یاندا، اویاندا اولسام نه فرقی؟
من دوغما آنامین قوجاغینداییام

بؤیوك سعادت دی، مراداینتمك
یاشیل چمن‌لرده گؤی کیمی بیتمك
ان بؤیوك شرافت، شاندی دنیادا
وطن توپراغینی ترنم ائتمك

بالدان شیرین کئچر روزگاریم منیم
هئچ خزان بیلمه‌ییر باهاریم منیم
اگر گؤروشمه‌سم شهریار ایله
اود دوتوب آلیشار مزاریم منیم

ایندی پیك عصریدی، کمان نه لازم
گونش عاشیغلی‌یم، دومان نه لازم
انسانین نصیبی وصال اولماسا
فرقت نیه‌گرك، هجران نه لازم!

گؤزل دیر یوردومون باغچاسی، باغی
جواهردیر اونون داشی ــ توپراغی
وطن وقاری‌نین بیر مثالی دیر
شاه داغی، محتشم ساوالان داغی

یئنه هاوالانیت، طرلان خیالیم
وطن توپراغیندان قوی الهام آلیم
باخسین یا شهریار قیز قالاسیندان
یا ارکدن، تبریزه من نظر سالیم

ترك ائتسین انسانی کدر بوسبوتون
بشر نصیبی‌دی، وصال، طوی، دوگون
حرمتیم وار سنه «حیدربابا»نی
ثوز آنا دیلینده یازدیغین ایچون

آلماییر، آلماسین، ده‌نی‌لر سایا
یوردومون شهرتی، چاتاجاق آیا

یئتیر سلامیمی قارداش منیم‌ده
ساوالان داغینا، حیدربابایا

گز ـ دولان ائللری دیار ـ دیار گل
سنه بو توپراغین حرمتی وار، گل
گؤزله‌ییر یولونی شیروان، قاراباغ
(گؤی‌گؤله) گئتمگه، آشهریار گل

دؤیوشده برکیده‌ك بدنیمیزی
سئوه‌ك چؤلوموزی، چمن میزی
سن قوجا تبریزدن، من‌ده باکی‌دان
ئوتك یوردوموزی، وطن میزی

قیش کؤچوب گئدنده ایلك باهار گلیر
پاییز یاغیشی‌نین دالی قار گلیر
داریخما، ای‌کونول، وقت اولور البت
دوغما باکی‌سینا شهریار گلیر

امیدله هرزمان یاشادین ئوزون
یوللاردا حسرتله قالماسین گؤزون
گؤندر بو شعرینی قوجا تبریزه
شهریار بیلیرکی، حکمی‌وار سؤزون

محمد راحیم

قارداشیم شهریارا ایکینجی مکتوب

ائشیدیب سسینی عزیز شهریار
نه‌قده‌ر سؤیندی بو دوغمادیار
بیرده قبول ائله اودلار یوردوندان
سنه چوخلی ـ چوخلی سلامیمزوار

نه اولار أوزونو گؤره بیلئیدیم
چیچکلردن چلنگ هؤره بیلئیدیم
خزر ساحلی‌نین محبتینی
سنه بوسه‌لرله‌وئره بیلئیدیم

خوش نغمه‌لر ایچون جوره سازیندان
بولبول شوراگلسین خوش‌آوازیندان
ایسته‌رم دره‌سن، سعادت گولو
حیات باغجاسیندان امل یازیندان

باهارداگول دەرکی عطیرلی اولسون
رنگی الوان، ئوزوچتیرلی اولسون
یاشادار شاعری خلق محبتی
اوگرگث هرزمان خاطیرلی اولسون

جان قوربان وطنه، جان قوربان ائله
اونون شوقیله من گلیرم دیله
وطن گولزارینا چیخان، آبولبول!
منیم عشقیمی ئوت بیرقیزیل گوله

دئمیرم منه سیز بیرباغ گؤندەرین
بیرجه یاشیل بوداق، یارپاق گؤنده رین
تبریزدن بویانا گلەن تاپیلسا
منه بیرجه آووج تورپاغ گؤندەرین

قوربانلار کسەرم، باکی‌یه گلسن
نانەتك اسەرم، باکی‌یه گلسن
جارچکیب عالمه خبر وئرەرم
بونا تلەسەرم، باکی‌یه گلسن

دیلینه خورباخان، بیر دربدر دیر
نیتی معناسیز، فکری هدر دیر

آذری دیلینده یازدیغین ایچون
سنه محبتیم، دریا قده‌ر دیر

دئمه‌کی شاعرین مطلبی یوخدیر
بوسؤزو آچماغین سببی یوخدیر
تبریزین نه ایچون، آگاه ایله‌یین-
ئوز آنادیلینده مکتبی یوخدیر؟

یاغی بیلمه‌ییرمی ئوز دیاریم وار
ئوز دیلیم، ئوز حکموم، اختیاریم وار
دیللرین ازبری، دنیا وقاری
نظامیم - فضولوم - شهریاریم وار

سازدا ده‌رین فیکیر، معنا یاراداق
گؤنولده صاف امل سودا یاراداق
سیزای یئر اوزونون صاف انسانلاری
قان - قاراداں اوزاق، دنیا یاراداق

شهریار چال یئنه سؤزون تارینی
ائللر اوزون زامان دادسین بارینی
بختیار دئییرلر اوشاعره‌کی-
یازیر وطنی‌نین آرزولارینی

صنعتی آنلایان بیلیر من کیمم
صدفلی سازداکی اینجه بیرسیمم
خزر ساحلینده گلدیم دنیایا
شهریار قارداشی ممد راحیمم

معنوی بال ـ شکر ـ نابات ایسته‌رم
محبت آدینا سوقات ایسته‌رم
من انسانلار ایچون، محنتدن اوزاق
نووراغی پوزولماز حیات ایسته‌رم

شهریار! بیرده قوی سنه جان دئییم
ائل ایچون یانمیسان، یئنه، یان دئییم
احتشاملادایان، خلقه آرخا اول
من سنه ایکینجی ساوالان دئییم

سلیمان رستم

شاعر قارداشیم شهریارا مکتوب

قوی سویله‌ییم أوره گمین سؤزونـی
بیر کـره ده گؤرمه میشم أوزونی
نگـرانـام یئتیـر منـه ئـوزونـی
محبتیـن بـاغریمدا دیـر شهریـار
منیم أورك آغـریمدادیـر شهریار

کیم دئییرکی آد ـ سانیمیز آیری دی
نـه آدیمیـز، نه سانیمز آیـری دی
نه قـانیمز، نـه جـانیمز آیری دی
أورك بیر دیر، بدن بیر دیر شهریار
وطن بیر دیر، وطن بیر دیـر شهریار

هاوا لاری گؤزل ایمیش بـو یازین
آراز أوسته‌ن چـاتدی منـه آوازین
یـاری جـانیم، بوتایندا آرازیـن
یـاری جانیم، یانیندا دیر شهریـار
شعرین، سؤزون عطیر دادیر شهریار

هر جانلی دان، سنه بوجان یاخین دیر
اوزاق‌ده‌گیل یول،کی یامان یاخین‌دیر

قاشلا، گؤزون آراسیندان باخین دیر
دئمه عومـور خزانسیز دیر شهریـار
اجل، یـامان آمانسیز دیـر شهریار

پئشیک ده کی قوش یوخولو کؤرپه لر
دود اخلاری سود قـوخولو کؤرپه لر
بابالاری داغدان اولـو، کؤرپه لـر
بیزی عـوض ائـده جکلر شهریار
یـولـومـوزلا گـئده جـکلرشهریار

هجران اودی سینه میزی یاخدی، گل!
سندن ئوتری، أوره گمیز آخدی، گل!
ایسته ییرسن، انجیر ـ أوزوم واخدی گل!
مجلس لرده، باشدا اوتور شهریـار
قلبیمده کـی آرزوم بودیر شهریـار

گل باکی یه، باغیم، باغچام گـولنده
بیرجـه آووج تـورپاق گتیر، گلنده
دوستلار قاتسین توپراقیمـا ئولنده
بلکه اونـدا کامه چـاتـام شهریـار
سون منزلـده راحت یاتام شهریار

سلیمان رستمین مکتوبی

حقیم دئیه ائللر قالخیب آیاغا
سسین گلمیر، آی شهریار، هارداسان؟
آییل باری گولله‌لرین سسینه
ملتینین مین دردی‌وار، هارداسان؟

من اوزاقدن گورورم او دهشتی
سن یاخیندان گور مورسنمی وحشتی
میدندا تك قویماز اولاد ملتی
دی، هارداسان، ای صنعتکار، هارداسان؟

آلقیشلاردیم بیر زمان هر کلمه‌نی
سبب ندیر، ائشیتمیرم نغمه‌نی؟
گور هاچاندیر، گور هاچاندیر من سنی
آختاریرام دیار ـ دیار، هارداسان؟

اود توتاراق آتیشاردین شعر ینله
عدالتدن دانیشاردین شعرینله

آغ گونلرچین چالیشاردین شعرینله
میدانلاردا آخیر قانلار، هارداسان؟

یا غدیرماسان لعنتینی جلادا
بیلدیرمه‌سن قدرتینی جلادا
گوسترمه‌سن غیرتینی جلادا
اتمز سنه ائل اعتبار، هارداسان؟

غم یئلکه‌نیم دنیز ده‌دیر هاچاندیر
یاری جانیم تبریزده‌دیر هاچاندیر
تبریزده‌دیر او، سیزده‌دیر هاچاندیر
سن هارداسان، ای نغمه‌کار، هارداسان؟

ئوز آندینی چیخارما گل یادیندان
آتش یاغدیر اورگینین اودوندان
شاعرکیمی، وطن، ملت آدیندان
وار سسیمله چکیرم جار، هارداسان؟

چیخ‌دا بوگون، بودم، ئوزوم بوردایام
ائللر بیلیر اورگیمله هاردایام
سلیمانام، سؤز اوردوملا اوردایام
بس‌سن ئوزون، ای‌شهریار، هارداسان؟

نوامبر ۱۹۶۸
آبان ۱۳۵۷
سلیمان رستم

ا. حسرت

شهریارا اتحاف

گولوم سنسن، باغیم‌سنسن، گلستانیم بهاریم‌سان
اگر بیرقوش اولارسام من، خزانسیز لاله‌زاریم‌سان
منه مریم، منه‌عیسی، منه تورات، منه قرآن
سنین عشقینده صنعانم، منیم نازلی خوماریم‌سان
دیلیم، آغزیم، سؤزوم سنسن، گلوم، قلبیم، گؤزوم‌سنسن
منیم جانیم، ئوزوم سنسن منیم صبر وقراریم‌سان
منیم دردیم، منیم‌چاره‌م، هلال ابرولی مه‌پاره‌م
کدر سندن، سئوینج‌سندن، نشاطیم‌سان، غباریم‌سان
أوره‌ك هرنه دیله‌ر، سنسن، یگانه بیر دیلك‌سنسن
جوابیم‌سان، سئوالیم‌سان، مقدس بیرشعاریم‌سان
گوجوم، آرخام، یاخین دوستوم، یاخینداندا یاخین‌دوستوم
پولاد عزمیم، اراده‌م‌سن، توکنمز اقتداریم‌سان
منه بیرمی دولی جام‌سان، ایلاهی عالی الهام‌سان
ائلیم ـ طایفام، یئریم ـ یوردوم، شیربن دوغما دیاریم‌سان
محبت‌سن، صداقت‌سن، ملاحت‌سن، سعادت‌سن
خزینه‌م، ثروتیم، واریم، منم‌سن‌هرنه‌واریم‌سان

دوشونجه‌م، آرزیم، امیدیم، خیالیم ان‌بؤیوك فیکریم
منیم سرریم، منیم گیزلین نهانیم، آشکاریم‌سان
منیم گوندوزگونوم سنسن، گئجه آییم سمالاردا
جلالیم، شهرتیم، شانیم، حیاتیم، افتخاریم‌سان
منه شیرین، منه لیلی، منیم زهره‌م، زلیخام‌سان
منیم اصلیم، منیم فخریم غروریم‌سان، وقاریم‌سان
منیم نغمه‌م، منیم سازیم، سازیمدا ان لطیف تئلسن
منه ان دادلی بیر مجلس، او مجلسده نگاریم‌سان
یئریم زندان، ئوزوم محبوس، منی بیر یوخلیان سنسن
گئجه طوفانلی دریاده، ایشقلی بیر کناریم‌سان
نه اولسون غم قوشون چکمیش، دوتوب اطرافیمی دشمن
باشی داغلار قده ریوکسك اوچولماز بیر حصاریم‌سان
قاشین طاقی منه معبد، او رعنا قامتین مقصد
قیامتلر، قیام ائتسه، منیم پروردگاریم سان
منیم عالی مقامیم‌سان، منیم عالی مرامیم‌سان
حیاتدا هر نه ایسترسم سؤینجی انتظاریم‌سان
سنی قلبیم له من سئودیم، او نی چیرپیندیران سنسن
دئمك کی وارلیغیم سنسن أورکده شاه داماریم‌سان
عزیزیم! بیردانام! اینجیم، ظریفیم! اینجه دلداریم!
بو، یوز بیر سؤزله بیر سؤزوارکی یعنی شهریاریم‌سان!

حکیمه بلوری

کونول بولانمازایمیش اعتبار اولان یــرده،
قیشین نه عالمی وارمش بهار اولان یــرده.
رقیب‌دن نه‌کوسوب،سن نه‌اینجی، ای‌قلبیم،
رقیب نیله جـك یــار ، یــار اولان یرده .
محبتین أوزودور ان شیرین، گوزل نعمت،
ده، بلبله نه گــرگ نــوبهار اولان یــرده ؟
سئویب یاشا، سئوره‌ك ئول، بوبختیارلیق‌در،
ده، غمله‌نرمی کــونول بختیار اولان یرده ؟
اوره‌ك آلیشماساگوزدن،ده،یاش‌چیخارمی‌مگر؟
کیم آغلار، الده، گولوم، اختیاراولان یرده.
تبسمیم‌دوداغیمدان، بیل، اختیارسزاوچوب،
مـن اختیارسزام، ای‌گل ، نگار اولان یرده.
وطن ، وطن دئیه‌رم ، روحیم ایلـه‌یر پرواز،
ده‌گیزلدیـم نجه، درد آشکار اولان یــرده ؟
سوروشدو،سؤیله، کیمین‌حسرتینده‌سن‌شاعر؟
کیمی دئیه‌ردی کونول شهریــار اولان‌یرده؟

ایضاحلار

(راهنمای حیدربابا)

بقلم استاد شهریار

بند۱ حیدربابا- اسم کوه دهکده‌است که دراین‌شعر به‌عنوان مخاطب وشاهد وقایع انتخاب می‌شود.

بند۲ نوروزگلی قارچیچگی- که ترجمه فارسی آنها (گل نوروز) و گل برف می‌شود، اسم دوگل زیبائی است که درآغازبهار اززیر برف و غالباً از شکاف سنگها سر به درمی‌آورند، اولی به رنگ بنفش و به سیمای عروسی است شرمگین؛ دومی به رنگ سفید وبه سیمای عاشقی است شنگول.

بند۸ ۱- میرزاژدر- اسم چاووشی‌بود معروف.

۲- عاشق رستم- اسم خواننده ونوازندهٔ معروفی بود.

بند۹ ۱- شنگل اباد- اسم‌دهکده‌ایست که باغچه‌ها وکوهسار زیبائی دارد.

۲- عاشق آلما- یکنوع سیب آبداری‌است که نیمی سرخ ونیمی زرد است، به اینجهت (سیب عاشق) نام‌گذاری شده.

بند۱۰ قوری گول (برکه خشك)ـ اسم برکهٔ بسیار بزرگ دریاچه‌مانندی است پای گردنهٔ معروف شبلی و کنار جادهٔ تهران که باتجمع قازها و مرغابیهای وحشی گاهی منظرهٔ با شکوهی پیدا می‌کند، چون تابستانها مقدارزیادی آب آن کم شده وعقب می‌زند (برکه‌خشکه) خوانده می‌شود.

بند۱۴ شیخ‌الاسلام ـ واعظ روحانی روشنفکر و آبرومند محل که در جوانی صدای خوبی داشتند و مناجات ایشان در مواقع لزوم در حکم اعلام خبر بود.

بند۱۵ داشلی بولاخ (چشمهٔ سنگی)ـ اسم چشمه‌ایست.

بند۱۶ چوبان قیتر قوزونی (چوبان برگردان گلّه را) ـ اسم یکی از نغمه‌های شیرین محلی بود.

بند۱۷ ۱ـ سولی‌یرین‌دوزی ـ اسم محلی است.
۲ـ بولاغ اوتی ـ اسم گیاه معطری است که در کنار چشمه‌ها سبز شده وروی آب شناوری می‌کند.

بند۱۹ بچه‌های دهستان معمولا غروب که شامشان را خورده و می‌روند توی رختخواب واز بزرگترها می‌خواهند که برایشان نقل وقصه بگویند تا به لالائی افسانه‌های شیرین به‌خواب روند.

بند۲۰ شبهای زمستان کـه باد و بوران رجزخوان، در وپیکرها را به هم می‌کوبد، پیرزنهای دهاتی برای‌بچه‌هاقصهٔ گرگ وبزرا می‌گویند و بچه‌های مسحور گوش فرا می‌دهند که چگونه گرگ می‌آید و شنگول ومنگول وبزه را می‌برد.

بند۲۱ ۱ـ بله ـ که به‌فارسی (لقمه قاضی) گویند: نان را با قاتقی ازقبیل

عسل و کره آلوده و لوله کرده به دست بچه‌ها می‌دهند که مشغول شوند به گاز زدن.

۲ــ ترنگه ــ گویا فارسی هم باشد تصنیف و آهنگهای ضربی را گویند.

بند۲۲ هچی خالا ــ اسم خاص است، گویا مخفف هاجر باشد.

بند۲۳ مــرحوم مشهدی رحیم و مشهدی حاجعلی از ریش سفیــدان با شخصیت ده بودند، لباده پوشیدن مشهدی رحیم خود دلیل بود که خبری هست ــ مشهدی حاجعلی هم مرد قوی و بخوری بــود ولی به درد مردم هم می‌خورد.

بند۲۴ ملك نیازخان ــ ازخوانین محل وسوارکار و تیرانداز قابلی بود.

بند۲۵ ۱ــ درعروسی‌ها یکی ازمراسم این بود: یك دسته فتیله و یك کاسه حنا که علامت روشنی و سرور بــودند، دریك سینی گذاشته و با دست دخترهــا دوره می‌گــرداندند، هریك از مدعوین یك رشته فتیله و مقداری ازحنا برداشته و به جای آنها پولی به فراخورحال خود می‌گذاشتند و آن پولها به عنوان مزد بزك عروس به مشاطه تقدیم می‌شد.

۲ــ یکی دیگــر از مراسم عروسی این بود: موقعی که عروس را سواره می‌آوردند، داماد از پشت بام، سیبی را که قبلا هم ازچند جا تیغش زده‌اند، با قوت تمام به زیرپای عروس پرتاب می‌کرد بطوری که زمین‌خورده وداغون شود، چون سیب علامت سیری بود؛ مفهوم عمل این بود که سیری را ازمیان برداشتیم وهرگزاز یکدیگر سیر نخواهیم شد.

بند۲۶ یار پوز ـ همان پونه فارسی‌است که نغمهٔ(گل پونه نعناع پونه) دروصف اوست، خود پیك بهار واز سبزیهای خوشبو و خوش گوار است، در ذائقهٔ اهل دل مزهٔ خاطرات انگیزی دارد، خاصه که در کنار چشمه سارها بانان وپنیر تازهٔ دهات بخورند.

بند۲۷ درخانه‌های روستائی وسط خانه، روزنهٔئی کارمی گذارند که‌غرض اصلی تهویه وبیرون کردن دودتنوراست ولی‌ضمناً کارهای‌دیگری هم با آن روزنه صورت داده می‌شد:

ازجمله یکی موضوع نامزد بازی است باکیفیت مخصوص خود به طوری‌که دریکی از قطعـات افسانهٔ شب به‌نـام (نامزد بازی دهقان) آن را شرح داده‌ام ودیگری درشبهای عید نوروزموضوع (شال آویزان کردن) است.

به این ترتیب که ازشب چهارشنبه سوری به‌بعد اشخاص به طور ناشناس به پشت بام خانه‌ها رفته وشالهای رنگین خودرا آویزان می کنند یعنی که‌عیدی می‌خواهم. صاحبخانه باید نسبت‌به‌فراست خود حدس بزند که این ناشناس کیست وچیزی به فـراخور حال خود ومتناسب با او به رسم عیدی به‌نوك شال او ببندد. عیدیهای آنوقت بیشترجورابهای پشمی گلدار، دستمالهای ابـریشم، ساز دهنی بچه‌ها، جوجه مرغهای زیبا، تخم مرغهای رنگی، آجیل و شیرینی ـ واز این قبیل بـود. این موضوع بیشتر بـرای تشویق بچه‌ها مخصوصاً دلنوازی کـودکان فقیر ودرعین حال یکی از مراسم مفرح ایام عید بود.

بند۲۸ در آن سال مادر بزرگ من، خانم ننه مرحوم شده بـود و ما هم

نبایستی‌درمراسم عید شرکت بکنیم، ولی‌من‌بچه بودم، باسماجت شالی گرفته و دویدم‌پشت بام‌خانهٔ غلام خاله‌اوغلی همبازی خودم. مرحوم خاله فاطمه مادر غلام‌احساس کرد که من هستم ودرحالی که یك‌جفت جوراب رنگین به‌شال من می‌بست ، به‌یاد مرحومه خانم ننه‌ام که مارا یتیم گذاشته‌بود اشك ازدیدگانش فرو ریخت. آنگاه سیمای ملکوتی یك‌زن روستائی به‌عنوان یك‌تابلوفراموش نشدنی درخاطر من نقش‌بست.

بند۲۹ میرزمد ـ مخفف‌میرزامحمداست. مرحوم‌میرزامحمدازمنسوبین ما ومردی‌کاری‌وغیرتمند بود ـ باغچهٔ خوبی درپای کوه حیدربابا داشت و بمن و رفقایم اجازه داده بودکه در باغچهٔ او همه جور آزادی عمل داشته باشیم. یادش بخیر.

بند۳۱ در آذربایجان معمولاً صبح‌روزچارشنبه‌سوری ازروی آب‌جاری می‌پرند و این سرود عامیانه را هم می‌خوانند:

بخت من بخت سعید بختیم‌بارك‌الله

اغ اللره‌قرمزی‌حنایاخدیم‌بارك‌الله

آتیـل مـاتیـل چرشنـبه

بختیم آچیل چر شنبه

چنانکه در تهران شب‌های چارشنبه‌سوری آتش روشن کرده واز روی آن می‌پرند و می‌گویند:

زردی من از تـو سرخی تـو از من

بند۳۳ کلمهٔ (ول) به‌معنی آلت خرمن‌کوبی است که درخود تبریز آنرا (جرجر) می‌گویند ـ آلتی است که گاو یا الاغ بدوبسته و عمل

خرمنکوبی را انجام می‌دهند.

بند۳۶ یکی از تفریحات بچه‌های ده این بود: نزدیکی‌های غروب که گله از صحرا برمی‌گشت، کره‌خرها را به کناری کشیده و نگه می‌داشتند تا گله فاصله‌ای پیدا کند. آنوقت با استفاده از شتاب کره‌خرها که می‌خواهند خود را به گله برسانند، اسب‌تازی کرده و به‌تقلید چاوشها سروصدائی راه می‌انداختند. بعضاً هم این موضوع با اعتراض صاحبان کره‌ها مواجه شده و به‌اصطلاح حرف از تویش درمی‌آمد که بچه‌ها بایستی محاکمه پس داده و ازخود دفاع کنند.

بند۳۷ شجاع خاله‌اوغلی ـ جوان رشید و رعنائی بود، از سفربادکوبه‌باسله وسوقاتی برگشته بود که با نامزد زیبای خودعروسی کند. (قارمان) را که ساز بدی نیست خوب می‌زد. عصرها پشت بام خانهٔ خود را فرش می‌کردسماور بلندش می‌جوشیدوبا جوانان ده‌بگوبخند وچرچری داشت، متأسفانه سرنوشت او بیك پردهٔ سینمای رقت‌انگیزی تبدیل شد زیرا بیچاره پیش از آنکه داماد شود به مرض حصبه درگذشت و نامزد افسانه‌وش خود را برای کور و کچلها گذاشت.

بند۳۸ ننه‌قز و رخشنده ـ ازمنسوبین وازهمبازیهای بچگی من بودند.

بند۳۹ در ایام عید که صولت سرما شکسته وبچه‌ها گلولهٔ برف بازی را دوست می‌دارند. جوانها هم در سینه آفتابگیر کوه (سرخوردن‌با پارو) را شروع می‌کنند که اسکی‌بازی‌روستائی است مثل پرواز مکیف وفوت وفن مخصوصی هم دارد. چون نشسته انجام می‌گیرد ازاسکی‌بازی فرنگی راحت‌تر وشیرین‌تر است.

بند۴۰ تشی_ یکنوع دوك دستی ساده به‌شکل گوشت‌کوب است با یك چنگك کوچك زن‌های‌روستائی پشم‌های سفیدرا روی زانو انبار کرده وبا (تشی) نخ‌ریسی‌می‌کردند. دراین‌بند شعر آفتاب که در ابرها پیچیده باشد به‌این دوك دستی تشبیه شده.

بند۴۱ زمستانها صبح زود عمه‌ام تنورآتش کرده و پس از خانه‌تکانی دوباره کرسی را علم می‌کرد. مقدمةً هم لازم بود که همه را با دسته جارو ازخانه بیرون کند و این عمل صرفهٔ ما تنبلها نبود، مخصوصاً شوهرعمه‌ام که پیر هم بود خیلی سختش بود از زیر کرسی درآمده ومنزل عوض کند این است که تا می‌توانست پا به‌پا می‌کرد. حالت‌مسامحهٔ او باترسی‌هم که‌از عمه داشت‌وحالت خود عمه که از شدت‌عصبانیت دندانها را بهم می‌فشرد وهمچنین حرف‌هائی که درآن حین رد وبدل می‌شد خیلی بامزه بود.

بند۴۳ ورزغان ـ اسم دهی‌است که میوه‌اش آن‌وقتها فراوان و به‌دهات دیگر برای فروش‌حمل می‌شد، صدای گلابی‌فروش که‌ازورزغان می‌آمد ازنواهای شادی‌بخش بچه‌ها بود. خاصه که معاملات هم موضوع مبادله بود وپول نقد لازم نداشت و هرکس می‌توانست بادادن یك‌مشت‌گندم یا جو مقداری‌گلابی بخورد.

بند۴۴ میرزا تاغی_ میرزا تقی‌باقرزاده پسرعمه من است که دریك‌شب زمستان باهم رفتیم‌رودخانه وماه‌را درآب تماشامی‌کردیم که مثل آدم غریق دست وپا می‌زد.

ذوق شاعری من گل کرده بود که یکدفعه دیدم آن طرف رودخانه پای‌کوه در تاریکی باغچه‌ها دوشعلهٔ‌آتش برق می‌زند، پسر عمه

گفت: آی گرگ! چرت من پاره‌شد برگشته پارا گذاشتیم به‌فرار، مقداری از راه هم سربالائی بود، پاهای خـود را که از وحشت سست شده بود به‌زحمت می‌کشیدیم تا با تن‌لرزان ورنگ‌پریده رسیدیم منزل. آن‌شب زیـر لحاف کرسی‌هم تا مدتی تن من می‌لرزید.

بند۴۶ **منصورخان وفائیان**ـ فعلا ساکن تهـران و از فرزندان وفادار دهکده است، چندسال پیش باصرف وقت و سرمایهٔ کافی چشمهٔ مسجد راکه تقریباً کور شده بود با مقداری ازخود مسجداحداث وتعمیر اساسی کرده وذکر خیری برای خود باقی گذاشت.

بند۴۷ **ملا ابراهیم**ـ استاد من مردی است واقعاً فاضل وازچهل وپنج سال به‌اینطرف که من یاددارم مدرس ومکتبدار وطرف همه‌گونه مراجعات مردم‌آن محل بلکه تمام آن‌محال است. بااینکه‌مالکین وحتی برزگران آن‌حوالی همه از شاگردان او بوده و همه‌گونه مدیونش هستند، بـی‌آنکه از کسی کمکی بطلبد هنوز در کمال وارستگی و آزادگی گاهی درمزرعهٔ‌کوچك خود وگاهی به‌همان شغل شاغل وتعلیمات بی‌اجر ومزد خود مشغول است.

بند۴۸ خانوادهٔ ما تا وقتی که در تبریز بودند عمه بزرگم هرچندسال‌یك مرتبه ازده می‌آمد تبریز. بعدازمرحوم پدرم که‌خانوادهٔ مابه‌تهران منتقل شد هروقت می‌شنیدیم عمه به‌تبریز رفته بچه‌هایماافسوس می‌خوردند که حال عمه بانبودن ما چه خواهد بود. این بند شعر مأمور بیان‌آن احساسات‌است.

بند۵۱ ۱ـ **قپچاق**ـ یکی‌ازدهات کوهستانی‌است. دربچگی باپسرعموی

خود محمود نورآذر یك سفر آنجا به‌مهمانی رفته وچند روزی را به‌سواری وگردش گذراندیم.

۲ـ مش ممی‌خان‌ـ سرهنگ شقاقی فعلی که میزبان ما بودند.

بند۵۲ قره‌گول‌ـ (مشگین‌بوته)ـ اسم دره‌ایست بغل کوه حیدربابا که دهکده قیش‌قرشاق‌را به‌ده خشگناب که موطن پدرانماست‌متصل می‌کند.

بند۵۴ آقا میرغفار ـ از سادات شاخص خشگناب و بعد از مرحـوم میرشریف (رفیق مرحوم مستوفی‌الممالك) مردیست که در تبریزو تهران معروفیت داشته. سیدی‌خوش‌صورت، حراف، کریم‌الطبع وشجاع بود، درعین تند و تیزی کـه در مواقع لزوم حقیقتاً مثل شمشیر برنده بود، بذله‌گوئی ومجلس‌آرائی اوبه‌پایهٔ یك‌شاهکار هنری عجیبی می‌رسید به اصطلاح امروز پیسهای کمدی اخلاقی تنظیم وهمه رلهای آنرا شخصاً بازی می‌کرد. درمجالس او همهٔ حاضرین از زور خنده بحال غش وضعف می‌افتادند، مثلا بعد از فوت ناصرالدین شاه موقعی که مظفرالدین شاه ولیعهد از تبریز حرکت می‌کرده به طوری ملول و اندوهگین بوده که اشكٔ از چشمانش‌بی‌اختیارسرازیرمی‌شده. درباریان برای تغییر دادن حال شاه به‌آقا میرغفار متوسل می‌شوند . سید در همین حرکت عنان اسب‌شاه‌را به‌دست‌گرفته و شروع می‌کند به‌مزاحی، کار به‌جائی می‌رسد که شاه درحالی که از زور خنده بی‌تاب شده بوده فریاد می‌زده که بیائیدمرا ازدست‌سیدبگیرید. خودش‌بامختصر ملکی که در خشگناب داشت زندگی می‌کرد، و هرچه از اغنیاء می‌گرفت

به‌فقراء می‌داد بطوری که آن موقع از دولت سر او دهاتی‌های خشکناب هم ار خالق شال و ترمه می‌پوشیدند.

بند۵۵ میرمصطفی دائی—مرحوم آقامیرمصطفی، دائی‌پدرم، سیدی‌قوی هیکل دارای‌قامتی کشیده وریشی‌بلند، از حیث قیافه شبیه‌نویسنده وفیلسوف شهیر روسی(تولستوی)و از حیث روحیه شبیه‌فردوسی بود، اشعار حماسی‌وقصه‌های قهرمانی‌زیاد حفظ وخوب‌وبه‌موقع می‌خواند، صحبت‌های‌عادی او که باقیافهٔ جدی بیان می‌شد پراز تشبیهات بکربود که همه را به‌خنده می‌آورد، مثلا یك‌وقت دماغ دراز پیرزنی‌را تشبیه به‌تفنگ دولول کرد که چشمهای مـردم را قراول رفته است، ازعلوم غریبه نیز اطلاعاتی داشت وغشی‌ها را به‌طور مجانی معالجه می‌کـرد. شهرت شهری نداشت ولـی در دهستان یکی ازشخصیتها بود.

بند۵۶ مجدالسادات— مرحوم آقا میرعطاءالله مردی رشید وخوش‌اندام بود. قدی‌رسا، وپیشانی بلند وچشمانی آبی و درخشنده داشت، اوهم مثل مرحوم آقا میر غفار روحیه‌اش تند وتیز و در عین‌حال سخت بذله‌گو ومجلس آراء بود. موسیقی را دوست می‌داشت و بچه‌های‌خودرابه‌فراگرفتن‌موسیقی‌تشویق‌می‌کرد- قهرش‌برمهرش می‌چربید، بالاخره یکی از شخصیتهای سادات خشکناب‌بود.

بند۵۷ پدر من مرحوم حاجی میرآقا خشکنابی— سیدی بود خوش‌سیما که دربرخورد اول اصالت ونجابتش نمایان بود ، قدی متوسط، اندامی موزون‌وموقر، بیانی‌شیوا ونگاهی نافذداشت، بسیارکریم بود، عدهٔافرادخانواده‌اش سی وچهل نفربودند، سفره ماحضرش

نیز همیشه برای شهری ودهاتی گسترده بود. شعر نمی‌ساخت ولی بسیار دوستدار شعر وموسیقی ومشوق هر نوع هنر بود، خط خوب می‌نوشت، مشق درشت‌را شاگرد مرحوم خوشنویس باشی وخط ریزرا شاگرد مرحوم امیرنظام گروسی بود. معمولا بسیار صبور وحلیم‌النفس اما به‌ندرت‌هم به‌شدت عصبانی و خشمگین می‌شد و درآنحال موهای سروصورت سیخ وچشمانش سرخ می‌نمود. درفن خود که امورحقوقی وقضائی باشدمتبحر بود، تامی‌توانست دعاوی‌را به صلح وصفا خاتمه می‌داد. چه بسا موکلین پولدار را که ذیحق تشخیص نداده‌بود با تغییر وتشدد ازخود دورمی کرد، وچه‌بسا موکلین بی‌بضاعت‌را مجانی‌پذیرفته وحتی‌خرج‌منزلشان را هم ازجیب خود می‌داد. حقاً عمری‌را صرف دفاع از حقوق مظلومان کرد، ظاهراً معاشر همه کس ولی باطناً بسیار متدین و پرهیزکار بود، قولش نزد علمای وقت سندیت داشت.

ازمیان سادات خشگناب آنچه که من یاددارم دو نفر حقیقتاً بسیار با دین وتقوی بودند: اولی مرحوم حاج میرعلی خشگنابی‌ساکن خیابان تبریز بود که حقاً از اولیاء وگوئی اسم شریفش از اینکه جزو جمع شعر کودکانهٔ من باشد ننگ داشت. و دومی پدر من که خدارفتگان‌همه‌را بیامرزد، پدرم چندین‌بار ازخدا خواسته‌بود که فوتش‌درشب قدر باشد همینطورهم شد: درسال ۱۳۱۳شمسی شب ۲۳ ماه رمضان پس ازمراسم شب‌های احیا دوساعت‌به‌اذان صبح به‌مرض سکته ودرحالی‌که تبسم می‌کرد ازدنیا رفت. همان شب من‌دریکی ازدهات ییلاق خراسان بودم درخواب دیدم‌پدرم

روی کرهٔ ماه ایستاده در حرکت است درحالی که نور ماه تاسینهٔ او را پوشانده بود با قهقهه می‌خندید وصدای قهقههٔ او در افق‌ها منتشر می‌شد، تا بیدار شدم پیرمرد دهاتـی گفت: الله‌اکبر، اذان صبح بود. چراغ بادی‌راروشن کرده ودرحال اضطراب ازدیوان حافظ فالی‌زدم‌غزلی آمد که عجبا تاآن‌شب به‌چشمم نخورده‌بود. بیت اول وسومش چنین بود:

روز هجران و شب فرقت یار آخر شد
زدم این فال و گذشت اختر و کار آخر شد
بعد از این نور به آفاق دهم از دل خویش
که به‌خورشید رسیدیم و غبار آخـر شد

دو روز بعد تلگراف فوت پدرم رسید.

بند۵۸ ۱- مرحوم آقا میرصالح-بسیارخوشخطوربط، وساده‌وخوش قلب بود، صحبت کردنش تـوأم بایك شور و احساسات بود که به‌شوخی می گفتند خل‌بازی درمی آورد.

۲- مرحوم آقامیرعزیز-مردی‌چارشانهٔ‌قوی‌وموزون‌اندام‌بود. دسته‌های شاه‌حسینی که‌تشکیل‌می‌شد او همیشه دسته‌باشی بودزیرا صدای غرا وباد وبروت مخصوصی که داشت او را برای اینکار از هرحیث برازنده ساخته بود.

۳- مرحوم آقا میرمحمد پسر مرحوم آقام‌میرمحسن-که‌پدرش آقا میرمحسن اسب‌سوار وتیرانداز هنرمندی بوده، از یك مقولهٔ بخصوصی که رنود بلد بودند وقتی صحبت می‌شد آقا میرمحمد مثل سازی که کوکش کرده باشدکم کم گرم می‌شد و با دهن کف

کرده شروع می‌کرد به‌رجزخوانی که خیلی دیدنی بود.

بند۵۹ ۱ـ مرحوم آقامیرعبدالخالق ـ شوهرعمه کوچك من درجوانی شیرین کاریهائی داشت. از جمله به تقلید زنهـای اطواری وسمه می‌کشید، چادرنماز سرمی‌کرد و باناز وغمزه ازپشت دیوار سر کشیده‌و باجوانهاسربه‌سرمی‌گذاشت. این قصه یکی‌ازخاطره‌های شیرین‌من وبه‌عنوان‌یك‌یادگار ازروزهای خوش خشگناب‌درذهنم نقش‌بسته است.

۲ـ دوربین‌شاه‌عباس ـ همانطور که‌معروفست‌جمشیدجامی‌داشته وهمه‌چیز را در آن می‌دیده ، دوربین شاه عباس هم مخصوصاً در دهات آذربایجان خیلی معروف است وچه قصه‌های شیرینی که‌از این حیث به‌شاه‌عباس نسبت می‌دهند وچه نقشهائی که این‌دوربین درافسانه‌ها بازی می‌کند.

بند۶۰ ۱ـ ستاره عمه ـ من‌چهارعمه داشتم به‌ترتیب سن (اول) خدیجه سلطان. (دوم) ستاره (سوم) سارا عمه جان (چهارم) سیاره (خانم عمه) سه‌نفر اول به‌رحمت خدا رفته‌اند.

۲ـ نزیك ـ درخود تبریز نازك می‌گویند، یك‌نوع نان‌گرد دهاتی است با مغز خوشمزه‌ئی هم که لایش می‌گذارند خیلی خوردنی است.

۳ـ میر قادر ـ پسرعمهٔ من است.

بند۶۱ آقامیرحیدر ـ شوهرعمهٔ من اکنون پیرمرد هشتاد ساله و ازکار افتاده‌ایست، تادل و دماغی داشت متلکهای شیرینی می‌گفت که هنوز بین اقوام ما معروف است. مردی دست ودل باز بود، آیند

وروند زیاد داشت سماورش همیشه می‌جوشید، درچائی خوردن افراط می‌کرد.

بند۶۲ ملکامد ــ مخفف ملك‌الموت که دردهات به‌جای کلمهٔ (مرده‌شوی) استعمال می‌شود.

بند۶۳ ۱ــ فضه‌خانم ــ دختر دائی پدرم که ازجوانی‌طرف توجه و از محترمات‌سادات خشگناب بوده وهست.

۲ــ آقامیریحیی ــ برادرمرحوم‌مجدالسادات و پسردومی‌مرحوم آقامیرمصطفی‌مردی است‌خوش‌قلب‌ساده ووارسته، اشعارحماسی مخصوصاً شاهنامه‌را زیاد دوست دارد و می‌خواند. این روحیه‌را از مرحوم پدرش‌ارث برده است.

۳ــ رخساره‌خانم ــ دخترخالهٔ پدرم‌فعلا ساکن تهران ازمحترمات سادات. ومخصوصاً جنبهٔ تقلیدش به‌پایهٔ هنر و آرتستیك‌می‌رسد.

۴ــ آقاسیدحسین ــ ازپسرعموهای‌محترم‌ما، بسیارخلیق ومعاشر و نجیب است. ازسی سال باین‌طرف باخانوادهٔ شقاقی‌ها پیوسته و دردهکدهٔ قپچاق سکونت اختیارکرده است.

۵ــ مرحوم آقامیرجعفر ــ پسرارشدمرحوم آقامیرغفارمردی کاری، جسور ومتهوربود. امادستش سنگین‌بود، درمنازعاتی که بعضاًدر ده پیش‌می‌آمد اگر اوهم‌شرکت داشت، قضیه‌خالی ازخطرنبود.

بند۶۷ دام‌قیه (پشت بام صخره‌ای) ــ صخرهٔ عظیمی است از کوه مثل شاخهٔ درخت جدا وخم‌شده ودر زیرخود محوطهٔ اطاق‌مانندی را تشکیل می‌دهد که زمستان و تابستان پناهگاه رهگذران وگله‌بانان است. بچه‌ها هم‌بعضاً بالای‌پشت‌بام آن‌رفته وازتماشای‌دورنماهای

اطراف آن محظوظ می‌شوند (دام قیه درسینهٔ کوه وبالای دره در میان دهکده‌های شنگل آباد و کلوجه قراردارد).

بند۷۴ دراین‌بند شعر اشاره به‌قصهٔ (کوراوغلی) است. میخواهدبگوید موقعی که داستان کوراوغلی را میگویید من هم از اینجا گوش خوابانده‌ام، تاقصه‌بپایان‌نرسدخوابم‌نمیبرد. اما داستان کوراوغلی که یکی از قصه‌های قهرمانی معروف آذربایجان بلکه تمام دنیا است، اجمالش اینست : کوراوغلی پهلوان داستان، پسر خود (ایوز)رابجنگ میفرستد واوتاغروب آفتاب برنمیگردد، کوراوغلی درحالی که چشمش درتاریکی شب بهرسودویده وباهرسیاهی در می‌آویزد، گاهی از باد، گاهی ازدستهٔ کلنگ‌ها (دورناها) سراغ پسرشرا میگیرد، شب را سحرمی‌کند، صبح زود اسب داستانی خود راکه اسب (قیرگون) نام دارد سوارشده وبجنگ می‌رود، دشمن را مغلوب، پسرش‌راکه اسیرشده بودآزادکرده و با خود می‌آورد. بازگشت (ایوز) آخر داستان است.

شهریار

تورکون دیلی
(صحیفه ۶۱)

ایران خلقلری، اوجمله‌دن آذربایجان خلقینین ئوزونه مخصوص دیلی و ادبیاتی اولماسینی انکارائده‌ن وبئله لیکله وطنیمیزین خلقلری آراسیندا ملی‌عداوت‌ونفاق توره دنلره جواب اولاراق شهریار بوشعری ۱۳۴۸ــ نجی‌ایلده‌یازمیش‌دیر. ائله‌جه‌ده زوراکی‌شاعرلری، ملتین‌دردینه بی‌اعتنا اولانلاری‌تنقید آتشینه‌توتموشدور. شهریارین الیازماسیندابوشعر «أصیل اولماز» باشلیغی ایله‌دیر. بوندان اولکی نشرلرده گوستریلیرکی ایلك دفعه بوشعری شهریار دکتر مهدی روشن ضمیرین ائوینده بیرعده دانشگاه استادلارینا اوخویور وحرارتله قارشیلانیر.

صابر ــ میرزاعلی‌اکبر طاهرزاده (۱۸۶۲ــ۱۹۱۱) مشهور «هوپ هوپ‌نامه» نین مؤلفی، آذربایجان ادبیاتیندا ینی‌مکتب یارادان ساتیریك شاعر. علامه علی‌اکبر دهخدا صابری«یوزایللیك یولو بیرگئجه ده گئدن نابغه» آدلاندیرمیشدی.

خشیل ــ کندیوخسوللارینین اوندان حاضرلادیقلاری‌یمك.

میتیل ـ اوزوچکیلمه‌میش یورغان.

کسری ـ ساسانی حکمداری، خسرو انوشیروان (۵۳۱-۵۷۹م)

بهجت آباد خاطره‌سی
(صحیفه ۶۳)

بوشعری شهریار ئوزونون ایلك محبتنه حصر اُتمیشدیر. جوانلیق ایللرینده دانشگدهٔ پزشکی ده تحصیل ائتدیگی وقت ثریا آدلی بیرقیزی آلولی محبتله‌سه‌ویرمیش. ثریانین خانواده‌سی بوایکی جوانین بیر-بیرینه اولان‌سه‌وگیسینه اعتناسیزلیق ائدیب اونلارین ازدواجینا راضیلق‌وئرمیرلر. گونلرین بیرینده اونلار گیزلیجه گوروشمك قرارینا گلیرلر، میعادگاه بهجت آباد دا ایمیش، فقط بوگوروش ده باش توتمور. سحره‌دك گوزو یولدا قالان شاعرئوز احساساتینی بوشعرده بیان اُتمیشدیر.

داری دوشورمك ـ قوشون‌داری دنلـه‌مه‌سی ، بورادا قـولاغین گورولداماسی معناسینداادیر.

ایپلده‌ر ـ اینیلده‌ر، سیزلایار.

دان اولدوزوا یسته رچیبخا ـ صبحین یاخینلاشماسینا اشاره دیر.

قیرجاندی ـ منفی معنادا نازائتدی.

دؤگونمه ـ سؤیونمه
(صحیفه ۶۵)

۱۳۴۹ـ نجی ایل مرحوم سهند، دکتراحمد شمس ایله بیرلیکده تبریزه‌گلیر، شهریاری‌تهرانا قوناق آپارماق ایچون اصرارائدیرلر. فقط استاد راضیلیق وئرمیر. ایکینجی دفعه دکتـر شمس رضا خامنه‌ای ایلـه خواهشه‌گلیرلروخبرویریرلرکی‌مشهور ایرانشناس پروفسوررستم علی‌یف باکیدان تهرانا گلیب استادلاگوروشمه‌سینی‌خواهش ائدیر،تأکیدائدیرکی «گرک شهریاری گؤروم، ئولوم!»

بوخواهش‌وتمنالار شهریاری‌یومشالدیرومسافرته راضیلیق وئریر. دکترشمسین ماشینی ایله شهریار، عیالی عزیزه خانم وصمیمی مصاحبی بیوک نیک‌ا ندیش تهرانا گئدیرلر. سهندئوز ائوینی استادین اختیاریندا قویورو اونلاری بیرآی قونـاق ائدیب حرمت مراسمینی یئرینه یتیریر.

تهرانا چاتدیغی گونون صاباحیسی پروفسور علی‌یف شهریـارلا گوروشور، اونلارقارشیلاشانـدا ایکیسی نین ده گوزیاشلاری آخیـر، هیجانلی و تأثیرلی بیر وضعیت یارانیر، مجلسده کیلرده متأثر اولورلار. شهریارلاعلی‌یف کهنه دوستلارکیمی‌صحبتدن دویمور، گنجه‌یاریسیناجن مصاحبـه ده اولورلار. علی‌یف (حیدربابا) نین باکیـدا مثلسیز رغبتله قارشیلانماسیندان، دفعه‌لرله چاپ اولونماسیندان خبروئریر، شهریارین ملاپناه واقفین آنادان اولماسنین ۲۵۰ ایللیك جشنی مناسبتیله ۱۳۴۷ـ ده باکی‌یه دعوت اولونماسیندان (شهریارین دعوتنامه‌سی طاغوتی رژیمین توطئه‌سیله‌ئورت ـ باسدیرائدیلمیش واونا وئریلمه میشدی) سوز آچیر. پروفسورعلی‌یف ایراندان قاییدارکن استاددان ئوزسسی ایله بیر

نوار دولدورماسینی و شعرلریندن بیرالیازماسینی اونا هدیه وئرمه‌سینی خواهش ائدیر. بوخواهشی قبول‌ائدن شهریار اوراداجا ایگیرمی‌دقیقه‌ده همین شعری یازیب دوستو واسطه سیله باکی‌یه ارمغان گوندرمیشدیر.

بیر قرن... ـ «گلستان» (۱۸۱۳ م) و«ترکمنچای» (۱۸۲۸م) صلح مقاوله لرینه اساساً قافقازین ایراندان آیریلما سینا اشاره‌دیر.

قاش‌آلان حلمه ـ تبریزده وقتیله قاش‌آلماق وسازاندالیق پئشه‌سیله مشهوراولان‌بیرقادین. ایندی‌ده (حلمه‌سازاندا) کوچه‌سی تبریزده‌واردیر.

یاواگوزلر ـ دگرلی‌گوزلر، یاخشلیغی گوزه‌گتیره‌ن.

دمورول ـ «دده قورقود» داستانینین قهرمانلاریندان بیری.

بختیار ـ بختیاروهابزاده(۱۹۲۵ـ)مشهورشاعروادبیاتشناس‌عالم.

واحد ـ علی‌آقا واحد (۱۸۹۵ـ۱۹۵۶) مشهور غزل شاعری.

قابیل ـ قابیل اما مویردیف (۱۹۲۶ـ) مشهور شاعر.

بلبل ـ مرتضی محمدوف(۱۸۹۷ـ۱۹۶۱) دنیا شهرتی قازانمیش مغنی.

وورغون ـ صمد وورغون (۱۹۰۶ـ۱۹۵۶) آذربایجانین ان مشهور شاعری.

راحیم ـ محمدراحیم (۱۹۰۷ـ۱۹۷۷) مشهورشاعر.

سلیمان ـ سلیمان رستم (۱۹۰۶ـ) آذربایجانین قوجامان‌شاعری، معاصر شعرین بانیسی وبایراقداری.

ساهر ـ حبیب ساهر (۱۲۷۳ـ ۱۳۶۵) مشهور شاعر و معارف خادمی، مقاومت شعرینین باشچیسی.

گولگون ـ مدینه گلگون (۱۳۰۴ـ) معاصرشاعر. ۱۳۲۵ـ ده

تبریزدن مهاجرت ائدیب‌باکیدا یا شاییر. بالاش آذراوغلی‌نین عیالی‌دیر.

آذر ـ بالاش آذراوغلـی ۱۳۰۰ـ) مشهور شاعـر، ۱۳۲۵ـ ده مهاجرت ائدیب باکیدایاشاییر.

عثمان ـ عثمان ساری وللی (۱۹۰۵ـ) مشهورشاعر.

نبی ـ نبی خزری (۱۹۲۴ـ) مشهورشاعر.

کورچایلی ـ علی‌آقاکورچایلی (۱۹۲۹ـ۱۹۸۰) تانینمیش‌شاعر.

توده ـ علی توده (۱۳۰۳ـ) مشهور شاعـر، ۱۳۲۵ ـ ده تبریزدن مهاجرت ائدیب باکیدا یاشاییر.

سهند ـ بولود قاراچورلی (۱۳۰۴ـ۱۳۵۸) مشهورشاعر.

رسول ـ رسول رضا (۱۹۱۰ـ۱۹۸۱) مشهورشاعر.

سهندیم
(صحیفه ۶۹)

قیرخینجی ایللرده شهریـار بحرانلی گـونلر کئچیریر، روحـی هیجانلارا دوچار اولور، دوست ـ آشنا ایله الفتی کسیب، هئچ کسله گورو. شمك ایسته‌میر. بووقت ۱۳۳۶ ـ نجی ایلده آذربایجانین شهرتلی شاعری سهند (مرحـوم بولود قاراچورلی) اونونلاگوروشمك ایسته‌ییر، لاکن بوتون اصرارلارینا باخمیاراق آرزوسونا چاتمیر. بئله اولدیقدا بیرمنظوم مکتوب یازیر، شهریارین یاخین قوهومی مشهور هنرمند و شاعر بهروز دولت‌آبادی واسطه‌سیله اوناگوندریر.

شهریار بو وقته‌دك سهندی‌تانیمیردی، شعرینی‌اوخویارکن گوزلری دولور، تکراراً مکتوبی اوخویور، روحی هیجان ایچینده جواب یازیر و ینه‌ده دوستو بهروز دولت‌آبادی واسطه‌سیله سهنده‌گوندریر.

سهند مکتوبونون جوابینی آلیب حدسیز درجه‌ده سه‌وینیر، قراره گلیر شهریـاری تهراندا ئوز ائوینده قوناق ائله سین. لاکـن شهریـار راضیلیق وئـرمیر . ینه‌ده شهریـارین دائمی مصاحبی و سرداشی بیوگ نیك اندیشه متوسل‌اولور، چوخلی خواهش وتمنادن سونرا ۱۳۴۹اینجی ایل تیرآیی شاعـر تهراناگئدیر. تهراندا اونو فریدون مشیری (سایه)، سهند، حسینقلی کاتبی قـارشیلاییرلار. شهریـار سهندین شیمراند اولان ائوینده ۱۵گون قوناق قالیر. شهریارین شاعر و ادیب دوستلاری اونون گوروشونه‌گلیرلر،ادبی‌محفل‌لریارانیر. همین محفل‌لرین بیرینده شهریار « سهندیه » نـی اوخویور و تورکی بیلمه‌ینلرایچون ئوزو فـارس دیلینه ترجمه ائدیر.

قوراداندان‌حالوا یئیه‌رسن ــ «صبرایله حالوا بیشرای قوراسندن ...» مثلنه اشاره‌دیر.

کوراوغلی ــ مشهور «کوراوغلی» داستانینین قهرمانی.

ناهارمنده‌سی ـ ناهار سفره‌سی، دسترخان.

قاووتماش ـ چوبانلارین چولده سوتله حاضرلادیقلاری‌یمك.

مشاق ـ مشق وئره‌ن، ئوگره‌دن.

طومار ـ لوله لنیب بوکولموش کاغاذ، نامه.

توك‌پاپاغ ـ بیرنوع قوزی دریسیندن تیکیلمیش بورك.

قارالار ـ کندیوخسوللاری.

طورتوره‌تمیش اوجاغیندا ــ موسانین عبادت ائتدیگی‌طورسینایا اشاره‌دیرکی اورادا نورالهی بیر آغاجین دالیندان اوناگوروندی.

چنلی ــ دومانلی.

الف لیلی ــ مین‌بیرگئجه ناغیللاری نظرده توتولور.

حلله کروانی ــ فرخی سیستانی نین «باکاروان‌حله برفتم زسیستان» مصراعیله‌باشلانان مشهور قصیده سینه اشاره‌دیر. بوکروانین متاعی‌ایپك پارچا اولارمیش.

صابرین شهری ــ مقصود میرزا علـی‌اکبر صابرین دوغولـدوغـو شاماخی شهری دیر.

صهبای طهور ــ پاك شراب.

هاروت ایله ماروت ــ روایته‌گوره، غضب اولـونموش و بـاشی آشاغی آسیلیمش ایکی‌ملك.

مانی ــ (۲۱۶ - ۲۷۶م) ارژنگ ویا ارتنگ آدلـی مصورکتابین مؤلفی، ساسانیلار دورینده پیغمبرلیك ادعا سنیدا اولموشدور.

دده قورقـود ــ کتاب دده قور قود آذربایجان خلق داستانی.

جوشغون ــ مشهور آذربایجان شاعری.

فرعونـه غنیم‌آغاج ــ موسانین‌اژدهایه چه وریلن‌عصاسینه اشاره‌دیر.

ائل بلبلی
(صحیفه ۸۳)

شاعر ابوالفضل حسینی (حسرت) شهریـارین هـم ئیرلی سی

۱۳۰۰ شمسی‌ده خشگنابدا آناداناولموش، اوشاقلیق دورینی اوردا کچیر-میشدیر. آتاسی امیر اصلان شهریارین صمیمی دوستلاریندان ایدی. ۱۳۲۵۔-نجی ایلده وطنیندن مهاجرت ائدیب باکیدا یاشامیش، اورادا تحصیلینی دوام ائتدیریب ادبیاتشناسلیق ساحه‌سینده دکترلیق درجه‌سینه نائل اولموشدور. (حسرت) تخلصی ایله شعرلر یازمیش، حافظ و نظامی‌نین اثرلرینی منظوم ترجمه ائتمیش، بیر نئچه نمایشنامه مؤلفی دیر. ۱۳۶۶- نجی ایلده باکیدا وفات ائتمیشدیر. حسرتین منظوم مکتوبی کتابین علاوه‌لر حصه سینده چاپ ائدیلمیشدیر.

محمد راحیم حضرتلرینه جواب
(صفحه ۹۱)

باکیدان فنارگلیر ـ قدیم خلق ماهنی سی.

سلیمان رستمه
(صفحه ۱۰۹)

سلیمان رستم (۱۹۰۶-) حال حاضر ده باکیدا یاشاییر. معاصر آذربایجان شعرنین قوجامان باشچیسی دیر. وقتیله تبریزده اولموش و تبریز حقینده گوزه‌ل شعرلر یازمیشدیر. شاعرین جنوب شعرلری اوخوجولار طرفنیدن داها بویوك شوق و رغبتله قارشیلانیر. سلیمان رستم

شهریارا آیری-آیری وقتلرده بیرنئچه منظوم مکتوب یازمیش و شهریار اونلارا جواب وئرمیشدیر. سلیمان رستمین مکتوبلاری کتابین علاوه‌لر حصه‌سینده چاپ ائدیلمیشدیر.

حکیمه جان
(صحیفه ۱۰۴)

حکیمه خـانم بلوری ایلك شعرلرینی زنجاندا یـازمیش، اورادا معلم اولدوغو وقت بیر شاعر کیمی شهرت قازانمیشدیر. ۱۳۲۵نجی ایلده شمالی آذربایجانا مهاجرت ائتمیش، اوردا دانشگاهین ادبیات فاکولته‌سینی بیترمیش ، ادبیات ساحـه سینده دکترلیق درجـه‌سی آلمـاغا نائـل اولموشدور . بیرنئچه شعرلـر کتابـی نشر ائـدیلمیش ، ادبیاتشناسلیق مـوضوعوندا علمی اثرلرین مؤلفی‌دیر، شهریـارین یارادیجیلیغی حقینده آیریجا اثریازیب چـاپ ائتدیرمیشدیر . شعرلری مختلف دیللره تـرجمه ائدیلمیشدیر.

کرج خاطره‌سی
(صفحه ۱۰۵)

شهریار یاخین قوهوملاریندان اولان علی آقانین کرجده ئوزالی ایله داغین اتگینده سالدیغی صفالی باغدا قوناق اولور . شاعرین طبعی‌نـی

جوشه گتیرن‌گوزه‌ل منظره اونو بوشعری یازماغا یونلدیر . بوشعرده (حیدربابا) دا آدی چکیلن ننه قیز یاد ائدیلیر ومعلوم اولورکی شاعرین عمقیزیسی ایمیش. شهریار بوباغدا ئوز دوغماکندینین عطرینی دویور و جوانلیق ایللرینی حسرتله یادائدیر.

داشلی بولاق ـ حیدربابا داغنین اتگینده بولاق.

نفه‌دن دوشدون ـ یورولدون، الدن دوشدون.

سلیمان رستمه
(اوچونجی شعر) صحیفه ۱۵۲

شهریار وطنینین اجنبی‌لر واستیلاچیلار طرفیندن‌بولوشدورولمه‌سینه آجییر، اونویتیم مالینا اوخشادیر، هرکس اوندان بیرپای آپاریر. شاعرلرین چوخونون، اوجمله‌دن سلیمان‌رستمین آرازدان شکایت‌ائتمه‌سینه اشاره‌ائدرك دییرکی‌بیزی‌بیرـ بیریمیزدن آییران عادیجه چای،داغ‌داش و بوکیمی طبیعی مانعه‌لر دگیل، قاش ایله‌گوز آراسیندا بیتمیش بیرچیباندیر ـ ئولکه‌لری وخلقلری تیکه ـ پارچا ائده‌ن استیلاچیلاردیر. شهریار سلیمان رستمین‌مکتوبوندا کی بیرپارا اومی‌ـ کوسو وایهاملارینا جواب اولاراق دییرکی رواد گیل سنین کیمی ایشیق لیق قوشی اولان گوگرچین بایقوش یوواسیندا یاتسین، خفاش (یاراسا) آراسیندا قالسین!

شعرین بیرینجی الیاز ماسیندا علاوه ایکی بیت‌ده‌واردیر:

آتامیز یوردی بولونمکده‌دیر اویناش آراسیندا،

بولونر یوزباشی‌نین جرمه سی فراش آراسیندا.
داراشیب جانیمه دشمن، هره بیر دیش قوپاریر،
بویتیم مالی قالیب بیر سوری کلاش آراسیندا.

ایمان مشتریسی
(صفحه ۱۰۸)

ایکینجی‌دنیا محاربه‌سینین‌شدتلندیگی بیردورده ۱۳۲۰ نجی‌ایلین شهریور آییندا متفقلرین قوشونلاری ایرانین‌شمال وجنوب‌سرحدلریندن سوخولوب مملکتی اشغال ائدنده شهریار بیر وطنپرست شاعـر کیمی اورەك یانغیسی ایله مدافعه سیز قالمیش وطنین اسفلی حـالینا آغلاییر، اشغالچیلاری «ایمان آپاران شیطانا» بنزەدیر. همین ایللردە ئوز لیریك غزللری‌ایله‌شهرت قازانماقدا اولان شاعربیرپارا حسود آداملارین‌غیضینه سبب‌اولموش، اونلارشاعرین ال‌ـ قولونی‌سوسدالتماق وئوزعالملرینده شعردن اوزاقلاشدیرماق‌قصدیله شهریارین دیوانینی اوغورلاییرلار. سون بیتده بوحادثه یه اشاره اولونموشدور.

یاوا ـ مصرفسیز، بوش.

چرچی ـ کندلـری دولانیب ساقیز، ایگنه ـ سانجاق و بو کیمی خیردا شیلرساتان آرا آلویرچیسی.

یاتابیلمه‌ییرم
(صفحه ۱۱۰)

شهریار تهراندا طب‌رشته‌سینده تحصیل ائدن وقت کرایه‌ائتدیگی منزلده یاشاییردی. ائو اثاثیه‌سی سوبای محصله مخصوص اولان‌یورقان‌دوشك، قازان‌ـ قابلاما، استکان‌ـ نلبکی‌وکتابدان عبارت ایدی. آتاسی حاج میرآقا خشگنابی‌نین تبریزده وفات ائتمه‌سیله مـادی وضعیتی آغیرلاشیر، خرجینی آزالتماق‌ایچون منزلینی‌دگیشیب‌اوجوزلی‌اوطاق‌توتماق قرارینا‌گلیر. اثاثیه‌سینی‌ییغشدیریب بیرتلیسده ئیرلشدیریر. حامبال‌چاغیرماق‌ایچون ائودن‌ائشیگه چیخیر، قاییدان‌باش‌اثاثیه سنین اوغورلاندیغینی گورور. داهاکوچمگی اولمور. گئجه‌لوت اوطاقدا یاتا بیلمه‌ییب بوطنز شعری قلمه‌آلیر. اونون قافیه‌سینی بیرگون اوندان اول بیرحامبالین‌یوکی یئره قویوب دینجینی آلاندان سونرا کمك ایچون دئدیگـی بوسوزلر وئرمیشدیر: «کمك‌ائله‌یین یویوکی‌چاتیم، تك چاتا بیلمه‌ییرم».

آیلیق آلدوق ، کیرا وئردیك‌ـ گورونور اووقت ده ائو کرایه‌سی ائوسیزلر ایچون بویوك دردایمیش.

قوراتا ـ قراضه‌کهنه.

ینگه‌ـ گلینین یانینجاگئده‌ن قادین.

موشاتا‌ـ گلینی بزه‌ین قادین، مشاطه.

شاطر اوغلان
(صفحه ۱۱۳)

شهریارین قوجابیر قوهومی وارایدی، همیشه گلیب استادا کمك ائلەر، اونا لازم اولان شیلری آلاردی، او، شهرداری یانینداکی چورکچی‌خانادان هرگون سنگك آلاردی وهمیشه تاپیشیراردی کی «قوی چورك قوروسون، شهریارا آپاریرام».

شاطر شهریاری تانییردی، لاکن وردست اونونلا تانیش‌دگیلدی، گونلرین بیرینده وردست شاطردان سوروشور:

ـ بوشهریار کیمدی کی بوقوجا کیشی گونده دئییر؟

شاطر وردسته بئله جواب وئریر:

ـ شهریاربورادا بیزیم‌قونشودی، هریاندا شهرتی‌اولان شاعردی.

وردست دئییر:

ـ اگر شاعردی، بیزه‌ده بیر شعر یازسین، من ده اونون چورگین قورودوب لاپ بوروشته ائله‌ییم.

قوجاکیشی بوسوزلری گلیب‌شهریارا دئییر، اونون خوشوناگلیر. قلمی‌اله‌آلیب بوشعری یازیر.

خوزه‌یین ـ آغا، ارباب.

ساری‌یـازلیق ـ یازدا اکیلن‌ساری‌بوغدا.

زمان سسی (اصیلنده: اذان سسی)
(صفحه ۱۱۶)

عادتاً سحر تزدن دوروب رازونیازه مشغول اولان شاعر، اسلامی انقلاب عرفه‌سینده خلقین جانا دویوب ظلم واسارت زنجیرلرینی قیرماق عزمینده اولماسینی بو شعرده ترنم أتمیش و«آجیقلی ملتین» تزلیکله آزاد اولاجاغینی خبر وئرمیشدیر. بو پیشگولیق بیرایل سونرا ۱۳۵۷- نجی ایلده حقیقته چه‌وریلدی.

گوپسه‌دی ـ یئره ووردی.

سردار ـ ستارخان سردار ملی (۱۲۴۶-۱۲۹۳ ش) مشروطه حرکاتنین قهرمانی.

جاودان ـ همیشه لیك.

گئتمه ترسا بالاسی
(صفحه ۱۱۷)

شهریارلا بیر عمر دوستلوق ائدن بیوگ نیك‌اندیش بوشعر حقینده‌بئله روایت ائدیر: «قدیم زماندان ازبرله‌دیگیم بیرغزلدن نئچه‌بیت خاطریمده قالمیشدی، بوغزلی آنام شکسته ـ بسته حالدا اوخویاردی. یادیمدا قالان بیتلر بونلار دیر:

گئتمه ترسا بالاسی، من‌دەسنه سایه‌گلیم
یاپیشیم دامنوه ، سنله کلیسایه گلیم

ئورگدیم یاکی سن ائت دین مسلمانی قبول*
یاکی تعلیم ائله، من مذهب عیسایه‌گلیم

گونلرین بیرینده بوبیتلری آهنگله شهریارا اوخودوم ، احساسی تحریك اولونموش استاد شعرین کیمدن اولدوغونو سوروشدی. لاکن مؤلف‌منه معلوم دگیلدی. (معلوم اولسون کی بوایکی بیت مشهورشاعر سیدعظیم‌شیروانی‌نین غزلینین‌باشلانغجی دیر. غزل دیللر ازبری‌اولسادا، سون وقتلره‌دك چاپ اولونمامیبدیر– ح . م .) شهریار بوشعری چـوخ سه‌ویردی‌ونهایت اونو استقبال ائتدی واونا «گنتمه ترسا بالاسی‌استقبالی» عنوانی وئردی.

شیخ‌صنعان– صوفی ادبیاتیندا آدی‌تئز – تئز چکیلن مشهور دینی– اخلاقی داستانین قهرمانی. ایلك دفعه شیخ فریدالدین عطار طرفیندن بوداستان‌نظمه چکیلمیش، شاعرلر،خصوصیله حافظ ئوز غزللرینده‌شیخ صنعانین آدینی دفعه‌لرله چکیر. آذربایجانین مشهور دراماتورگی حسین جاوید اونون‌حقینده درام‌اثری یازمیش، بواثر ایندی‌ده صحنه‌ده یاشاییر.

ناز ایله میسن!
(صفحه ۱۱۹)

استادشهریارا بیرپارا شاعرلر ایراد توتوب‌دئمیشدیلر:غزل‌یازماق دوری داهاکئچیب، خط– خالدان یازماق تعهدلی شاعره یاراشماز...

* اصلینده: یا سن اسلامی قبول ائیله، منیم دینیمه‌گل.

بوشعر غزل کیمی باشلانسادا، سون بیتلرده معترضلره کنایه‌لی و ایهاملی جواب وئریلمیشدیر. «تازا شاعره» خطاباً دییلمیش سوزلر عبرت‌آمیزدیر. «زلف و خط و خالین قوپالاغینی گوتوروب، زلفعلی‌نین‌ده باشینی آزقالاداز ائله‌ین» لره بیلدیریرکی خط و خالدن مشق آلیب من فتبارك‌الله احسن الخالقین مصداقیله قرآن یازیرام و بوحقیقت‌له من اهل مجاز اولا بیلمه‌رم.

«عشیران»، «عراق»، «حجاز»، «ترك» ـ موغام موسیقی دستگاهلاری‌نین آدلاری‌دیر.

ده‌نیز ـ دریا.

قوپالاغین گوتورمك ـ بیرینین دالینجا قاچیب تعقیب ائتمك.

کژ ـ کج، ایری.

آزادلیق قوشی «وارلیق»
(صفحه ۱۲۱)

آذربایجان دیلینه و ادبیاتینا درین محبت بسله‌ین و بویولدا مادی و معنوی یاردیملار ائدن قدرتلی جراح، مشهور ادبیاتشناس دکتر جواد هیئت اهل قلم دوستلارینین امکدا شلیغی ایله ۱۳۵۸ ـ نجی ایلده تهراندا «وارلیق» مجله‌سینی تأسیس ائتدی. بو مجله آذربایجان ادبیاتینین انکشافیندا و زنگین‌لشمه‌سینده بو اون ایل عرضینده بویوك نائلیتلر الده ائتمیشدیر. «وارلیق» ژورنالی شهریارین الینه چاتان کیمی دکتر هیئته تأثیرلی

بیر مکتوب یازیر. آشاغیداکی سطرلر همان مکتوبدان دیر:

«بومجله‌نی یایماقلا افتخار ائدیرم، اگـر بیر خرجی وار، منی‌ده شریك ائدین کی‌هر نه اولسا تقدیم ائدیم. چونکی‌من ئوزومی «وارلیق» خانواده سیندن سانیرام. ایناتیزکی ائله ده‌خرجیم یوخدیر، آلدیغیم آیلیق خرجیمی‌ئوده ییر...»

شهریار ئوز علاقه‌سینی«وارلیق»مجله‌سینه «آزادلیق‌قوشی‌وارلیق» عنوانلی شعـرله افاده ائتمیشدیرو بیرنئچه شعـری همین مجله ده درج ائدیلمیشدیر.

غم باسدی قلبانیمی
(صفحه۱۳۲)

طنز روحوندا یازیلان بوشعرده شهریار آغلارکن گولور، قوجا-لیغیندان شکایت‌ائدیر، عیالی‌عزیزه‌خانمین وفاتینی حسرتله‌یاد ائدیر،قیزی مریمین گلین گئدیب کوچدیگینی، ایکینجی‌قیزی شهرزادین داکوچکمده اولدوغونو و شاعرین یالقیز قالاجاغینی بیلدیریر، فلکین در ومرجانینی الیندن آلماسیندان‌شکایتله‌نیر، زمانه‌نین شاعری‌نهره کیمی‌چالخالاماسیندان داد چکیر.

«اوشودوم‌ها، اوشودوم» ـ خلق بایاتیلاریندان دیر.

مریم، شهرزاد ـ شهریارین قیزلاری.

پروانه و شمع
(صفحه ۱۲۴)

بوقطعه شهریارین وحدت‌وجود روحوندا یازدیغی‌شعرلریندن‌دیر.
عاشق معشوقه سینه یالنیز ئوزونو اونون وصالی‌یولوندا فنا ائتمکله‌چاتیر،
ذره‌کله واصل اولور، بودا «فنافی‌الله» رمزینی افاده ائتمیش‌اولور.

حجاب شیشه ـ شیشه ئورتوگی.

ساوورولوم ـ یانیب کوله دونوب گوگه سوورولوم.

عـرشی ـ عرشه مخصوص، علوی.

صنعتی مملکت
(صفحه ۱۲۵)

شهریار بوشعرینده مملکتی صنعتی‌ائتمك آدیله خارجی‌سرمایه‌دار-
لاردان آسیلی وضعیته سالانلاری، خیانتکار اقتصادی سیاست نتیجه سینده
وقتیله ئوزونوهرجهتدن‌تأمین ائدن فلاحتی‌افلاس حالینا سالیب«آمریکادان
دن،فرانسه‌دن‌پن»گیترنلری کسکین‌ساتیرا آتشینه‌توتور،شهروکندلریمیزین
اسفلی حالینا حقلی اولاراق آجییر، تورپاقلارین کندلیلره بولونمه سی
فکرینی ایره‌لی سورور ـ کندلی تورپاق صاحبی اولمـایینجا فلاحتین
نکبتلی وضعیتی اصلاح اولاناسی دگیل.

بله‌بویورت ـ خام، یاریمچیق.

تو نله‌دی ـ توللادی، کنارا آتدی.

پن ـ فرانسه دیلینده‌چورك.

غمله آتیشق و باریشیق
(صفحه ۱۲۸)

شهریار تمثیل واسطه‌سیله «غمله» مباحثه ائدیر، اونون الیندن شکایتله‌نیر، محرومیتلرینی بیر- بیر سایدیقدان سونرا، نهایت، باریشیرو ایشیقلی گله‌جگه امید بسله‌ییر.

میشو - ارونق - انزابداکی میشو داغلاری.

هنیکدیرمك - نفسدن سالماق.

بلالی باش
(صفحه ۱۳)

شهریارین خصوصی حیاتینا عائد اولان بوشعرده بیرپارا عائله‌وی دئدی - قودولارا اشاره اولونور. گورونور معیشتین آغیرلیغی بیرپارا چتینلیکلر اورتالیغا چیخارمیش و شاعر بونلارا دوزمگی، طالع ایله باریشماغی عمریولداشینا توصیه ائتمیشدیر. شعرده‌چوخلی خلق‌مثل‌لری ایشلنمیش ومکالمه طرزی‌اولدیقجاطبیعی‌و روان دیر. ادبی‌دگریندن‌علاوه، شهریارین ترجمهٔ حالی ایچون بوشعرین‌معین‌اهمیتی‌وار.

ایمانیله گئتدی
(صفحه ۱۳۲)

بویوك امید و آرزولارلا عملـه گلن تغییرات و اصلاحات بعضاً عکس نتیجه وئریر. نئجه‌دئیه‌رلر: «کوچن یوردون قدری قونان یورتدا بیلینر». «بیر (بلی‌قربان!) اولوب ایندی بیزه‌مین بلی‌قربان» دئدیکده‌شاعر بیر مستبد عوضینه مین مستبدین یارانماسینا اشاره‌ائدیر. بودا هر بیر شهرو کندده مسئول مقاملارین ئوزباشینالیغنین، فعال مایشاءاولمالارنین کسکین تنقیدی دیر. همده طاغوت زمانیندا آذربایجان دیلی‌نین‌قدغن‌اولونماسینا شدتلی اعتراض‌سسی‌بو شعرده ائشیدیلیر: «ترکی اولموش‌قدغن» دئمکله شهریارئوز جسارتلی فریادینی اوجالتمیشدیر.
شاه‌سویی ـ تهراندا وقتیله آخان «آب‌شاه».

شوخلوق
(صفحه ۱۳۴)

شهریارین جدی‌شعرلرینده‌ده‌یئری‌گلدیکجه طنزعنصرلری‌سزیلیر. بودا شعرین ملاحتینی آرتیریر، اوخوجودا بیریونگوللوق،فرح و تبسم دوغورور. همین شعرین ایکینجی بیتینده ده بومزاحین‌شاهدی اولوروق.

جان آلیر ایندی
(صفحه ۱۳۵)

بو شعرین ۱۳۵۸ ـ نجی ایلده یارانماسی احتمال اولونور، چونکی شاعرین دوستی سهند همین ایلده و اونونلا مکتـوبلاشان محمد راحیم ۱۳۵۶ ـ نجی ایلده وفات ائتمیشلر. شهریار طاغوتی رژیم دورینده ساواك آدلانان جهنمی دستگاه واسطه‌سیله بیر چوخ گناهسیز انسانلارین شکنجه وئولومه محکوم ائدیلمه‌سینه، سونرادا بهتانچیلار طرفیندن مظلوم انسانلارین افترایا معروض قالمالاریندان شکایت ائدیر.

آغیز یئمیشی
(صفحه ۱۳۷)

هرگونون بیر حکمی‌وار، بیرگون روزی بول اولور، بیرگون روزی قاپیسی دارالیر. طالعین اویونلاری چوخدور، حیات یولونی ائله کئچمك لازیمدیرکی انسانین آدی یاخشیلیقلا چکیلسین.

دنیا نه یالان تاپماجادیر
(صفحه ۱۳۸)

یول اداره سنین عالیرتبه عضولریندن اولان حسن تقویمی شهریارین عائلـه وی دوستلاریندان ایـدی. بوشعر اونـون وقتسیز وفاتینا حصر

اولونموشدور.

«حیدربابا یا سلام»ین ایلك نشرینین سونونداحسن تقویمی‌نین بیر قیدیندن معلوم اولورکی اونون چـاپینی و نشـر اولوناماسینـی عهده‌سینه گوتورموش ، «تخت‌جمشید» منظومه سینی‌ده‌نشره‌حاضرلادیغینی بیلدیر- میشدیر.

سام‌یئلی ـ مسیرینده هرشیی قورودوب محوائدن یئل.

سئل‌سارا نی‌قاپدی ـ «آپاردی سئللرسارانی» داستـانینا و مـاهنی‌یه اشاره‌دیر.

انجلا
(صحفه ۱۴۰)

ماهنی شکلینده دییلمیش بـوشعر دوستونون قیزی آنجلانین اره گئدیب غربته دوشمه‌سینه حصر ائدیلمیشدیر.

«سئل سارا نی آپاردی» ـ«آپاردی‌سئللر سارانی» داستانیناوماهنی- یه اشاره‌دیر.

جاغیلی‌ـ جالانار.

ساری اینك ناغیلی‌ـ مشهور آذربایجان ناغیلی دیر.

دیر-دیرا ـ جیرجیرا.

هارا قاچسین انسان
(صفحه ۱۴۳)

درین اجتماعی ـ سیاسی مضمون داشییان بوشعرینده شهریاردورین دوزولمز تضییقلاریندن، انسان جلدینه گیرمیش شیطانلاردان، یالانچی وعده‌لرله خلقی آلداداان حاکملردن شکایتله نیر، او، ائله بیر نوح آختاریرکی خلقی دوچار اولدوغی طوفانین گردابیندان قورتاسین.

قیمیلدیر ـ سرعتله توره‌ییب آرتیر.

خاتم، سلیمان ـ سلیمان پیغمبرین اوزوگو و دیولری بنده وورماسینا اشاره‌دیر.

سیخینتی ـ سیغینماق، پناه آپارماق.

ثعبان ـ ایلان.

آلنمین یازیسی
(صفحه ۱۴۶)

شهریارین عیالی عزیزه خانم وفات ائتدیکدن سونرا قیزلاری دا اره گئدیب کوچورلر. قوجالیق و تنهالیق شاعری بـرك سیخیر. بوشعر یالقیز قالدیغی گونلرین وصف حالـی‌دیر. فارسجا تضمین ائتدیگی بیتلر «آتشگده» تذکره سینین مشهور مؤلفی لطفعلی بیگ آذرین (۱۱۳۴ـ ۱۱۹۵ ه.ق.) دیوانیندان دیر.

قاخمیر ـ قالخمیر.

قبستاندیر ــ قبرستاندیر.

بئلم ــ ائله بیلیرم.

یار قاصدی
(صفحه ۱۴۹)

بوقطعه ده شاعرالی اتگیندن‌اوزولموش سه‌وگیلسیندن خبرگتیرن ائلچی‌یه خطاباً ئوز سه‌وینجی، درد ــ کدر و اضطرابلارینی ترنم ائدیر.

آغلاری ــ آغلاییب.

عمره سوره‌ن ــ عومور بویی.

گوزوم آیدین
(صفحه ۱۵۰)

شهریار ایکی‌شعرینده‌قافقازا خیالاً سفرائتدیگینی‌تصویرائتمیشدیر. بوشعرینده اوزون ایللر بویی باغلی قالمیش قاپیلاری آچدیغنی،اوزاق دوشموش‌دوغما ائللرایله‌گوروشدیگینی تأثیرلی مصراعلاردا ترنم‌ائدیر.

جان رستم!

(صحیفه ۱۵۲)

پروفسور رستم علی‌یفه شهریارین حصر ائتدیگی «دوگـونمه ـ سوینمه» شعری کتـابین اولینده‌دیـر. رستم علی‌یف بیر پـارا حـادثه‌لر اوجوندان تهمته راست گلیر وعضوی اولدوغی حزبدن اخراج ائدیلیر. بوخبری ائشیدن شهـریار ئوز دوستونون غمینه شریك اولور و بیرنوع تسکین لیك وئریر.

قونوش ـ دانیشماق، قونوشماق.

نبی ـ قاچـاق نبی (۱۸۵۴–۱۸۹۶) یوخسول کندلیلری بـاشینا ییغیب آروادی هـاجرله بیرلیکده اوزون مدت ظالم فئودالالارا قـارشی مبارزه آپاران قوچاق. حقینده ماهنی، داستان و رومان یازیلمیشدیر.

قره باسدی حکایه‌سی

(صحیفه ۱۵۴)

شاعرین کابـوسا توتولدوغونو، واهمه‌یـه دوچـار اولـدوغونو گوستریر.

جینقیر یغیم چیخمادی ـ سسیم چیخمادی.

سیریخ چکدیلر ـ سون نفسه‌دك عذاب وئردیلر.

سیر تیغیدیم ـ جانی برك ایدیم، اوزدن گئتمه‌ین ایدیم.

جیزیخ ـ تورپاغین اوزرینده بیرشیین دوره سینه چکیلمیش خط و آشیقلا اوینانیلان بیر اویون آدی.

انسان ساز انقلابیمیز
(صحیفهٔ ۱۵۵)

اسلامی انقلابدان سونرا شهریار فارس و تورك دیللرینده خلقین فداکارلیغینا بیر سیرا شعرلر حصر ائتمیشدیر. بوشعرده جوانلارطرفیندن آمریکا سفارتخاناسینین آلینماسینا اشاره اولونور وانقلاب یولوندا شهید اولانلاردان تجلیل ائدیلیر.

مجنون
(صحیفهٔ ۱۵۹)

بوشعرین بیرینجی‌بیتی دیللر ازبـری ایدی. شهریـار ایکی بیت علاوه ائتمکله اونی‌استقبال ائتمیش وتماملامیشدیر.

چاپالیر اورەك سینه‌مده
(صحیفه ۱۶۰)

شاعر قوجالیقدان، اوره‌گینین ضعیفله مه سنیدن شکایتله نیر.
سینه نفه دن دوشوبدی ـ سینه تنگ اولوبدی.

اویون اولدیق
(صفحه ۱۶۲)

ایت ایله قوردون ال بیر اولماسی گوزتچی ایله اوغرونون بیرلشمه سی وخیانتینه اشاره دیر. بونون دامعناسی درین دیر. بئله اولدیقدا مال صاحبی آرادا اویون اولور.

بو یوناولدیق ـ وعده وئریب بورجلی قالدیق.

رطب وئردیك تزه ك آلدیق
(صفحه ۱۶۳)

بوندان اول «شاطیراوغلان» شعرینده شهریار چورك بیشیرنلرین امگینی یو کسك قیمتلندیرمیش وآرزوسونو بیلدیر میشدیر. دوغرودان دا چورك انسانین گونده لیك حیاتینی تأمین ائدن مثلسینر نعمتدیر. اگر چورك قایداسیندا بیشیریلمه سه، نعمت کورلانار و اونون اوزرینده چکیلن زحمت هدره گئدر. بوشعرینده شهریار خمیرین طاغاردا چیندیرقییش اولماسیندان، شاطیرین ناشی، آغزی هرزه وکوبودلوغوندان شکایتلەنیر.

معلول یازیق نیله سین؟
(صفحه ۱۶۴)

بـوشعرده تحمیلی جنگین فاجعه لریندن ، خلقین فـدا کارلیغی و چتینلیکلرقـارشیسیندا دوزوملی اولماسیندان، تفرقه یه سون قویوب ال بیر

چالیشماسیندان بحث اولونور.

هپروت ـ قاریشیق یوخی.

ارتش ـ قشون.

شاه اسماعیل ـ (۸۹۱ـ ۹۳۰ ه. ق) صفوی سلاله‌سنین مؤسسی، شاعر.

قیزیلباش ـ صفوی‌لر دورونده دوگوشچیلره وئریلمیش آد.

مقصودیــه ـ تبریزده کوچه آدی، شهریارین ائوی بو کوچه‌ده‌دیر.

اوتایدان گلنه
(صحیفه ۱۶۷)

اسلامی انقلابدان سونرا وقتیلـه وطنینی تـرك ائتمگه مجبور اولانلارین دوغما دیارا قایتیمالاری‌ایچون امکان‌یاراندی. اوتوزبش ایـل غربت ولایتده‌یاشایان و باشینا مین‌بیربلاگلن دکترغلامحسین‌بیگدلی‌ئوز دوغمادیارینا قـاییدیب شهریارلا گـوروشدی . دکتربیگدلـی شمالـی آذربایجاندا اولدوغو وقت شهریارین اثرلـرینین تدقیقی، ترجمه‌سی و نشری ساحه‌سینده دگرلی ایشلرگورموشدی. شهریارلاگـوروشوحقینده ئوزی بئله یازیر:

« ... شمالی آذربـایجانلیلارین استادا اولان حدودسیز ارادت، اخلاص، اشتیاقلارینی‌چاتدیردیم، سلاملارینی‌یئتیردیم. اوستاداونلاردان قدردانلیق ائـدیب، ئوزونون مشهور و ده‌رین معنالی (بیزلرکـی‌لاپ قـان‌بیرـ دیل‌بیر قارداشیق) مصراعینی اوخویوب ، آرازین اوتاییندا ـ

کیلارین دیدار وزیارتینه‌اولان حدودسیز اشتیاقیندان دانیشدی. بو اوجو-
بوجاغـی گؤرونمه‌ین آیریلقدان وئوز درین کدر و المینی بیلدیردی ».
شهریار دکتر بیگدلی‌نین دیداریندان خوشحال اولوب«اوتایدان
گلنه»شعرینی یازمیشدیر. بوشعرده‌وطنپرورانسانلاری‌ئوز دوغما یوردونا
حسرت قویان ظالملر، گناهسیز انسلانلاری زندانلاردا و سورگـونلرده
چورودن سادیستـلر اصل شیطان آدلانیر.

آللاه وعده‌سی
(صحیفه ۱۶۹)

ایـران اسلام انقلابی عرفه سینده و انقلابین غلبه‌سیندن سونـرا
شهریار فارس وتورك دیللرینده بیرسیرا شعرلر یازمیشدیر. بوشعرده‌شاعر
مظلومـلارین آهی‌نین آلولانیب ظلمون کوکینی یاندیرا جاغینی خبر
وئریر.

صابرین خوروزی
(صفحه ۱۷۰)

شهریاربیرنئچه شعرینده میرزا علی‌اکبر صابرین(۱۸۶۲ - ۱۹۱۱)
آدینی حـرمتله یادائدیر. بـو شعر شیروان داهی‌سنین « ائیله‌بیلیردیـم کـی
دخی صبح‌اولوب» مصراعـی‌ایله باشلانان ساتیریك قطعه‌سینه نظیره دیر.

«من‌ده (هوپوپ)تك بیر آغیز بانلادیم» دئدیکده صابره اشاره اولونور، چونکی مطبوعاتدا چوخ وقت صابر « هوپ هوپ» مستعار امضاسیندان استفاده ائتمیشدیر. اونون اثرلرینی توپلاییب نشر ائده‌ن شاعـر دوستی عباس صحت دیوانینا «هوپ هوپ‌نامه»آدی وئرمیشدیر.

انس و جن
(صفحه ۱۷۲)

بوشعر اصلینده «ئوز دیلیمیزّین دعاسی» باشلیغی داشییر. شهریار بو اثرینده ئوز شیطانـی‌صفتلرینی دین‌پرده‌سی آلتینداگیزلتمیش فیریلداـ قچیلاری، ئـوزگه‌دن نجات اومان ساده ا ـوحلری‌کسگین تنقید آتشینه توتموشدور.

ارسین ـ تندیردن شی چیخارماق ایچون باشی قیرماقلـی اوزون شیش .

گوودوش ـ پالچیقدان دوزه‌لمیش سخسی قاب ـ چولمك.

بابك ـ خرمی دینینی یایان، عربلره قارشی ایگیرمی‌ایلدن چـوخ مقاومت‌گوستریب ووروشان حرکات باشچیسی.

افشین ـ ترکستان‌شاهزاده‌لریندن اولوب عرب قشونلاری‌باشیندا بابکین‌اوستونه یوروش ائدن واونو حیله‌ایله اسیرتوتان سرکرده.افشین‌ین ئوزی ده آزسونرا بابکله ال بیراولماقدا تقصیرلندیریلیب ئولدورو- لموشدور.

ویس ورامین ـ فخرالدین گـرگانـی‌نین پهلوی دیلیندن تـرجمه ائتدیگی منظومه.

آللاه بویاغی
(صفحه ۱۷۴)

الیازماسیندا عنوانین قاباغیندا معترضه‌ده(صبغةاله) یازیلمیشدیر که عنوانین عربجه‌سی‌دیر. طاغوتی میرغضبلر افشاائدیلیر، ظاهرسازسالـو-سلار تنقیدهدفینه چه‌وریلیر.

بدوآت
(صفحه ۱۷۵)

آتین تعریفینده‌دیر. یدینجی مصراع اولجه «داغداشلار دیرناخ-آلتیندا اونون» شکلینده یازیلمیش‌دیر. سونونجی‌مصراعدا بیرهجاچاتما-دیغینا گوره «شان» سوزونو علاوه ائتدیك.

قافقازلی قارداشلارلا گـوروش
(صفحه۱۷۶)

شهریـارین بیر آرزوسودا قـافقازا سفرائتمك ایدی‌کی طاغـوت دورینده باش‌توتمادی. استاد حقیقتده‌اولماسادا، خیالاً قافقازا سفرائدیر ، بـونیسگیللی شعری یازیر، گلـه‌جك نسللرایچون اونی یادگار قـویـور. راحیم وسلیمان‌رستم شهریارلامکتوبلاشان شاعرلر در ، اونلارین منظوم مکتوبلاری‌کتابین علاوه‌لر بولمه سینده‌دیر.

نئجه کئچدی عمر ون؟
(صفحه ۱۷۹)

عمری بویو محرومیتلر، عذابلار، ائل‌دردی‌چکن شاعرئوزحیات دفترینی وراقلاییر وقیساجااولاراق طالعیندن خبروئریر.

عزیزه
(صفحه ۱۸۰)

۱۳۵۵ـ نجی ایلده‌شهریار ئوز عیالی عزیزه خانیملاتهرانا گئدیر. اورادا دکتر جواد هیئتین اهتمامی ایله بیر آپارتمانـدا قالیرلار. عزیزه خانیم آزکچمه‌دن سکته ائدیر و دنیایا گوز یومماقـلا اوچ بالاسینی و شهریاری آغلارقویور.

شهریارین تهراندان ایکی‌آجی خاطره‌سی وارایـدی . هروقت بوایکی خاطره‌نی یاداسالاندا کدرلنردی. بیرینجی، ئوز ایلك محبتینی بورادا ایتیرمه‌سی، ایکینجی‌سی، عزیزه‌نین ناگهانی ئولومی.

عزیزه حقینده بوندان‌علاوه، شهریار ایکی‌شعر ده یازمیشدیرکی یئرینده چاپ ائدیلمیشدیر.

عزیزه جان
(صفحه ۱۸۳)

بوشعر ده ده شهریار ئوز مرحوم عیالینی حسرتله یاد ائدیر.

هلال محرم
(صفحه ۱۸۵)

شهریار دینه پابند، اصول وفروعینی رعایت ائدن مسلمان ایدی. یارادیجیلیغیندا، آزدا اولسا، نوحه لره ده راست گلیریك که، ادبیدگر باخیمیندان ماراقلی دیر. بو، و «تضمین یك بیت دلریش» همین نـوحه لردن دیر.

خان ننه
(صفحه ۱۹۰)

بوشعرین الیازماسیندا شهریار عنوانین مقابلینده معترضه ده یاز- میشدی: «خان‌ننه خانم ننه‌نین مخففی دیر». ئوز بویوك ننه سینه حدسیز محبت بسله‌ین شاعر اونو یاد ائدیر، عینی حالدا ئوز اوشاقلیق دوریندن و باشیناگلن‌حادثه لردن صمیمیتله دانیشیر. بوشعرین ده شهریارین‌ترجمهٔ حالی ایچون معین اهمیتی‌وار.

سازلی شاعریمیز خازن - ین روحنه تقدیم
(صفحه ۱۹۶)

بوندان اولکی‌نشرلرده بوشعر «سازلی شاعریمیز صافی روحونا تقدیم» عنوانیله گئتمیشدیر. بیز هریئرده‌اولدوغو کیمی، بورادادا الیاز- ماسینی اساس گوتوردوك. بوشعرده موغام‌موسیقی‌سنین‌مختلف شعبه‌لری

و گوشه‌لرینین آدی چکیلمیشدیر. معلوم اولدوغو کیمی، شهریار جوانلیغیندا موسیقی ایله ماراقلانمیش، سه‌تاری اوستالیقلا چالار و ابوالحسن خان اقبال آذر، صبا، عذاری، کریم آقاصافی کیمی هنرمندلرله دوستلوغی بوساحه ده سررشته صاحبی اولدوغونو گوستریر.

فخریه ئولومی
(صحیفه ۱۹۷)

سعید آقا فخریه آذربایجانین صنعتکار وطنز دئیه‌ن هنرمندلریندن ایدی، تهراندا ساکن اولموشدی، هر ایل یای موسمینده تبریزه گلیب-هامیدان اول استادین گوروشونه گئدر و نئچه‌گون اونون ائوینده قوناق قالاردی. ۱۳۴۸ - نجی ایلین یایی گلیب چاتمیشدی، استاد شهریار خانواده‌سیله سعیدین یولونو گوزله‌ییردی. فقط سعید گلیب چیخمادی. دئمه‌ئوز اوغلو ایله بیرلیکده تهراندان تبریزه گلیرکن یولدا ماشینی دیگر ماشینلا تصادف ائدیر و ئولور.

دییلدیگینه‌گوره، بوگونلرده شهریارین طبعی سوسموش، بیر نوع یارادیجیلیق سکوتی دوری کئچیریر و دییردی: منیم شعر الهامیمی مندن آلیبلار، داها شعر پریسی حضوروما گلمیر. استادین عیالی (عزیزه خانیم) کوچه‌ده فخریه نین تصادف ائدیب ئولمه‌سینی ائشیدیر و گلیب شهریارا خبروئریر. شهریار پریشان اولور، دوستونون وفاتیندا قان آغلاییر، یالواریب آللاهدان ایسته ییرکی شعرالهامین اونا قایتارسین تادوستلوق وظیفه‌سینی ماتم شعری یازماقلا یئرینه یتیرسین.

شهریارین دعـاسی مستجاب اولـور ، شعر نیسان یاغیشی کیمی طبعیندن یاغماغا باشلاییر، استاد دئییردی: مداد ـ کاغاذی حاضرلا ییمجا نئچه بیت شعر گلیب ذهنیمدن کئچدی وخاطریمدن چیخدی.

بیاد محزون

(صفحه ۱۹۹)

شهریارین الیازماسیندا معترضه ده بئله بیرقیدی وار: (بیاد دوست دیرینم محمدعلی محزون رحمةاله علیه).

محمدعلی‌محزون‌معاصر آذربایجان ادبیاتیندا گورکملی یئرتوتان غزل شاعری‌ایدی. اونون اثری لری هله ۱۳۲۴ـ نجی‌ایلدن مطبوعـات صفحه لرینده و آیریجا کتاب شکلینده چاپ ائدیلیب اوخوجـولارین رغبتنی ومحبتنی قازانمیشدیر. اودا طاغوت طرفیندن زجرچکن شاعر لردن ایدی.

دان اولدوزودا باندی

(صفحه ۲۰۰)

بوشعری شهریار ئوز عمقیزیسی‌ننه قیزین وفاتینا حصرائتمیشدیر.
ننه قیزین گوزه‌للیگینی شهریار بیرینجی حیدربابـا دا وصف ائتمیش و ایکینجی حیدربابادا اونون «کوره کـن،گلین» صاحبی اولدوغونـدان صحبت آچمیشدیر.

آقا میر صادقین خیرانی
(صفحه ۲۰۱)

آقامیرصادق‌شهریارین یاخین‌قوهوملاریندان ایدی. اونون‌وفاتنین ایلدونومی‌مناسبتیله وثریلن‌خیراتدا اشتراك ائتمیش وبوشعری‌یازمیشدیر.

عمو اوغلوم میرابوالفضله
(صفحه ۲۰۵)

طنز طرزینده ۱۳۵۳ـ ده یازیلمیش‌بوشعرده‌عمواوغلوسنین حیات شرایطی‌ومعیشتیندن ظرافتله سوزآچیر، ضمناً «مخلصم من‌ده بونون‌ساده قوبول‌ـ منقلینه» دئمکله دوستلیقلارینین‌هانسی رشته ایله باغلی اولدوغونا اشاره‌ائدیر.

قارداشیمین مزاری
(صفحه ۲۰۷)

بوشعرین الیازماسیندا شهریارین بئله‌بیر قیدی‌وار: «دوشیزه‌شهین پذیره‌نون دیلیجه». گورونور ، شهریار ، یارالانیب ئولموش قارداشینی باسدیرمیش بیرقیزین خواهشیله بوشعری یازمیشدیر.

قارداشیم سلیمان رستمه اتحاف
(صفحه ۲۰۸)

بوشعرین یازیلماسینی شهریاربئله ایضاح ائدیر: «انقلابین اوللری ایدی، خلق آمانسیزجاسینا قیریلیردی، امام خمینی ده هله گلیب چیخما-میشدی کی سلیمان رستمدن بیر منظوم مکتوب گلدی، اومنه یازمیشدی، «شهریار! بس سن هاراداسان؟ نییه سسین گلمیر؟ نییه بیر سؤزدئمیرسن؟» بوسؤز منه تأثیر ائله‌ییب بوشعری کی «آرپاچایی آشدی، داشدی، سئل سارانی گؤتدی قاشدی» آهنگینده‌دی یازدیم وسلیمان رستمه گوندردیم».

سلیمان رستمه
(صفحه ۲۱۰)

بوشعرده سلیمان رستمین ایکینجی شعرینه جوابدیر. شهریـار بیرسیرا اینجه مطلبلره اشاره ائدیر، حقلی اولاراق میدان قیزیشدیرانلارا دئییر کی: «نئجه دئییم وورچاتلاسین...» آخی، ووران قارداش، ئولن قارداش!

قاچاق نبی
(صفحه ۲۱۳)

استاد شهریار بو امیدله وطنه گلدی کی دوستلاری ایله بیرلیکده یاشاسین وقالان ماجرالی عمرینی اوز دوغمادیاریندا باشا وورسون. لاکن فلك نامساعد اولدی، دوستلارین بعضی‌سی وفاسیز چیخدی، شاعرین ظریف و کؤیره‌ك روحی سیخیلدی.

شهریار چوخ مکافاتله بیر کیچیك حیط آلدی کی خسیسین اوره‌گی کیمی‌دار ایدی. بو نونله‌بئله‌بو ائوی‌ئوزونه‌بیرپناهگاه بیلیب، خوش ایدی، فقط فلکین جور و ستمی باشا گلمه میشدی، همسایاسی ئـوز عمارتین اوجالتدی، ائله گؤیه‌قالدیردی کی‌شهریارین ائوینه بیرذره ده‌گون‌ایشیغی دوشموردی.

ایندی استاد شهریار ئـوزون بیرقلعه ایچینده زندانی بیلیردی، حتی فارسجا بیرغزلینده بونا بئله اشاره‌ائدیر:

متاب از روزن ای ماه شب افروزم، چه اصراری
که شمع کشته‌ام بینی و زندان غم افزارا

همین قوشمادا شاعر قاچاق نبی‌نی واسطه کیمی گؤتوروب، اونون قازاماتا دوشمه‌سیله ئوز ائوینده زندانی اولماسینی مقایسه‌ائدیر.

اصلی-کرم شعرینه بیر حاشیه
(صفحا ۲۱۶)

شهریار آذربایجان خلقنین زنگین شفاهـی ادبیاتیندان مهارتله فایدالانمیش، ابدی‌یاشاماق حقوقی قازانان بایاتی، قوشما،گرایلی،ناغیل و داستانلاریندان ئوز اثرلرینده استفاده ائتمکله اونـلاری خلق روحیله پیوند وئرمیشدیر. بوقوشمادادا ، شاعرین ئوزونون قیدائتدیگی‌کیمی «اصلی و کرم»داستانیندان استقبال ائتمکله شعرینه‌خصوصی بیرآخیجیلیق و دوغمالیق بخش ائتمیشدیر. شعر مزاح روحوندا یازیلمیشدیر.

یالان دنیا
(صفحه ۲۱۸)

شهریار ئوز یارادیجیلیغیندا آذربایجـان خلقینین زنگین شفاهی ادبیاتیندان باجاریقلا بهره‌لنمیش ، هم ده گرایلی ، قوشما و بایاتی نین گوزه‌ل نمـونه‌لرینی یـاراتمیشدیر. بوائـرینده آذربـایجانین استاد عاشیقلاریندان‌اولان تیکمه‌داشلی‌خسته قاسمین (۱۰ - نجی عصر هجری) مشهور گرایلی‌سینی استقبال ائتمیشدیر.

قارون ــ افسانه‌یه‌گوره قیرخ خزینه‌سیله یئره باتمیشدیر.

تیمور ــ امیر تیمور کورکان (۷۳۶–۸۰۷ه.ق).

چنگیز ــ چنگیزخان‌ــ تموچین (۱۱۵۵–۱۲۲۷م).

دریا ائله‌دیم
(صفحه ۲۲۹)

آنادیلینده یازدیغی اثرلری‌ایله ادبیاتیمیزا اونودولماز خدمتلر ائدن وادبی خزینه میزه گوزه‌ل اینجی‌لر بخش ائدن شهریار گله‌جك نسللره بویوك امید بسله ییر. بئله بیر حقیقته اینانماق ایسته‌ییرکـی ئوز قدرتلی قلملری ایله متعهد شاعر ویازیچیلار بودریانی اوقیانوساچه‌ویره‌جکلر.

سهااولدوزی ــ دب‌اکبرین اورتا اولدوزی یانیندا خیردا اولدوز.

عقد ثریا ــ بیریئرده گورونن آلتی‌اولدوزون آدی‌ــخوشهٔ‌پروین.

شاهچراغ ــ شیرازین یاخینلیغیندا زیارتگاه.

منجلاب‌ــ باتاقلیق.

روشن ضمیر ــ دکتر مهدی روشن‌ضمیر، ادیب، معارف‌خادمی.

حنظل ــ زهرلی میوه‌سی اولان هرزه بیتگی.

شهد مصفا ــ مومدان تمیزلنمیش بال.

(تورکیه‌یه خیالی سفر)

گلمیشم نازلی هلال اؤلکه سینه
(فکرتین) اینجه خیال اؤلکه سینه
(عاکفین) مارشی یاشاردیب گوزیمی
باخیرام (یحیی کمال) اؤلکه سینه

***

اوت اسلام اوجاقی تورکیادیر
بیر مصلاسی ایاصوفیا دیر
بوردا (رومی) کیمی عارفلر وار
صوفیلر عابده‌سی قونیادیر

***

گورونور، پرده‌سین آچویقدا خیال
باشدا (فکرت)له دوروب (یحیی کمال)
صون ادیبلر صفیدیر، باخ، نه جمال
(شهریار) دان نه آغیر استقبال

***

بیر هلال پارلیاراق اولدی گونش
بیر ساچاقلی گونش، احلام آدلی
قول ـ قاناد آچری گنیش بیر ملکه
(امپراطوری اسلام) آدلی

***

قاوزانیر، حیف، قارا بیر طوفان
اوگونش چولقالانیرـ آخ، نه ملال
نه‌گونش، سانکی محاق ائتوی قمر
صون چیخارکن، ینه بیر اینجه هلال

***

دنیزی قالدیریب آلیمش بئلینه
سانکی سیمرغ خیالیم اوجالیر
لاکن اولدوقدا داها مست جمال
تیتره‌ییر حملینی اگدیکده جالیر

***

باخیشیم قول ـ قاناد آچدیقدا اوچور
گوز دئییر قوی هله باخدیقجا باخیم
بو افقلرده سئوینجك قاریشیب
شفقین آرخینا آخدیقجا آخیم

***

دییرم (عاکف) ایله گاه جومابیم

افقون جلوهٔ ماویتینه
گاه (کمال) دان قول آلیب یوکسه‌له‌لیم
باخایم (فکرت) ین علو یتینه

***

طومار آچویقجا خیال فیلم‌لری
جانلانیر بوردا آغیر بیر تاریخ
توزلی، قانلی، بوغوق طوفانلار
سانکی گوزلر دومان ایچره مریخ

***

هر یئرین توپراغی بیر شی بسلر
بورادا دوغریسی غیرت کانی‌دیر
بوردا داشدن چوخ ایگیتلر سوموگی
چشمه‌دن بوللی شهید لرقانی‌دیر

***

گورورم (فاتحی) ائتمکده هجوم
اوخونوب فاتحهٔ دولت روم
شانلی داغلار، اوجالیقلار گورورم
ینه بیر چوخ دره‌لر، چوخ اوچوروم

***

گورورم بیر ابدی عزت و شان
گله‌جك فخری اولان بیر کئچه‌جك
یوخ، بوملت، بوحقیقت اؤلمز

چاتاجاق خضرینه، جامین ایچه جك

***

ینه اسلام علمین قالدیراجاق
امپراطوری اولان عثمانلی
ایکی هیکل یا پاجاق، ال وئره‌رك
بیری تورك اوغلی، بیری ایرانلی

***

بورا ژن تورکیه‌نین پایتختی
آتاتورك انتخابی آنکارا دیر
سابق اسلامبول‌ایدی، چوخدا گوزل
اما سرحد بورا نسبت آرادیر

***

دوزولوب سانکی بو بالقونلاردا
ینه شاهلار تاجی، بیگلر فسی‌دیر
قولاق آسسان بو افقلرده هنوز
پاشالار نعره‌سی، عسکر سسی‌دیر

***

او گوزللر گوزلی اسلامبول
او دنیزلر قیزی، دریا گلینی
سانکی دریا چیچگی، نیلوفر
قول آچیب، ساحله آتمیش الینی

***

بوردا صون بیر مدنیت یارانیب
نه بنالر یاپیلیب، اللروار!
نه جلالت، نه صلابت علمی
آتاتورکلر کیمی هیکللر وار

***

شرق و غربی مدنیت قوشولوب
بیر اصیل نسلی بو توپراقدا دوغور
معرفتدن قول‌آلیب عزت نفس
جهلی، فقری دو غولان پئرده برغور

***

غربت احساس ائله‌مم من بوردا
سانکی اؤز دوغما دیاریمدی منیم
نرده وأردی قاریندا شلاریمیز
آنا یوردومدی، حصار یمدی منیم

***

من ده آذربالاسی، تورك اوغلی
قوناغام دوغما قاریندا شلاریما
دئمیشم آیری دوشن لشکریمی
گئده‌یم، وصل ائده‌یم باشلاریما

***

دیلی، دینی، قانی‌بیر قارداشیدیخ
سوزی بیزدنسه، نه‌آغلار تاریخ

ایشده محکوم ایده‌رك باشچیلاری
قارا ملتلری داغلار تاریخ

***

بیزده سیزتك دینه لاقید اولالی
گئتدی یرلر، بیزه گوگلر قالدی
شققه لندیك هره بیر تایدا دوشوب
بیرکسیك باش کیمی سویلر قالدی

***

گل سیخاق بیرکره قارداشلیق الین
لعن ائده‌ك ناخلف اسلافیمیزه
بونی (نادر) ده او وقت دویموشدی
قوی محبت قالا اخلافیمیزه

***

بو سوینج ایچقویقا، بیر لمحه
اونوداق قانلی، حزین لمحه‌لری
چیخاراق تاریخیمیزدن، چیخاراق
قان قارالدان او قارا صفحه‌لری

***

آتاتورك هیکلینه گوز تیکه‌رك
بیردن آلقیشلاییرام ژن تورکی
گوز اؤئونده، نه تناسب، بیلمم
بیرده تصویر ائدیرم ژان دارکی

***

اوبالار شاعری‌یم، دردیمیزی
دویورام، چوخدا درین دویغودی بو
باش تو تا، تو تمایا، اؤز دویغوملا
اویورام، چوخدا شیرین اویغودی بو

***

گوروم،آی نازلی هلالیم، سانجاق
پارلاسین گئت ـ کئده بو سونمز اجاق
دئمیرم بیز قول ائده‌ك دنیانی
دنیا آنجاق بیزی انسان ساناجاق.

مندرجات

صفحه

صفحه

قوشمالار و بایاتیلار

صفحه

علاوه‌لر

انتشارات نگاه

۱۲۵ تومان